

onada

Quadern de debat

Número 75 - març 2000 - 600 pta - 3,61 euros

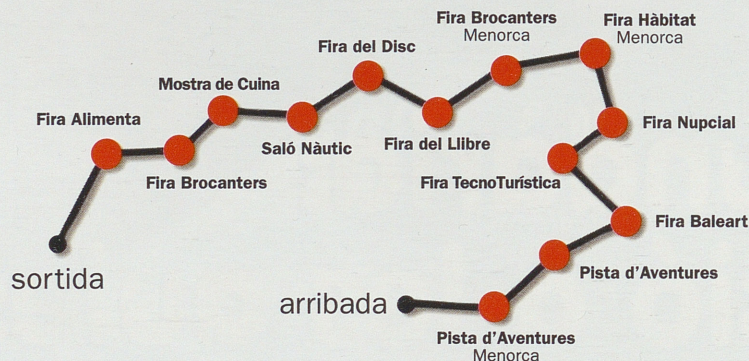
►► Secundària: Tensió a les aules

► L'Escola:
el microcosmos
de la desigualtat

tenim l'equip a punt

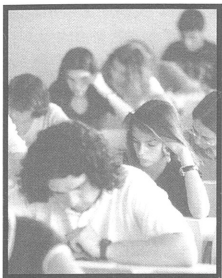
aquest any tindrem més fires, més expositors i esperem també més visitants
 preparats per a superar les nostres marques

Alimenta-II Saló Professional del Producte Balear Agroalimentari/09-13 FEBRER
Brocanters i Galeristes/17-26 MARÇ•**Mostra de Cuina Mallorquina/05-14 ABRIL**
Saló Nàutic Internacional de Palma/28 ABRIL-07 MAIG•**Fira del Disc/06-07 MAIG**
Fira del Llibre/26 MAIG-04 JUNY•**Brocanters i Galeristes Menorca/28 JULIOL-06 AGOST**
Hàbitat Menorca/5-8 OCTUBRE•**Nupcial/10-12 NOVENBRE**•**TecnoTurística/22-26 NOVENBRE**
Balear/01-10 DESEMBRE•**Pista d'Aventura Palma/27 DESEMBRE-04 GENER**
Pista d'Aventures Menorca/27 DESEMBRE-04 GENER

com a mostra, les nostres Fires

4 hemeroteca i editorial

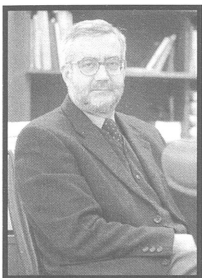

5

informe

L'escola: el microcosmos de la desigualtat.

Per Gina Garcías Sansaloni.

11

educació

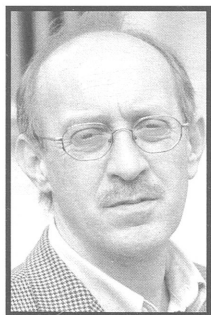
Rellegir la LOGSE.

Entrevista a Damià Pons, per Sebastià Verd.

17

Un pacte d'estat per a l'educació.

Entrevista a Marta Monfort, per Constanza Forteza.

22

El nou alumnat.

Entrevista a Bartomeu Cañellas, per Jordi Calleja.

28

Professors en solitari.

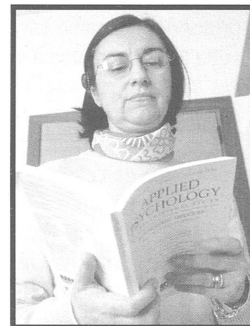
Taula rodona amb Emilio Arnao, Francesc Figuerola, Jaume March i Neus Santaner, per Magdalena F. Mulet.

34

Les aules cremen.

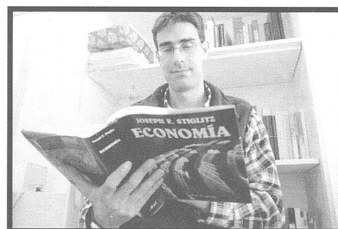
Entrevista a Maria Antònia Manassero, per Maria Ferrer.

40

Rics però poc formats.

Entrevista a Joan Rosselló, per Antoni Oliver.

45 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 75, març 2000

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Bartomeu Bennassar (teòleg), Antoni Fleixes (economista) Jaume Garau (psicòleg), Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Pere Mascaró (economista), Francesc Obrador (tècnic turístic), Empar Rocabruna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Gina Garcías, Maria Ferrer, Constanza Forteza, Miquel Massutí, Antoni Oliver, Joana M. Roque i Antoni Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 42 09 66 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 600 pessetes (3,61 euros) - Subscripció: 5.000 pta. (30,60 euros) per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a **Fundesba, S.L.**
c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca, o
telefonau al 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

Tensió a les aules

En els darrers mesos han sovintejat les informacions i els comentaris sobre la situació que travessen els instituts. I és que l'aplicació de la LOGSE en lloc de solucionar els problemes ja existents sembla que ha vingut a complicar l'existència -o haurien de dir coexistència- d'aquests centres de secundària en el seu entorn social. La tensió ha envaït les aules i els professors lamenten haver de fer front a una problemàtica per a la qual tal volta no estaven preparats. Els instituts s'han omplert de nova gent, d'alumnes que, obligats a ser escolaritzats fins als setze anys, senten que aquesta obligatorietat és un càstig en lloc d'un privilegi que fa només unes poques dècades es reservava per a una minoria. La LOGSE es va presentar com la panacea de l'ensenyament, la llei que faria eficaç per primera vegada a la història el principi d'igualtat d'oportunitats, però, dissortadament, la realitat és diferent. Ha significat un avanç social indiscutible, però la posada en pràctica ha creat greus distorsions que afecten el professorat i, sobretot, els mateixos alumnes. Una situació que cal remuntar perquè els principis filosòfics de la llei s'arribin a complir.

Mentrestant creix l'opinió que la reforma que s'impulsà durant l'etapa de govern socialista necessita una reforma que, en opinió del conseller d'Educació, s'hauria de limitar a una relectura de la LOGSE que impedis qualsevol intent de burocratització social i que, per contra, es convertís en una eina real d'integració. Al capdavant dels problemes dels instituts no són altres que els problemes de la societat i, fins i tot, els problemes concrets de l'entorn social on s'ubica cada centre de secundària. La LOGSE demanda una societat igualitària, si més no en oportunitats, però la societat és absolutament plural, no només en el terreny ideològic, sinó també culturalment i econòmic. I això fa, precisament, que alguns centres surtin beneficiats per un entorn que juga a favor de l'interès per l'educació, mentre que d'altres han de lluitar contra la desestructuració social. Una conseqüència immediata és el desprestigi de l'ensenyament públic contra el qual el govern del Pacte de Progrés diu voler lluitar.

El gran debat sobre l'ensenyament encara és per fer. Certament s'ha d'avançar pel camí de la LOGSE en lloc de recular, com possiblement desitjarien els sectors més conservadors de la societat, però aquest avançar s'ha de veure acompanyat d'un esforç imaginatiu per resoldre els problemes de les aules i, al mateix temps, s'ha de dotar de pressupost suficient. Aquesta és, al cap i a la fi, la qüestió. Les administracions autonòmiques, i d'una manera molt especial la de les Illes Balears, no disposen de fons suficients per aplicar la llei fins als seus darrers extrems. Si la reforma educativa no es du a terme globalment és, en bona mesura, per falta de mitjans, la qual cosa fa que grans objectius siguin problemàtics i, el que és pitjor, inabastables. El panorama és decebedor. Ho és al conjunt de l'Estat espanyol i molt més a les Balears on hi ha el problema afegit d'una multitud d'adolescents absolutament desubicats, atrets per una societat anomenada d'oci i per un mercat de treball molt actiu que tempta molt aviat els joves, tot i que això impedeix una adequada formació professional i, directament, fa que el nivell salarial sigui molt baix.

La solució no pot ser altra que la dotació de mitjans suficients als centres de secundària i, en general, a tots els nivells educatius. L'educació és una prioritat. I, per tant, faran falta moltes més inversions de les que l'Estat central semblava disposat a atorgar a les Illes Balears. Farà falta, també, que els professors comptin amb el suport suficient per poder fer la seva feina i això vol dir, ni més ni manco, un adequat reconeixement per part de l'Administració i, sobretot, per part dels pares que, massa sovint, han desistit de les seves obligacions amb els fills. L'ensenyament obligatori fins als setze anys és un avanç, però és hora de pensar que la igualtat d'oportunitats no vol dir imposar sinó garantir un dret: el dret a rebre educació satisfactòria tant a secundària com a primària i, fins i tot, universitària. Ningú no pot ser privat d'educació i, per això mateix, cal aconseguir que la coexistència amb els anomenats objectors escolars no plan-tegi obstacles al normal desenvolupament de les aules.

En campanya....

Tal com informa a la seva portada el **Diario de Mallorca** ja som en plena campanya electoral. Fins i tot, és molt probable -a causa del procés d'edició d'aquesta revista- que quan aquest número sigui en poder dels lectors ja es coneguin els resultats. En qualsevol cas, quedi constància de la festa democràtica que enguany, un cop més, es va veure tenyida de sang al País Basc. Un cop més l'elecció d'ETA va ser matar en lloc de fer ús de les urnes. La pregunta és: fins quan? Fins quan la violència per imposar unes idees que podrien ser defensades amb la paraula?

I mentrestant, a les Illes Balears aquestes eleccions tenen un efecte gairebé invers al que sol ser habitual a les consultes. Quan se celebren eleccions autonòmiques hom té la temptació de dir que són un test de les generals. Doncs bé, en aquest cas són les generals les que actuen de test davant la nova realitat de la nostra comunitat autònoma, on el Pacte de Progrés s'ha presentat com a exportable al conjunt de l'Estat.

Primeres dimissions

El Pacte de Progrés es manté ferm des del Consolat de la Mar, però això no vol dir que no hi hagi dificultats. El tema de l'aigua (vegeu La Clau) per exemple, va ser a punt de provocar una crisi. Potser la sang no arribà al riu, entre d'altres coses perquè aquí no hi ha rius i els aqüífers no es veuen. No obstant això, ja s'han produït les primeres dimissions a les conselleries de Medi Ambient i de Turisme -les dues amb majors problemes acaramullats- en les persones del ja exdirector general de Biodiversitat, Pere Tomàs i de la directora general d'IBATUR, Ina Martínez. Segons podem llegir a **Última Hora** les raons són "personals".

El triomf dels residus

Tal com titulà **El Mundo**, la consellera de Medi Ambient va qualificar de "victòria política" l'aprovació del Pla director de residus sòlids de Mallorca, només vuit mesos després de la seva presa de possessió. Margalida Rosselló explicà que el pla s'ha consensuat plenament amb el Consell Insular de Mallorca, que serà l'encarregat de la seva gestió.

Rosselló espera que el pla mereixi ser subvencionat per la Unió Europea per evitar d'aquesta manera que les tarifes del fons s'incrementin.

Més obres a Son Sant Joan

Des que es va inaugurar la nova terminal de Son Sant Joan no s'han aturat de fer-hi obres. Ara li toca el torn a l'antiga terminal A, on s'invertiran devers 800 milions de pessetes, segons informa **Diari de Balears**. El tema és que Son Sant Joan no ha deixat de créixer i que les previsions ja fan pensar en una pròxima ampliació.

I és que l'aeroport no fa més que reflectir el desenvolupament econòmic de Mallorca que encara és molt lluny de trobar el seu punt d'equilibri, és a dir, de sostenibilitat.

L'escola: el microcosmos de la desigualtat

per Gina Garcías Sansaloni

La Llei orgànica del dret a l'educació (LODE 1980) i la LOGSE després, que declararen l'obligatorietat i la gratuïtat de l'ensenyança, primer fins als catorze anys i després fins als setze, varen fer un gir radical a la concepció i a l'orientació de l'ensenyança -especialment la pública- en aquells anys. L'ESO ha estat la culminació d'aquelles reformes, basades en el reconeixement del dret a l'educació com a fonamental per als ciutadans. Aquests propòsits s'han complert a mitges. Les progressives reformes han reduït les desigualtats socials, però no han aconseguit encara que tots els joves tinguin les mateixes oportunitats. El nivell socioeconòmic de les famílies i el nivell formatiu dels pares continua condicionant que els alumnes acabin o no l'ensenyança secundària. Segons dades del

1996, (Maria Jesús Sansegundo: "Igualdad de oportunidades educativas" Universidad Carlos III de Madrid, 1997) només acaben el batxillerat o la formació professional de grau mitjà un de cada quatre alumnes (26%) de baix nivell socioeconòmic, front al 89% dels que tenen bon nivell. És a dir, tres de cada quatre joves de baix nivell socioeconòmic no acaben l'ensenyament secundari. L'estudi assenyala que comunitats considerades riques, com Catalunya o les Balears, no apareixen com les que tenen millors resultats educatius, i destaca que persisteixen importants desigualtats educatives associades tant a la zona de residència com a l'origen socioeconòmic familiar, i que l'educació dels pares afecta de forma rellevant la demanda d'educació dels fills.

Pot ser aquesta sigui una de les dades més significatives dels déficits de la reforma de l'ensenyament secundari. Perquè a les aules dels instituts es manifesten totes les desigualtats, totes les mancances afectives, culturals, socials i econòmiques de la infància i de l'adolescència.

EL GRESOL DE LA DESIGUALTAT

Els experts asseguren: "Els infants i els adolescents no generen situacions problemàtiques específiques: el que fan és reflectir els conflictes de les seves famílies". I a les Balears es dona una incidència relativament alta de problemes familiars, a causa, segons l'estudi "Set realitats socials Illes Balears 1998" de "Sa Nostra", de tres factors claus:

- Una societat especialitzada en la producció de serveis turístics, que tendeix a generar un nombre elevat de problemes familiars.

- El fort corrent d'immigració que s'ha observat

en els darrers anys, que fa que hi hagi un nombre relativament elevat de famílies en situació de risc social, a causa de la manca de l'entorn familiar ampli, de la inexistència d'un entorn propi d'amistats consolidades i del desarrelament social.

- La proliferació de contractes laborals temporals o precaris, amb uns nivells alts d'inseguretat laboral, que són difícilment sostenibles per part de persones amb càrregues familiars.

Segons aquest estudi de "Sa Nostra", el *bullying*, és a dir, la violència i els maltractaments entre menors, així com l'agressivitat que els educadors han d'afrontar i suportar a l'interior de les aules, és, si més no, només una de les manifestacions dels problemes que pateixen els infants i els adolescents que la protagonitzen. Els experts del Gabinet d'Estudis Socials i Econòmics de "Sa Nostra" han detectat que un 11% dels infants i dels adolescents de les Balears viuen en famílies que es troben sota el llindar de la pobresa (amb ingressos inferiors al 50% de la renda familiar

mitjana d'Espanya). La pobresa és una de les accions vitals més grans i moltes de les famílies que la pateixen tendeixen a generar situacions greus de desatenció als seus fills. A les Balears hi ha devers 4.600 casos de menors en situació de desatenció familiar, que constitueixen un col·lectiu de risc social greu, tal com poden detectar amb molta facilitat els professors d'ensenyança mitjana.

LA VIOLÈNCIA

Els problemes econòmics greus, però també altres causes que afecten famílies benestants, com són l'estrès laboral, els desequilibris psíquics o les toxicomanies són la causa que el 6% dels infants i dels adolescents de les Balears siguin víctimes de violència domèstica: maltractaments físics, psíquics i emocionals i abusos sexuals. Aquesta és la matèria primera sobre la qual han de treballar els professors d'ESO, que també com-

Mou-te ocupa el teu lloc

*Mou la teva formació,
per a una bona ocupació.*

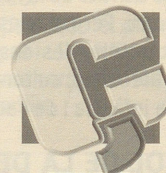
Amb **enllaç** sabràs tot el que et cal per ocupar el lloc que vols. T'oferim un pla global de formació per a una ràpida integració al món laboral, fomentant formes alternatives d'ocupació, les noves tecnologies i la igualtat per a tothom a l'hora d'accedir a una feina. Aquesta és la finalitat d'**enllaç** (fer formació per arribar a l'ocupació) i el compromís del Govern de les Illes Balears.

Informa-te'n al Tel. 900 559 090

Cofinançat per

Fons Social Europeu

enllaç
pla de formació

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria de Treball i Benestar Social
Direcció General de Formació

Quatre illes,
un país
cap frontera

proven, impotents, com cada any són progressivament més joves els escolars que s'inicien en l'alcohol i les drogues. "S'han constatat casos a partir dels onze anys, per bé que l'edat més freqüent d'inici en el consum de drogues se situa entre els tretze i els setze anys. Per substàncies, el primer contacte amb el tabac i l'alcohol es produeix als dotze anys, amb l'haixix als tretze, amb la cocaïna als quinze/setze, i amb l'heroïna als devuit", assegura l'estudi de "Sa Nostra".

A tot això s'ha d'afegir el fet que un 8,2% dels menors de setze anys, són induïts il·legalment a fer feina. Segons un informe de la Secretaria d'Afers Socials del Ministeri de Treball, a les Balears el nombre d'infants i d'adolescents que treballen en edats no laborals se situa entre els 6.000 i els 15.000. Les ocupacions més freqüents es donen a l'hostaleria de gestió familiar, al calçat i a la distribució de publicitat a les bústies dels nuclis urbans. Lògicament, aquesta és una de les causes més importants de l'absentisme escolar que es detecta als centres, i que els ensenyants no tenen mitjans per combatre.

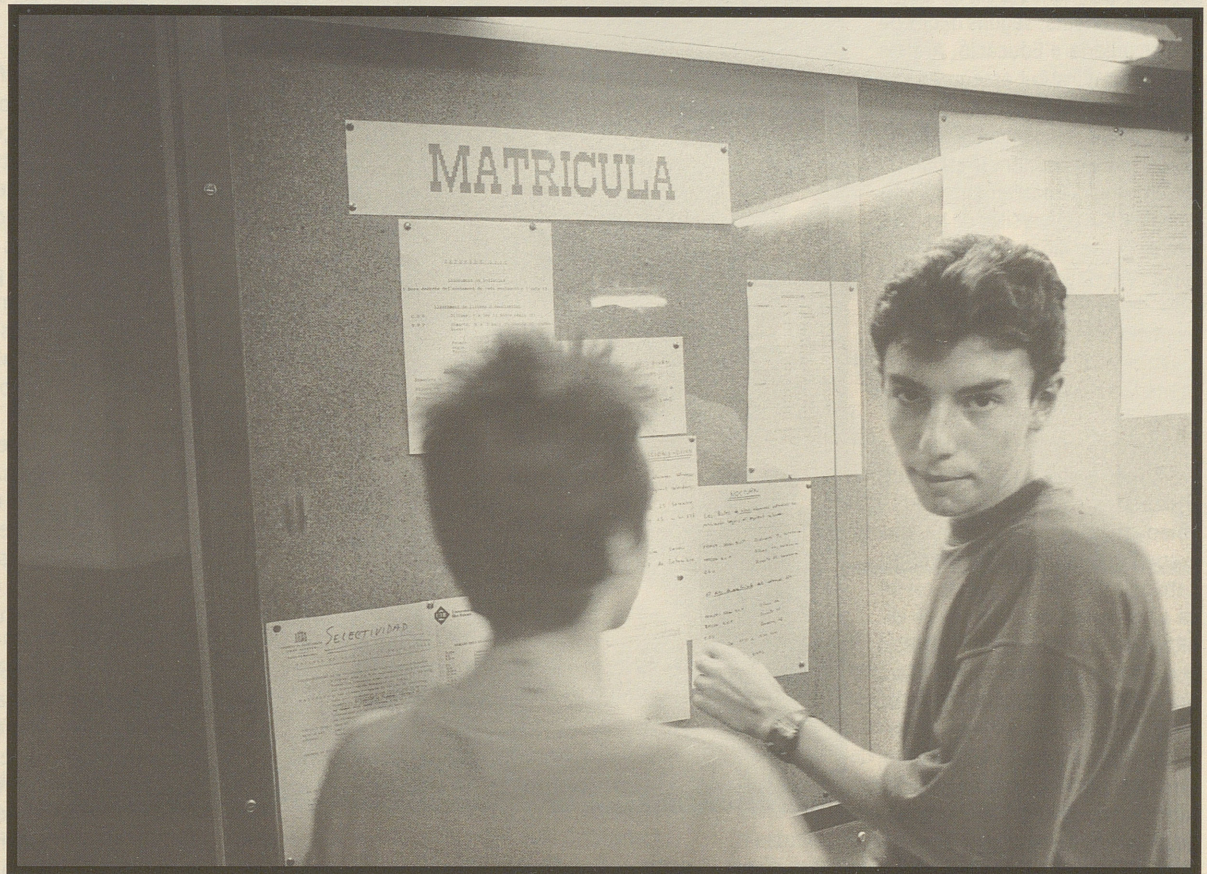
UNA REFORMA SENSE OXIGEN

Tots aquests problemes són causa de disfuncions a les aules i alteren la dinàmica dels alumnes amb bona disponibilitat per a l'aprenentatge. Aquest és el retret més important que es fa a la reforma de l'ensenyament secundari: el seu objectiu és democratitzar i elevar el nivell de la formació intel·lectual del país i fer una passa més cap a la veritable igualtat d'oportunitats, però aquest objectiu no ha anat acompanyat de les dotacions pressupostàries suficients perquè els centres educatius puguin fer front als greus problemes socials i d'integració que es catalitzen a les aules. Els educadors troben a faltar també els complements assistencials i socials necessaris, com són educadors de carrer, clubs d'esplai, serveis socials als barris etc., que col·laborin en la tasca de detectar i pal·liar els déficits que pateixen els adolescents en el seu entorn i que arrosseguen a les aules. També els fan falta estudis d'investigació aplicada sobre les causes, les relacions, l'estructura i les dinàmiques de les diverses problemàtiques familiars que es donen a les Balears. Els professors, però també la majoria dels alumnes de secundària i les autoritats educatives, es troben, ells mateixos, tan desassistits, tan mancats de defenses, com els mateixos protagonis-

nistes de la distorsió de les aules. És una perplexitat compartida i recíproca. No hi ha encara una cultura de la desigualtat a les aules, ni molt manco, mitjans suficients per fer-li front.

I així, molts dels alumnes que als dotze o als catorze anys accedeixen per primera vegada als instituts, per iniciar-se al primer o al segon cicle de l'ESO, es troben amb una dinàmica insospitada: moltes vegades un grupet minoritari és vo-

alumnes de desset anys. A Maó un grup d'alumnes causà incidents a l'Institut Pascual Calbó, de tal envergadura que motivaren la reunió urgent del claustre de professors i dels delegats de curs. Arran d'aquests incidents la Federació d'Educació de Comissions Obreres va reclamar "mesures per afrontar i acabar amb els problemes de convivència als centres docents" El sindicat va proposar l'elaboració d'un pla d'intervenció socioedu-

luntàriament o involuntària, el protagonista de les hores lectives i del "temps de pati", a causa de les males formes, a vegades agressives, amb els companys i amb els professors i del seu baix rendiment escolar. El ritme i les relacions a la classe són marcades en ocasions per aquesta minoria, amb la qual la resta de la classe i els professors es manifesten en certa manera indefensos.

"A LES AULES ES MANIFESTEN TOTES LES DESIGUALTATS, TOTES LES MANCANÇES AFECTIVES, CULTURALS, SOCIALS I ECONÒMIQUES DE LA INFÀNCIA I DE L'ADOLESCÈNCIA".

Per posar només un exemple. Entre el 3 i el 12 de febrer la premsa local relatà els casos següents: un adolescent és detingut a Palma acusat d'atracar alumnes de dos instituts de l'Eixample per comprar-se una moto, li trobaren 20.000 pessetes a la butxaca. Al Vivero de Palma, un capellà que feia de professor va ser apallissat per dos

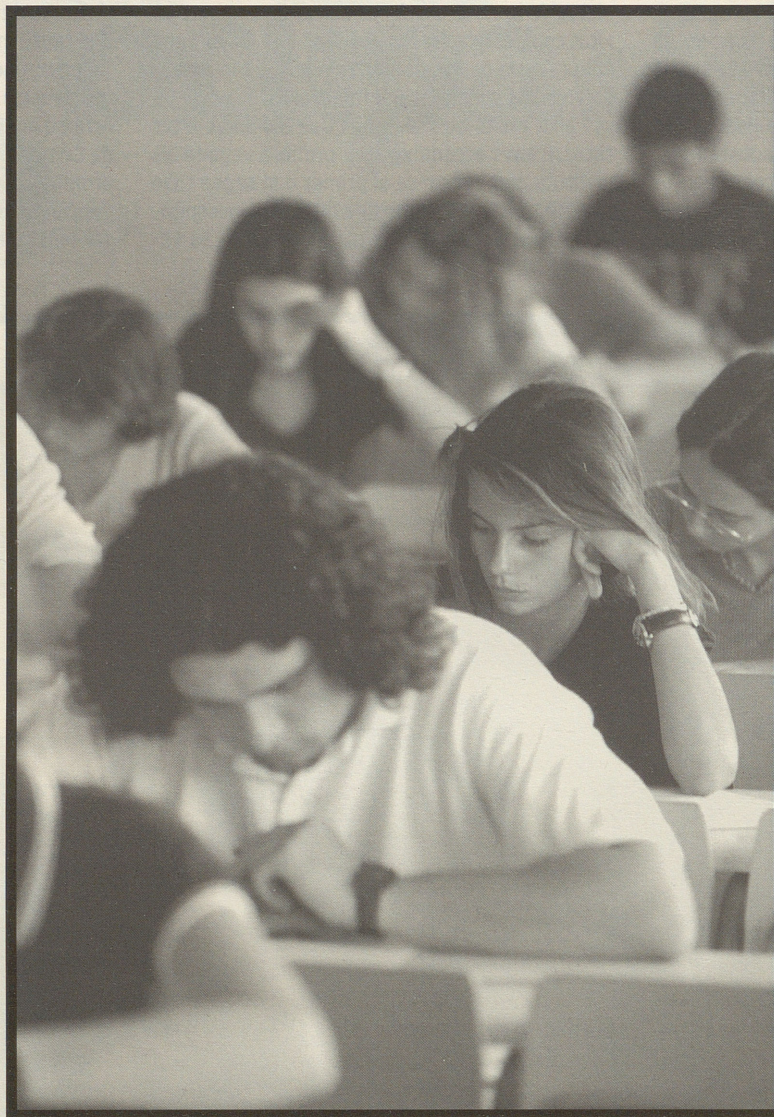
cativa, dotat amb recursos humans i materials i una millor coordinació de les institucions responsables. Comissions Obreres va demanar "la creació d'espais educatius que promoguin un clima tolerant, i actuacions no violentes per resoldre els conflictes que puguin sorgir". També va demanar "respostes per a les víctimes de les agressions, amb l'objectiu d'acabar amb la impunitat dels agressors". Finalment proposaren "potenciar l'acció de les tutories en tots els centres i a tots els nivells, proporcionar informació als professors sobre coeducació, pau i drets humans, així com realitzar campanyes de sensibilització social sobre el valor de l'educació". El Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de les Illes (STEI), pel seu costat, assegura que "l'escola no és més que un reflex de la realitat social" i, tot rebutjant totalment la possibilitat d'establir vigilància policial als centres educatius, demana en canvi, la col·laboració de treballadors socials a les escoles i d'educadors de carrer. Amb tot, un informe del Ministeri d'Educació assenyala que la indisciplina escolar és mínima i afecta dos de cada mil estudiants, i que el percentatge d'agressions físiques és encara més baix.

L'ENSENYANÇA PÚBLICA

En qualsevol cas, aquests problemes afecten sobretot els alumnes d'ensenyança secundària matriculats als centres públics, 24.715 aquest curs, d'un total de 41.290, és a dir, més del 60%. Altres 15.475 acudeixen a centres concertats i finalment 1.100, un 2,5%, a centres privats, segons dades de la Conselleria d'Educació. Ara els professors d'institut asseguren que se senten cremats i menyspreats i acusen que l'ensenyança pública perd progressivament prestigi. Un informe del Departament de Psicologia de la Universitat de les Illes Balears, coordinat per Maria Antònia Manassero, assegura que un 38% del professorat illenc d'ensenyament primari i secundari pateix d'estrès, i un 40,3% mostra l'anomenada síndrome de *burn-out* (literalment: consumir-se de calor; col·loquialment: estar cremat). És a dir, més d'una tercera part dels docents es troben desmotivats i volen abandonar una feina que creuen que els du cap a un estat patològic d'ansietat i que els col·loca a les portes de la depressió clínica. Són sentiments de frustració que ells consideren exclusius, però que en realitat manifesten també els professors dels centres concertats. Aquests asseguren comptar, fins i tot, amb major escassetat de mitjans per atendre els seus específics problemes, com són -diuen- el fet que "a la concertada" queden els estudiants "més mediocres" que els pares volen sobreprotegir i no s'atreveixen a deixar anar als instituts. Els resultats de rendiment escolar corroboren totes les apreciacions. Les proves de selectivitat han estat superades per un percentatge lleugerament superior d'alumnes que provenen de l'ensenyança concertada i privada. Però també és significatiu el fet que les notes de selectivitat que obtenen els alumnes dels instituts són molt semblants a les notes mitjanes que els han posat al centre, mentre que baixen, fins a una mitjana de quasi dos punts, les notes mitjanes dels alumnes dels centres privats i concertats. El conjunt d'aquestes dades corrobora la millor cura a l'alumne dels centres privats i concertats, però també la sobrevaloració del rendiment escolar d'aquests centres.

ELS ALUMNES, SATISFETS

Els alumnes no tenen una percepció tan negativa de la reforma com els seus professors. És més, la valoren positivament. Un treball d'investigació: "La percepció de la ESO por parte de los adolescentes" (Eva Rovira i Marta Paxau, Osona, 1999) realitzat entre 900 estudiants de quart

d'ESO de la comarca d'Osona, revela que la majoria és a favor del nou sistema d'ensenyança. Un 73% creu que estudiar fins als setze anys els permetrà sortir més ben preparats. Així i tot, també són conscients dels problemes del nou sistema educatiu, especialment en allò que es refereix a l'atenció a la diversitat: un 50% pensa que l'ampliació de l'escolarització fins als setze anys perjudica els que tenen més interès en els estudis. Els estudiants enquestats es queixen que poques vegades poden expressar la seva opinió a les aules i són crítics amb els seus professors. Un 38% considera que no saben adaptar el nivell de l'assignatura als seus alumnes. Un 50% creu que els professors no saben explicar de forma clara i que no saben connectar amb els estudiants. Per contra, el 84% considera que un bon professor és el que sap explicar de forma clara, i el 74% creu que ha de saber connectar amb els alumnes. El 67% creu que la funció principal de l'escola és transmetre coneixements i el 38% permetre l'accés al món laboral.

"Tota una crítica als pedagogs, que amb la reforma educativa volien fer de l'escola una transmissora de valors, i no només de coneixements" diuen les autores, que afegeixen: "Els alumnes valoren la utilitat dels coneixements que reben, però no els valors que els haurien de transmetre, i molts creuen que s'ha perllongat el cicle d'aprenentatge per mantenir-los dins l'escola fins que tinguin l'edat mínima per fer feina, setze anys."

Tot i això, a l'hora de fer balanços no es pot perdre la perspectiva històrica. En només una generació la situació ha canviat radicalment i positivament. Només un exemple: segons les "Dades per a un diagnòstic social de Palma 1998", dels Serveis Socials de l'Ajuntament de Palma, a Palma actualment un 21% de la població major de catorze anys (un 18% dels homes i un 24% de les dones) és analfabeta funcional, és a dir, persones sense cap estudi, o que no han acabat els estudis primaris, que es manifesten insegures a l'hora de llegir i d'escriure i que no saben fer càlculs mentals bàsics. Dels pares dels actuals estudiants d'ESO, només un 47% ha arribat a fer un cicle semblant al que ara estudien els seus fills. A les Balears, a la població que patí importants dèficits escolars i educatius propis d'una província

pobra, s'ha passat, en els darrers 25 anys, a la ignorant supèrbia del nou ric i, en definitiva, fins fa molt poc no hi ha hagut, ni per part de la societat civil ni de les institucions que l'han administrada, una preocupació significativa pel coneixement i per la cultura.

"LA VIOLÈNCIA I ELS MALTRACTAMENTS ENTRE MENORS SÓN LES MANIFESTACIONS DELS PROBLEMES QUE PATEIXEN ELS INFANTS I ELS ADOLESCENTS QUE LES PROTAGONITZEN".

MÉS POCS ALUMNES

Ara, el descens de la taxa de natalitat experimentat a les Balears a partir de l'any 1974 (en què es produïren 12.329 naixements front a la mitjana dels 8.000 en què s'han estancat el nombre de naixements a partir dels anys 80) ha alleugerit la pressió als centres escolars, on ara el nombre d'alumnes per aula no acostuma a superar la trentena. Tot i que continua havent-hi problemes de distribució territorial i que moltes instal·lacions necessiten ser renovades i modernitzades, a les Balears hi ha una suficiència bàsica de dotacions escolars i de personal, segons les dades publicades. Tot i això, les autoritats educatives s'enfronten ara als problemes causats pel fort corrent migratori que la nova

onada econòmica expansiva ha causat a les Balears.

Per continuar amb l'exemple de Palma, les darreres dades, corresponents al 1998, assenyalen que un 34% de la població és d'origen peninsular i un 3% estrangera. Unes xifres que ben segur que han augmentat el darrer any, a causa de l'arribada de noves onades d'immigració peninsular i africana i per la contínua aflluència de ciutadans germànics que han triat les Balears com a lloc permanent de residència. Segons les darreres dades ja hi ha mil sis-cents empreses alemanyes instal·lades a Mallorca, i cada una té entre tres i deu treballadors, la majoria també alemanys, que han vingut a viure permanentment a l'illa amb les seves famílies. Els problemes que aquests nous corrents migratoris generen no es deriven tant d'un

dèficit general de places escolars, sinó de la demanda localitzada a alguns punts concrets i de les necessitats específiques que tenen els fills dels immigrants del Sud o dels nous residents del Nord. De fet, segons dades de la Conselleria d'Educació, aquest curs hi ha hagut 476 estudiants menys que el curs passat, tot i que a la fase concreta de l'ESO el nombre d'estudiants ha augmentat en 1.100 alumnes.

A les Balears les prioritats de la Conselleria d'Educació són ben concretes. Construir nous instituts i renovar i millorar els obsolets. Redefinir la gestió dels centres de biblioteques i museus, i donar un fort impuls a la normalització lingüística tant als centres escolars com al conjunt de la societat balear. Els problemes, segons els màxims responsables de la conselleria, són bàsicament pressupostaris. Les transferències educatives varen ser acceptades per l'anterior govern del Partit Popular per 38.000 milions de pessetes, la qual cosa significa, segons els nous responsables, un dèficit de 100 mil pessetes per alumne i any.

Però mentre aquí es dediquen els màxims esforços a fer filigranes amb el pressupost, al conjunt de l'Estat la comunitat educativa es planteja si s'ha de fer o no "la reforma de la reforma". El Govern de l'Estat ha plantejat ja el debat sobre unes línies metres que ja s'han mostrat polèmi-

ques. En concret "la reforma de la reforma" va ser demanada pels 500 professors que participaren el desembre passat a Madrid al debat organitzat pel MEC per avaluar l'ensenyança obligatòria. Segons els professors és necessària una modificació "urgent" de l'ESO per reduir l'actual índex de fracàs escolar (un 25%), la insatisfacció dels alumnes i els problemes dels educadors.

LES PROPOSTES DEL GOVERN CENTRAL

La reforma que el Partit Popular i el Govern de l'Estat ha començat a plantejar a finals de desembre passat destaca aquestes propostes:

- Fer una revàlida al final de l'ESO per assegurar "la consecució dels objectius mínims".
- Reducir un any l'ensenyament obligatori, i igualar a tres anys la duració de l'ESO i el batxillerat.

-Introduir una "diversificació" al segon cicle de l'ESO, especialment al quart curs.

- Potenciar les humanitats i les matemàtiques.
- Reducir les matèries optatives en funció de les instrumentals.

D'entre totes les propostes la més polèmica ha estat la de dividir els alumnes d'ESO en funció del seu rendiment, que ha estat titllada de "dis-

criminatòria". El secretari d'Estat de l'Educació, Jorge Henández, assegura, al contrari, que això "no és un atemptat a la igualtat d'oportunitats, sinó un reconeixement intel·ligent i flexible de la diversitat dels estudiants". I justifica així la intenció de separar els alumnes per grups homogenis en aules diferents: "no tots els alumnes han d'estudiar el mateix fins als setze anys ni a totes les aules. La idea és que aquells estudiants que abans dels setze anys necessiten que se'ls ofereixi un currículum més divers i un tractament diferenciat el puguin obtenir dins el sistema educatiu". En canvi, el secretari d'Estat d'Educació del Partit Socialista, Álvaro Marchesi, creu que la proposta de reforma del Govern no respecta l'objectiu de garantir una educació bàsica comuna per a tots. Segons Marchesi "en cap cas no s'ha de convenir que els llestos estiguin a unes aules i els lloscos a unes altres". El Partit Socialista critica el Partit Popular perquè "en quatre anys de govern no ha sabut enviar cap missatge positiu per il·lusionar el món educatiu".

El nou segle ha agafat els centres escolars en una situació crítica i desorientada. Les propostes s'encreuen, diverses i desordenades. La implantació del nou llenguatge informàtic és urgent, perquè el llenguatge estructura el pensament i els coneixements. A la vegada es parla de convertir els centres escolars en espais sempre oberts, també per a la convivència i el lleure, sobretot als barris mancats d'equipaments. Perquè enmig de tanta crisi hi ha un convenciment profund: que malgrat tot, avui els adolescents són més lliures i més savis que els qui els donaren la llum.

"AQUESTA ÉS LA MATÈRIA PRIMERA SOBRE LA QUAL HAN DE TREBALLAR ELS PROFESSORS, QUE TAMBÉ COMPROVEN, IMPOTENTS, COM CADA ANY SÓN PROGRESSIVAMENT MÉS JOVES ELS ESCOLARS QUE S'INICIEN EN L'ALCOHOL I EN LES DROGUES".

Curs 1999/2000

Programa
"SA NOSTRA"
amb la natura

*Educar des dels
valors ambientals
i humans*

Sargantana de les Pitiüses
(*Podarcis pityusensis*)

**"SA
NOS
TRA"**

Obra Social
i Cultural

Informació i inscripcions

MALLORCA

**Escola del Medi can Tàpera
i Sa Canova**

Tel. 971 40 10 01 / fax 971 70 26 38

**Museu Balear de Ciències
Naturals**

i Jardí Botànic de Sóller

Tel. 971 63 40 64 / fax 971 63 47 81

La Trapa

Tel. 971 72 11 05 / fax 971 71 13 75

**Observatori Astronòmic
de Mallorca**

Tels. 689 68 65 57 / 649 99 77 52

EIVISSA

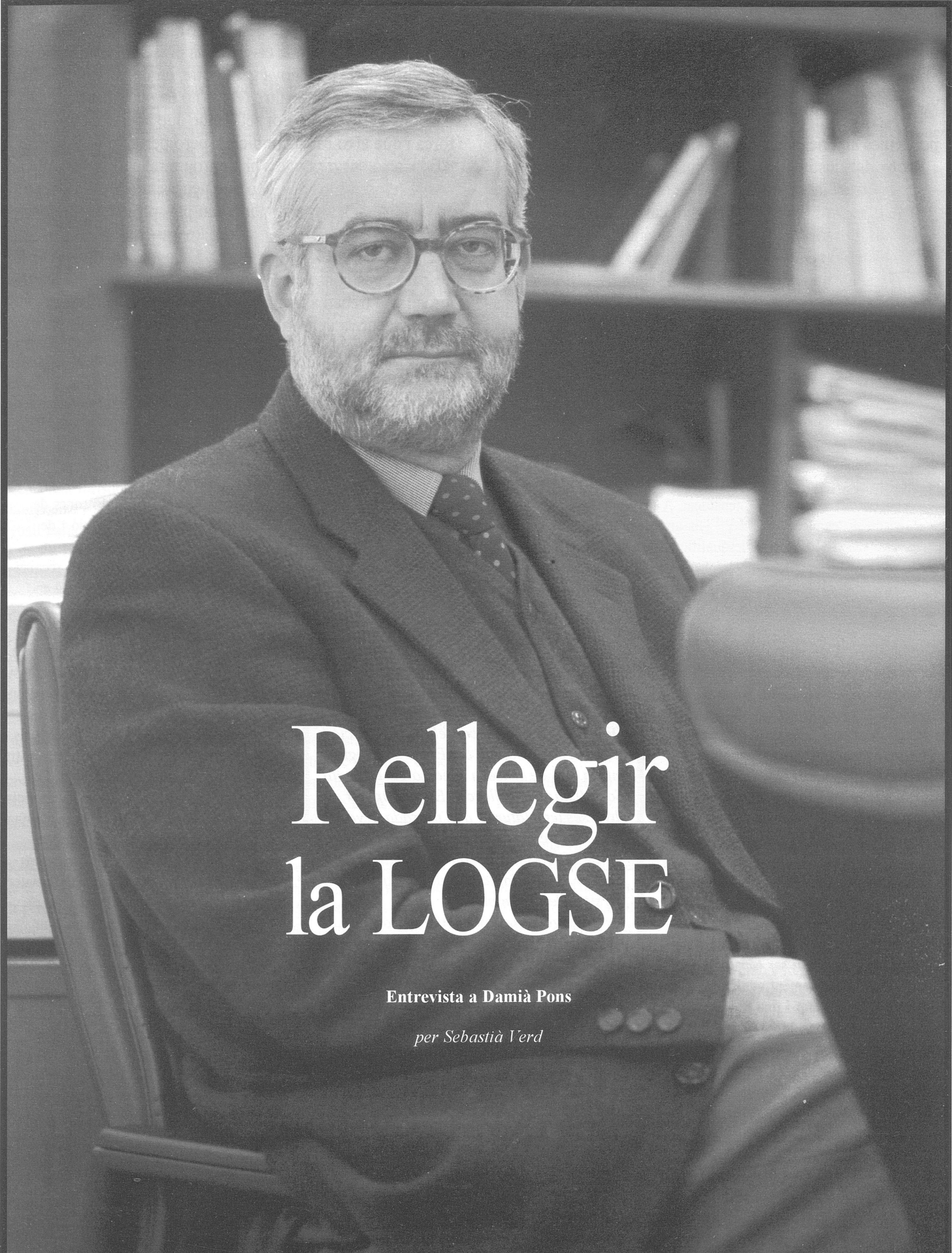
**Escola de Dalt de Sant Mateu
d'Aubarca**

Tels. 971 30 52 39 / 971 40 10 01

MENORCA

Museu de la Natura de Menorca

Tels. 971 37 45 05 / 971 40 10 01

Rellegir la LOGSE

Entrevista a Damià Pons

per Sebastià Verd

En pocs anys sembla com si els instituts haguessin baratat de rostre. Ja no ofereixen la cara amable de l'adolescència contestatària de fa dues dècades o tres, sinó la imatge d'una profunda inadaptació a l'entorn. Potser sigui fruita del temps o, si més no, el mirall d'un món absolutament globalitzat on

l'escola tendeix a identificar-se amb la caricatura de les pel·lícules americanes. Què separa els centres educatius del Bronx dels instituts de determinats indrets de les Balears?

Segons el nostre entrevistat, la diferència continua sent abismal i el problema, en qualsevol cas, no és l'escola, sinó la societat, una societat heterogènia, sovint desintegrada, que inevitablement, i afortunadament quasi podríem dir, es reflecteix a les aules. I és que la LOGSE, la llei que molts de pares i de professors han volgut menysprear, té -segons

Damià Pons- l'extraordinària virtut d'aspirar a fer

justícia per primera vegada a la història, generalitzant l'educació i convertint-la en obligatòria fins al setze anys. Potser això hagi fet que els instituts presentin un aspecte diferent, que hi hagi nova gent i que, en la barreja, s'hi hagin introduït alumnes que altre temps no haguessin tengut cap oportunitat de ser-hi. Pot set també que alguns hi siguin a la força i que això causi conflictes, però per això el conseller d'Educació ens dirà que n'hi ha prou a rellegir la llei, que no convé reformar, perquè allò que necessita el món educatiu és un període llarg de tranquil·litat per, precisament, consolidar els avanços socials i resoldre les barreres que s'han interposat en el camí del progrés. Damià Pons ens rep al seu despatx de la conselleria, quasi de nit, després d'una intensa jornada de treball a la qual encara haurà d'afegir una reunió amb l'executiva del seu partit de tota la vida.

-Em deia que trobava un encert haver triat l'ensenyament a la secundària com a tema central d'aquest número d'ONA. Per què?

-Perquè aquest és un debat que ja s'arrossega des de fa temps, però que en els darrers mesos s'ha intensificat. A nivell d'Estat, a mesura que s'acostaven les eleccions, el PP l'ha anat instrumentalitzant per, diríem, almenys així ho pens, desqualificar un model que va dissenyar l'altre partit, el partit competidor del PP a l'Estat, que és el PSOE, que, com tothom sap, va ser el pare de la LOGSE. Però la realitat és que al marge de les disputes partidistes, hi ha una necessitat social real d'aquest debat sobre l'educació secundària. Per això, des de la conselleria, conscients d'aquesta necessitat, hem previst unes jornades de reflexió en les quals pretenem reunir tots aquells que tinguin alguna cosa a dir sobre la secundària. Serà el primer cap de setmana de maig a Mallorca i, després, a Menorca i a Eivissa. Volem intercanviar opinions, punts de vista, conèixer els problemes concrets que hi ha i fer possible que l'ensenyament obligatori superi els inconvenients, ja que de cap manera no volem renunciar a allò que és una conquesta socialment tan important, com que l'educació sigui obligatòria fins als setze anys i que no divideixi l'alumnat en categories ni socials ni intel·lectuals, sinó en la qual tothom pugui ser capaç d'assolir uns nivells de coneixement equiparables. Aquest és l'objectiu, tot i que som conscients que, malgrat tot, hi ha alumnes que tenen dificultats, entre d'altres coses perquè continua havent-hi diferències d'origen social, cultural, familiar... que pertorben el normal funcionament d'un centre escolar.

-De fet, ja ha començat aquests contactes. No fa gaire vostè es va reunir amb professors de diferents instituts a Cala Millor, s'ha entrevistat amb molts de

directors d'instituts de Mallorca, i també ha fet una gira per les altres illes. S'atreveix a fer una diagnosi de la situació?

-Sí, ja hem fet una primera ronda. En el cas de Cala Millor que vostè cita va ser una jornada compartida per cinc instituts de zones de costa, on l'alumnat té unes dificultats afegides d'integració i de rendiment escolar. El nostre propòsit, més que desqualificar un model educatiu determinat, que creiem que no és el cas, és reconèixer que seria un error pensar que les deficiències del sistema es troben en la legislació. No és així, sinó que les causes són molt més complexes. Es tracta d'esbrinar-les i de solucionar-les, per la qual cosa esper la implicació de tothom. Pens que la LOGSE encara just s'ha començat a aplicar i que, per tant, és prest per treure'n conclusions rotundes. Pensi que no tots els instituts són comparables, que hi ha diferències importants entre centres de Menorca i els d'algunes zones d'Eivissa o Mallorca, entre els de la part forana i els de Ciutat. En certa mesura depèn de la composició social del seu entorn, és a dir, del mateix alumnat. I d'altra banda, respecte al professorat, també hem de saber donar un cert temps perquè s'adapti, ja que potser estava avesat a plantejar-se la docència d'una manera diferent. Si més no, s'ha d'adaptar a un determinat tipus d'alumnat que no era habitual quan l'ensenyament no era obligatori fins als setze anys.

UN ENTORN SOCIAL COMPLEX

-Vostè mateix ho deia. Una de les característiques principals del nou model educatiu és l'obligatorietat de l'ensenyament fins als setze anys...

-Cert, la qual cosa determina que hi hagi un percentatge més o manco elevat d'alumnes amb una baixa o escassa motivació, per l'entorn familiar, per la

Damià Pons i Pons, conseller d'Educació i Cultura en el Govern del Pacte de Progrés, milita des de la seva creació en el Partit Socialista de Mallorca. Elegit diputat en diverses legislatures, a la passada ja va ser responsable de cultura en el Consell Insular de Mallorca. És professor de literatura. Doctor en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona.

Al marge de la seva activitat política, és autor de reculls poètics com *Teranyina*, *Mapa de Desig* o *Territori d'Incògnites*. També ha publicat nombrosos treballs d'investigació sobre la història contemporània de Mallorca, entre els quals s'hi compta El diari L'Almudaina, en l'època de Miquel S. Oliver, Joan Torrendell, entre el modernisme vitalista i el regeneracionisme d'esquerreres i Ideologia i cultura a la Mallorca d'entre els dos segles (1886-1905).

També ha col·laborat a revistes com *Llatitud 39*, *Mayurqa*, *Affar*, *Randa*, *El Mirall*, *Estudis Balearics*, *Debat Nacionalista*, *Revista de Catalunya* i *Lluc*, de la qual n'ha estat director.

procedència cultural, etcètera... I a més, hi ha els que anomenàrem objectors escolars, que són uns alumnes que estan escolaritzats obligatòriament, però que no se senten ni implicats ni motivats en un procés de formació regular. Tot plegat fa que el rodatge sigui complicat, com ho és tot a aquesta vida. De fet, els instituts no reflecteixen res més que l'entorn social on s'ubiquen i tots sabem que l'entorn social de les nostres illes de cada vegada és més complex i complicat. Ja de per si és més complexa l'educació perquè, no a les Balears, sinó d'una manera més global, vol ser una educació integradora de tota la societat, que faci que tots els ciutadans, encara que presentin algun tipus de, entre cometes, deficiència, siguin escolaritzats en condicions equiparables a la resta. I segon, perquè les Illes Balears tenen unes bosses de població adolescent molt considerables, amb un nivell d'integració social, lingüístic i cultural sovint molt escàs. Sobretot a zones amb una forta presència d'economia turística, on, pel fet immigratori i per les condicions de treball característiques del sector, es donen moltes situacions de desarrelament familiar que, inevitablement, condueixen a un desarrelament escolar. Una població d'aquest tipus és més difícil d'integrar. Per això dic que la situació de secundària a les Balears és complexa i heterogènia, farcida de situacions personals... Per tant una situació difícil d'afrontar per uns ensenyants que fonamentalment estaven formats per ser transmissors de coneixement i ara resulta que endemés de ser transmissors de coneixement han de realitzar tasques d'assistència social, d'assessorament psicotècnic. Això pot fer que molts de professors se sentin impotents davant la situació, amb excessius condicionaments externs i que no acaben de controlar. Malauradament en molts de casos tampoc no hi ha la suficient implicació dels pares en l'educació dels seus fills. Hi ha pares molts preocupats, però un percentatge important creu que l'educació dels seus fills és un assumpte exclusiu de l'escola i, per una causa o l'altra, per excés de feina o per horaris complicats, o per simple desinterès, se'n desenten.

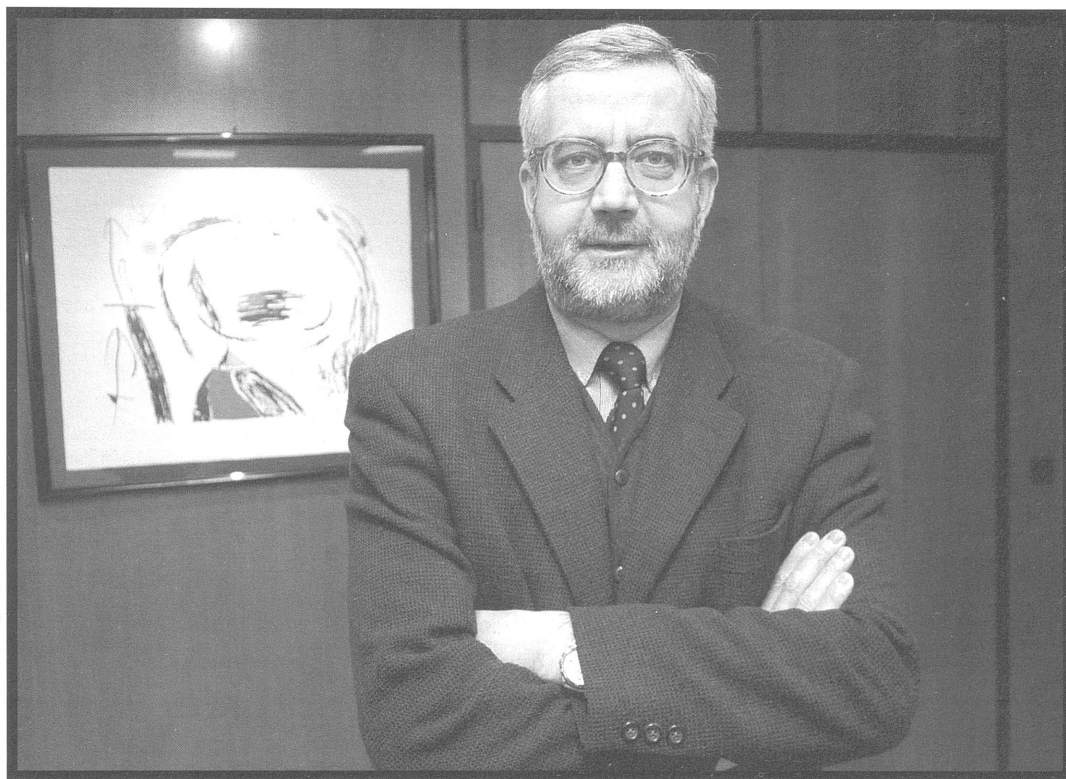
LLUNY DEL MODEL AMERICÀ

-Aquesta manca d'interès dels pares pot arribar a extrems d'enfrontament amb els professors. Molts es queixen que els pares fan costat als fills quan són amonestats per qualche falta o per descuidar els estudis.

-Sí, sí... com li deia, l'escola i especialment la secundària és un mirall de la societat. No només són els professors que poden sentir-se impotents, sinó que molts de pares també s'hi senten. Alguns opten per tirar la tovallola o fins i tot, con vostè diu, per fer costat als fills, perquè pensen que els serà més còmode. D'aquesta manera

s'entra en una espiral difícil de controlar... contra la qual hem de saber reaccionar.

-Parlant d'aquestes qüestions, record que fa uns anys, quan la LOGSE encara era un projecte, vaig entrevistar Andreu Crespi, llavors delegat del Ministeri d'Educació. El titular va ser "americanització ben entesa". Sembla, però, que de l'americanització ens hem

quedat amb la pitjor part, amb aquella que mostren les pel·lícules, d'instituts on es fa de tot menys estudiar.

-Jo no lligaria, no vull caure en la temptació de lligar, la situació de l'escola a una determinada manera de regulació del sistema educatiu. Seria simplificar les coses absurdament. Podem acceptar que algunes situacions s'assemblin a determinades casos que veiem a les pel·lícules americanes, però seria injust generalitzar. A pesar de tot, la majoria d'instituts de les Illes Balears són absolutament pacífics i si hi ha qualche conflicte entre estudiants són equiparables a les disputes juvenils que tota la vida s'han donat als barris o als pobles. El que hi pot haver és un tipus d'estudiant que viu enclaustrat en una certa cultura juvenil de mass media, amb comportaments que podríem qualificar d'associals, i per ventura són joves que tenen interioritzades actituds de rebuig a l'autoritat, a la disciplina... són joves que objecten de tot el que sigui autoritat, jerarquia... i es deixen arrossegar, sobretot a causa de la situació social de les Balears, per una onada de consumisme, per una vida entesa com a diversió permanent. Els estudiants, repetesc, són un reflex dels valors de la societat. I per tant, vostè em dirà, té alguna cosa a veure això amb la LOGSE?

Jo crec que qualsevol metodologia que inclogués l'escolarització obligatòria fins als setze anys ens duria a la mateixa situació. Fonamentalment, sí. En qualsevol cas, hem de tenir una cosa ben clara: ara hi pot haver molts d'objectors escolars, molt de fracàs escolar, però és que quan l'escolarització era selectiva, més d'un 40%

de la població patia d'objectiu o de fracàs escolar en la mesura que tan sols no era escolaritzada. Per tant, allò que no podem fer, com s'ha denunciat des d'algunes òptiques conservadores, és dramatitzar la situació en funció d'un passat gloriós que mai no va existir. El present i el passat no tenen res a veure, afortunadament.

ELS CENTRES PRIVATS, IGUAL QUE ELS ALTRES

-És cert que la situació actual fomenta, teòricament, una major igualtat d'oportunitats, però li he sentit dir que alguns instituts són més problemàtics que altres a causa del seu entorn social i això, és clar, provoca un efecte discriminatori indesitjable. I d'altra banda, hom té la sensació que els centres d'ensenyament privat, tot i ser concertats, se n'alliberen d'aquests problemes.

-Bé, jo crec que, malauradament, tots els instituts s'homologuen en una problemàtica més o manco semblant, a pesar que en alguns sigui més evident que en altres. I no crec que l'ensenyament privat se n'alliberi. Si més no, si comparem les notes de selectivitat no hi ha tanta diferència entre la pública i la privada. Dit això, però, pens que hauriem d'evitar configurar un sistema educatiu en el qual les classes socials més poc afavorides i uns alumnes més poc motivats per l'estudi vagin a l'ensenyament públic, mentre que els més afavorits i els més motivats o més capaços, vagin a la privada. L'escola privada concertada també funciona amb recursos públics i, per tant, el plantejament d'aquesta conselleria serà procurar que l'escola pública i la privada concertada comparteixin els mateixos privilegis i de rebot, perquè ningú no els vol, com és evident, els mateixos problemes, de manera que els alumnes teòricament més conflictius també es reparteixin. Ara que, és clar, aquest és un plantejament inicial que no és fàcil, perquè existeix tota una tradició de selecció per part dels centres privats que lògicament pot fer que encara es produeixi una certa tria segons classe social o major nivell cultural familiar. Això pel que fa a les ciutats o viles, on teòricament és possible triar, perquè hi ha les dues ofertes, ja que en altres llocs l'única oferta és la pública. En definitiva, si nosaltres creiem que l'escola ha de ser una eina important d'integració de la població nouvinguda, d'integració de persones que presenten deficiències físiques o psíquiques, que necessiten suport, aquesta funció ha de ser assumida tant per uns, com pels altres. I els estudiants que presenten dèficits siguin del tipus que siguin han de ser assumits per la totalitat del sistema educatiu, de la mateixa manera que l'Administració pública ha de dotar els centres de mitjans suficients per fer front a aquests reptes, cosa que encara, ho hem de reconèixer així, no fa plenament.

-En aquest sentit, quines serien les mancances principals?

-Per exemple, s'ha de generalitzar la figura del professor de suport, tant a la pública com a la privada, s'han de generalitzar els professors de compensatòria, s'han de generalitzar els tallers de llengua. Per tal que tots els centres siguin d'integració i tots els centres siguin de compensatòria. Si tot fos així, ja no hi hauria excuses perquè determinats centres pels camins que sigui puguin seleccionar algun tipus d'alumnat enfront d'altres, excusant-se en la manca de dotació per part de l'Administració.

L'ADAPTACIÓ AL CANVI

-En qualsevol cas, la LOGSE ha fet que en un mateix centre convivin maneres d'entendre l'educació molt diferents i que fins ara

havien estat separades o repartides entre EGB, BUP o FP. Fins a quin punt això provoca distorsions?

-Tot canvi exigeix una adaptació, però si m'ho permet matisaré quelcom que he dit abans sobre la preparació del professorat. I és que estic plenament convençut, que mai fins ara no hi havia hagut a les Illes uns professionals, uns ensenyants, tan ben formats com en els darrers deu o quinze anys, amb un nivell cultural tan alt. Mai no hi havia hagut uns ensenyants que haguessin fet tanta inversió en formació permanent. Ara bé, què passa?, per què he dit abans que no estaven preparats? Doncs perquè, per exemple, estaven preparats per impartir matemàtiques a grups més o manco homogenis i, en canvi, no per impartir matemàtiques a tres nivells simultàniament, tal com la diversitat de la classe els obliga a fer ara. Allò que no tenen són els mitjans per atendre la diversitat. Això costarà, com costarà la convivència entre sistemes diferents. Però estic convençut que finalment, tot i que sigui a costa d'una gran implicació personal per part dels professors, s'aconseguirà integrar la major part de l'alumnat que presenti problemes, ja sigui fent desdoblaments, fent grups específics de tractament individualitzat, fent tutories... Molts d'instituts ja ho fan, sense esperar l'Administració i, com dic, a costa de la implicació personal dels professors. Per exemple, no perquè siguin els únics que ho fan, sinó perquè darrerament ha sortit a la llum, així succeeix a l'institut Camp de Mar de Menorca. Fa cinc anys tenien una problemàtica duríssima. Doncs bé, amb una gran implicació dels professors, fins i tot emotiva, n'han sortit molt bé i han estat capaços d'articular tota una sèrie de vies alternatives per assumir la diversitat del centre, la qual cosa, endemés, ha repercutit en la seva cohesió. La LOGSE dóna marges suficients per trobar vies que permetin atendre aquesta diversitat.

L'ENSENYAMENT VOL TRANQUIL·LITAT

-Arribats a aquest moment, què pensa de la LOGSE? S'ha de substituir, s'ha de reformar, s'ha de deixar tal qual...?

-No crec que s'hagi de deixar tal qual, ni tampoc substituir-la. I si li som franc també he de dir que en aquests moments tampoc no em plantejaria la reforma. Anar cap a la reforma suposaria tornar a la provisionalitat, a la transitorietat, i això seria dolent. El que sí hem de fer, pens, és rellegir la LOGSE en els aspectes que ens interressi rellegir-la per resoldre problemàtiques concretes. Però problemàtiques concretes, no problemàtiques especulatives o filosòfiques. Si hi ha un determinat nombre d'alumnes que als catorze anys no hi ha manera que es penguin al sistema educatiu, doncs cerquem una alternativa, la LOGSE, tenint en compte el principi constitucional d'atendre la diversitat, ho permet. Però no remoguem massa les coses, perquè el sistema allò que ara necessita de veritat és tranquil·litat. La LOGSE permet analitzar la problemàtica concreta de cada centre i donar sortides a aquesta problemàtica i és per aquí que, pens, hem de continuar avançant. Aterrar a cada centre. Si no ho feim així, miri... estic convençut que si es planteja reformar la llei, el debat teòric tornaria a imposar-se sobre la problemàtica específica dels centres. Seria un error molt greu. A aquest institut de Menorca del qual parlava s'han adaptat aules especials, de manera que els alumnes amb problemes continuen escolaritzats amb els altres. Han sabut adaptar la LOGSE a la seva necessitat. Aquest és el camí. Al cap i a la fi els alumnes problemàtics no deixen de ser minoritaris, encara que cridin més l'atenció.

MÓN LABORAL VERSUS FORMACIÓ

-Ja que parla de problemes concrets, n'hi exposaré un que és molt específic de la nostra societat: l'abandonament dels estudis tot d'una que la llei ho permet. L'accés al món laboral es fa aquí molt aviat, molts de joves deixen d'estudiar per ocupar un lloc de feina i no es preocupen més de la seva formació.

-Aquest és un dels greus problemes que patim. Com vostè sap la

una campanya entre els pares i els alumnes, com li he dit, i també entre les organitzacions empresarials, perquè ells també contribueixin a reclamar des de les empreses una qualificació professional adequada. Crec que això ens interessa com a persones i, també com a país, perquè ara som un país mancat de quadres professionals.

-I si no n'hi ha, es poden importar... no és veritat?

-Cada dia tramitam homologacions de títols d'altres països d'Europa, de l'Est, d'Amèrica del Sud. Crec que com a país hem d'anar molt alerta per no convertir-nos en un país de ciutadans de peonada, mentre que la immensa majoria de quadres tècnics qualificats no siguin d'aquí. Seria negatiu. Per això hem de fer una crida a la conscienciació d'alumnes i de pares. Nosaltres traurem el mes que ve tota una sèrie de fulls i possiblement farem anuncis per cinema, i no sé si per televisió, per intentar fer veure aquesta realitat. També es faran xerrades per part de la Cambra de Comerç als centres escolars per convidar els al·lots a invertir en la seva formació, una inversió que indubtablement els serà molt profitosa.

nostra comunitat autònoma té un índex de formació professional lamentable comparativament a la resta de l'Estat i d'Europa. El fet és que el mercat de treball tempta molt aviat els joves, els ofereix un sou que els fa abandonar els estudis. Això succeeix en el cas de cicles formatius de grau mitjà en els quals ens passa en primer lloc, que ja és molt difícil trobar-hi estudiants. No és gens fàcil reunir una matrícula suficient i, per tant, molts de cicles formatius s'imparteixen a les Balears amb un nombre d'alumnes inferior al que suposadament és el mínim. Es fa per una clara voluntat política de mantenir aquests cicles. És el cas, per exemple, d'alguns cicles de cuina que nosaltres com a conselleria mantindrem a pesar de tot. Bona seria que no fos així! Però, clar, primer falten alumnes i, segon, molts abandonen els estudis per posar-se a fer feina abans d'acabar-los, sense la qualificació professional necessària... És un problema greu. Nosaltres tractarem de conscienciar al màxim els alumnes i els pares que és importantíssim invertir una etapa de la joventut en la pròpia formació professional, perquè és l'única manera que amb posterioritat es puguin tenir treballs dignes amb sous dignes. Perquè si abandonen prest, el que fan en realitat és oposicions per ser peons tota la vida i, per tant, a la llarga, aquest sou que als devuit o denou anys els sembla meravellós, amb el qual pareixen el *Rei del Mambo*, quan en tinguin vint-i-vuit o en tinguin trenta-dos llavors continuarà sent un sou de peó i ja no els semblarà tan bo ni de lluny. Volem fer

BAIX ÍNDEX UNIVERSITARI

-Endemés també tenim un dels índexs d'universitaris més baixos de tot l'Estat.

-També és cert. Tot i que hem de tenir en compte que el nostre nombre d'universitaris va lligat a dos factors, un dels quals és el nostre model econòmic que repeteix a la universitat allò que ja hem dit d'altres períodes formatius. Hi ha molts d'universitaris que s'incorporen al món de treball abans de finalitzar els estudis. D'altra banda, la Universitat de les Illes Balears té una oferta de carreres limitada que, lògicament, fa que determinada gent que voldria cursar uns estudis concrets no ho pugui fer pel cost que suposa haver-se'n d'anar a fora. En qualsevol cas, és evident que tenim un índex baix. Per això, en la mesura que sigui possible, hauríem de fer veure a la gent que encara que en la seva joventut hagués optat per fer feina en lloc d'estudiar, hauria de complementar aquesta integració al món del treball amb estudis universitaris, perquè la universitat, i de cada vegada més, ofereix estudis dirigits no només a la franja d'edat considerada estudiantil, dels devuit al vint-i-quatre anys, sinó que ofereix formació superior a gairebé la totalitat de la població. La universitat també ha d'anar cap aquí.

UNES TRANSFERÈNCIES INSUFICIENTS

-La nostra intenció era centrar-nos, sobretot, en l'ensenyament secundari, però no podem obviar que vostè és, també, el conseller de Cultura i que hi ha altres cicles educatius diferents...

-Em pensava que també em demanaria sobre els recursos, dels doblers...

-Ho volia deixar per al final, però si vostè s'ho estima més, aquest és un bon moment. Al capdavant tot allò que és millorar l'educació es pot traduir en despesa econòmica i els recursos d'aquest govern semblen escassos.

-Sí que ho són. Aquí tenc les darreres dades sobre les transferències que s'han fet en educació, a Astúries per exemple. Miri: el 1998 quan es produeix la transferència d'Educació a les Illes Balears feia nou anys que no se n'havia registrat cap. Les Balears són la primera que fa el PP, i llavors es va presentar com una bona negociació, perquè no hi havia dades comparatives. Però ara sí les tenim, perquè de llavors ençà s'han fet altres nou transferències, la darrera de les quals, com li dic, la d'Astúries. Doncs bé, les Illes Balears són la comunitat que va aconseguir menys dobles per nombre de professors, menys doblers per nombre d'alumnes, menys doblers per centres escolars, sigui quina sigui la taula comparativa, les Balears sempre donen l'índex més baix. Si sumàssim l'import de totes les transferències i féssim una mitjana, a nosaltres ens haguessin tocat entre set i vuit mil milions anuals més. Això sense comptar els convenis per a noves construccions que han estat firmats per tres comunitats i que suposen un afegit de cinc mil milions més per a cadascuna. Aquest conveni no afecta Astúries, però és que Astúries ha perdut més de setze mil alumnes en els darrers cinc anys, i té centres suficients. No és el cas, ni de prop fer-hi, de les Balears.

-Quins és, segons vostè, el nostre cas? Ens fan falta nous instituts, noves escoles?

-Evidentment. N'hi ha prou a analitzar les dades demogràfiques dels darrers anys. En els darrers cinc anys les Balears han incrementat més la seva població que Madrid i això que nosaltres partim de set-cents mil habitants i Madrid de devers cinc milions. Però és que en població escolar les Balears són una de les poques comunitats on s'ha crescut. Des del 1990 al 1995 vàrem perdre prop de deu mil alumnes, però en els cinc darrers anys el creixement ha tornat a ser positiu. No és que es doni un creixement vegetatiu, com tothom sap, sinó que es produeix una forta immigració que, endemés, és molt heterogènia i, per tant, amb el cost afegit d'haver-la d'integrar en el sistema educatiu. Aquest és un greu problema que se suma a la manca de centres. En un primer inventari hem constatat la falta de vint-i-cinc centres nous i la construcció de cent trenta aules noves, és a dir, 24.000 milions de pessetes. Quasi res! I és que a pesar que la població escolar es mantengui més o manco estable en el conjunt de les Illes hi ha zones, sobretot zones costaneres a Mallorca i a Eivissa, on es dona un increment considerable, són zones demogràficament potents amb tots els problemes d'heterogeneïtat que ja li he exposat. Això per una banda, però és que, a més a més, la mateixa aplicació de la LOGSE ha generat la necessitat de nous espais. D'entrada s'ha incrementat l'obligatorietat de l'ensenyament ampliant la franja de dalt des del catorze als setze anys i, per baix, s'ha passat dels sis als tres.

-Però això ja es podia preveure.

-Pot ser. És evident que les negociacions no es varen fer bé. Pareix que quan les Balears negocien amb Madrid sempre duen les de perdre, però és que en aquest cas i amb caràcter general l'Estat ha fet el gran negoci amb la LOGSE. La llei va ser promulgada per l'Estat, però el cost de l'aplicació de la LOGSE l'han assumit les comunitats autònomes. Quan s'aprovà no es va fer cap llei de finançament. Ja li dic, per a l'Estat aquest és el negoci del segle. De totes maneres no ens queda més remei que reclamar de l'Estat, davant la contundència de les xifres, que sigui solidari i que renegociï la transferència amb les Balears o que, com a mínim, la complementi amb un conveni, tal com ha fet a altres comunitats.

INTERCANVI I PROMOCIÓ CULTURAL

-Bé, encara que sigui en poques paraules, m'agradaria que fes un repàs a la situació cultural, sobretot en tot allò que depèn de la seva conselleria.

-En matèria cultural allò que hem pretès des d'un primer instant és que entre els consells insulars i el Govern quedassin perfectament delimitades les competències i obligacions de cadascun. Això ho vaig intentar els darrers quatre anys quan era responsable de cultura en el Consell Insular de Mallorca, però el Govern del PP no va anar de res. Ara, ja ens hem reunit diverses vegades amb els representants dels consells insulars i ha quedat clar que els consells insulars tenen la responsabilitat de la promoció interior de la cultura dins l'àmbit de cada illa, així com la gestió dels centres culturals, i que el Govern, en canvi, té una triple funció bàsica. D'una banda les relacions amb l'Estat: hem d'intentar que l'Estat aportï recursos i, a més, influir sobre la política cultural de l'Administració central, tant directament com amb aliances amb les altres comunitats autònomes amb llengua pròpia. L'Estat ha de fer una política cultural i lingüística d'acord amb el seu caràcter pluricultural i plurilingüístic. Segona cosa que hem de fer: fomentar al màxim els intercanvis culturals entre les Illes Balears. És penós veure com ens ignoram els uns als altres. I, encara que aquí s'hagi configurat un país molt descentralitzat és evident que hem d'intentar vertebrar les Illes a través de la coneixença mútua, a través d'intercanvis culturals de tot tipus. Una cosa que, ho hem de dir molt clar, no és gens fàcil. Les Illes tendeixen a desconnectar-se entre si i a connectar-se amb la Península, tot i que sigui amb països d'una mateixa cultura. Una cosa no ha de ser incompatible amb l'altra, sinó tot el contrari. I, finalment, la tercera cosa que és competència del Govern de les Illes Balears és un programa, que ja tenim dissenyat, de projecció exterior de la nostra producció cultural. En primer lloc cap als altres països de llengua catalana, després cap a la resta de l'Estat i, finalment, cap als països europeus i de la Mediterrània més pròxima. Volem que els nostres escriptors, els nostres músics, artistes, etcètera, siguin coneguts fora. Amb això aspiram que el nostre món cultural rendibilitzi millor les seves actuacions i propostes, i que per tant puguin generar més activitat. I, a més a més, esperam que els ciutadans de les Illes valorin més la seva cultura pròpia si aquesta és reconeguda, també, a l'exterior. Hem començat a fer-hi feina. Fa pocs mesos que som al Govern i tenim pocs recursos, però ja disposam d'una petita xarxa de contactes a Alemanya, als països escandinaus, a Anglaterra, també als Estats Units. Els resultats es veuran d'aquí a un any o un any i mig.

Un pacte d'estat per a l'educació

Entrevista a Marta Monfort

per Constanza Forteza

Marta Monfort es presenta amb l'actitud pròpia d'una religiosa catòlica que suma més de trenta anys a una congregació com la de la Pureza de Maria, és a dir, amb l'esperit bondadós previsible, certa inexperiència davant els mitjans d'informació, activa i amb alguns gestos de to paternalista que recorden la caricatura "cumbayá". Però aquesta aparença és enganyosa: Marta Monfort compta amb dues llicenciatures, té un coneixement clarament professional del món educatiu i, mentre recorda les bondats teòriques de la LOGSE, comença a relacionar tot allò que considera que no funciona: la falta de professors als centres concertats, la necessitat de revisar el sistema de finançament i, encara més substancial, la d'aconseguir un pacte d'estat que faci que el sistema educatiu sigui matèria de consens i deixi de ser una arma electoral dels partits.

-Fa més d'una dècada que la LOGSE, la Llei general d'ordenació del sistema educatiu, es va aprovar. Com valora la seva aplicació?

-A pesar que, com diu, ja fa deu anys que es va aprovar, la realitat és que és una llei que encara no s'ha desenvolupat completament, de fet avui per avui ens falten elements per valorar-la. En qualsevol cas, la meua opinió personal és positiva. És una llei que és bona, perquè va incorporar una qüestió tan positiva com l'escolarització dels catorze als setze anys, va evitar que molts de joves passassin al carrer el període entre el món escolar i la incorporació al món laboral. D'altra banda, va regular l'apartat de l'atenció singularitzada a cada alumne a través de la diversificació del currículum i amb objectivitat de criteris, un element molt positiu. La presència de la formació professional, una formació professional bàsica a l'ESO, també és molt bona. Clar, tots aquests punts són fantàstics fins que arriba l'hora de compaginar el punt de vista teòric amb la realitat, amb la pràctica. I la pràctica el que revela és que ens falten mitjans de tot tipus, humans i materials, per poder aplicar la llei. És molt bo que les criatures estiguin a l'escola fins als setze anys, encara que n'hi hagi moltes que estan en els centres escolars sense cap motivació ja que, en funció de la limitació del nombre de cursos que es poden repetir, passen automàticament. Clar, això comporta que a les classes hi hagi un determinat nombre d'alumnes que no tenen cap interès per ser-hi, i això els perjudica a ells i

perjudica clarament els altres, que hi són perquè realment volen continuar.

-Al marge de les raons socials i de fons, molts de professors consideren que el fracàs escolar a aquestes edats és fruit d'aquesta heterogeneïtat, de no poder conjugar els interessos d'alumnes tan diferents.

-No és la raó fonamental del fracàs escolar, però sí que és un dels factors que té molta influència. Nosaltres, des de l'Associació Educació i Gestió, pensam que s'haurien de fer itineraris alternatius. És a dir, que quan s'arriba als cursos de secundària hi hagi una diversificació de possibilitats, de manera que uns anassin encaminats cap a la formació professional i els altres cap al batxillerat. Això significaria prestigiar la FP, perquè tal com està ara no té el valor que hauria de tenir en una societat competitiva. La gent valora el batxillerat, perquè obre la porta a la universitat i a l'educació superior, mentre que no valora la sortida de la formació professional, que no té el prestigi objectiu que hauria de tenir en el nivell superior. I és una llàstima, perquè en una societat com la nostra la demanda de tècnics de grau mitjà és molt elevada. A més, l'oferta de grau mitjà és escassa, hi ha moltes dificultats perquè es concerti. O sigui, que la llei és fantàstica, però després, a l'hora de la veritat, resulta que no ha aconseguit situar la FP amb el prestigi necessari. D'altra banda, el fet que no es pugui passar directament de la FP de grau mitjà a la FP

de grau superior dificulta que s'arribi a aquest darrer nivell. Els alumnes que passen al nivell superior s'estimen més, ja que ja han fet aquest camí, orientar-se cap a la universitat. Saben que una persona a l'atur té més possibilitats d'aconseguir una feina amb una llicenciatura que amb una formació professional de grau superior. Per tant, aquesta FP superior queda arraconada. Al meu entendre, aquest sistema és un error. A Alemanya, els alumnes, quan tenen catorze anys, opten pel món del treball i la formació professional consegüent o per anar a la universitat, sense més preàmbuls. Tot això és importantíssim. Podria dir que passa el mateix amb el

tema de la diversificació dels currículums, un sistema excel·lent en teoria, però que, a la pràctica, no es pot dur a terme, perquè les ràtios professors/alumnes no ho permeten. Els professors no poden atendre totes les alternatives, no tenen capacitat. Actualment, la ràtio professors/alumnes és més favorable en els centres públics que no en els concertats. Hi ha centres que, a la primària, només tenen un professor de més i amb aquesta proporció no es pot fer gaire cosa, entre d'altres raons, perquè aquest professor ni tan sols no basta per cobrir les baixes dels altres. I a la secundària, de vegades no n'hi ha ni un de més. Fins que això no s'arregli poca cosa es podrà fer.

FRACÀS ESCOLAR

-Per què els centres concertats tenen menys professors per alumne que els públics?

-Perquè no en podem tenir més. Aquesta és una demanda, la d'augmentar el professorat, que fem continuament i que, de moment, no s'ha resolt. Als professors els paga l'Administració i si no ens donen permís no els podem contractar. Hi ha negociacions amb la conselleria i, de fet, hi ha promeses i bona voluntat, però el que és cert és que si això no avança poca cosa es pot fer amb la diversificació de l'oferta educati-

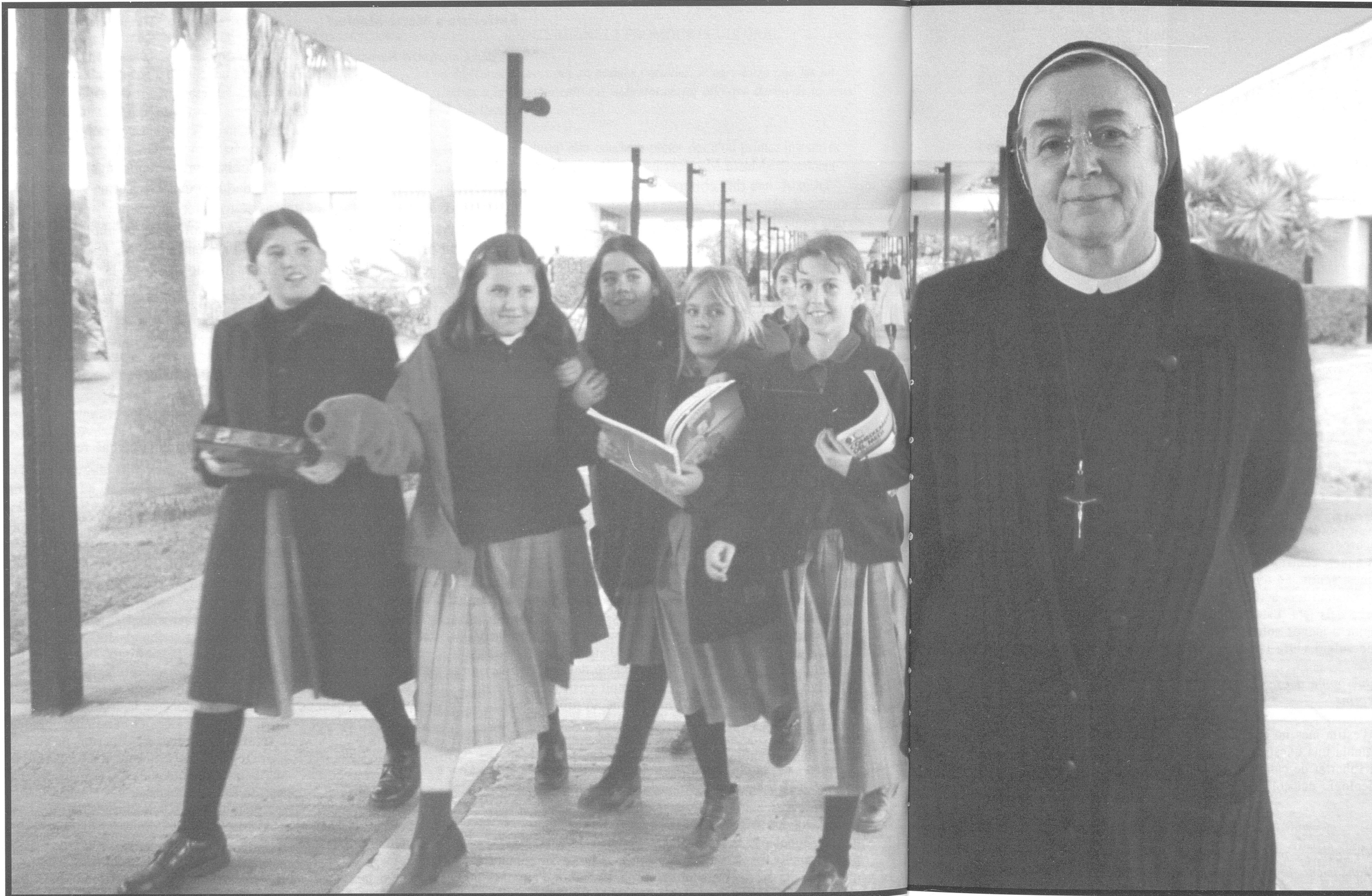
va. És més, el tema de l'optativitat, que és bona en si mateixa, a la llarga resulta dolenta, perquè sense professorat i amb una diversificació excessiva de matèries, les assignatures de caire instrumental es tracten amb poca profunditat. S'haurien de reajustar els horaris per tal que matèries com els idiomes es tractassin millor. A més, s'ha de tenir en compte que els nins de primària vénen d'una etapa on han tengut un mestre generalista i com a màxim tres especialistes i passen, de cop i volta, criatures de dotze i tretze anys, a tenir deu o dotze professors. És un canvi brutal difícil d'assimilar, hauria de ser més gradual.

-Al marge dels factors que abans destacava, quins elements socials considera que influeixen en el nivell de fracàs escolar?

-Jo diria que en aquest tema hi ha un poc de tot. Naturalment, pens que hi ha una crisi de valors. També pens que hi ha, per part de les famílies, un cert abandó de responsabilitats. Duen els nins a les escoles i deixen fer, com si tot fos una responsabilitat dels centres escolars. Aquest crec que és un assumpte fonamental, perquè l'educació és bàsicament una qüestió familiar. A més, consider que aquesta societat està molt influïda per la cultura de l'oci, sembla que tots hem vengut al món per divertir-nos, per passar-ho bé. No es dona importància a la feina ben feta. Aquesta imatge que donen els mitjans de comunicació, aquesta il·lusió de poder fer doblers sense esforç ni treball, aquesta imatge és nefasta per als nins, que pensen que ho aconseguiran tot sense haver de treballar. I clar, en aquest context, l'escola no pot donar solucions completes, no es pot encarregar de tot. Aquí es necessita un compromís de tots, de l'Administració, de les famílies, dels mitjans de comunicació..., sí, ja sé que parl de coses que són utòpiques, però és evident que en aquestes circumstàncies és l'escola la que s'ha de responsabilitzar de tot. I aquest és un pes enorme. El problema és que l'escola no pot donar relleu a uns valors que, després, fora, els alumnes veuen com es ridiculitzen. El nostre paper és molt complicat.

-Vostè fa prop trenta anys que es dedica a l'ensenyament. Quins canvis generacionals ha advertit?

-Els joves valoren coses que abans no es valoraven. Es considera molt l'autonomia personal, la llibertat i la independència. Valoren molt menys tot el que siguin reglamentacions, normes i disciplina. Tot funciona més a base de motivacions, tot es

Marta Monfort Miserachs va néixer a Barcelona el 1944. És religiosa de la Congregació la Pureza de Maria des de l'any 1964. El 1966 es va diplomar en magisteri per l'Escola Albertà Jiménez de Palma i, el 1968, es va llicenciar en ciències biològiques per la Universitat de Barcelona. A partir d'aquest darrer any va exercir durant dues dècades com a directora del col·legi de la congregació Puerto de la Cruz de Tenerife. Al llarg dels darrers anys d'estada a aquesta illa va ser vocal de la junta directiva de l'Associació Educació i Gestió i de FERE de Tenerife. El 1991 va ser nomenada directora del Col·legi Madre Albertà de Palma, càrrec que exerceix actualment juntament amb el de presidenta de l'Associació Educació i Gestió a Balears, que agrupa setanta-sis centres concertats dels prop de noranta que hi ha a les Illes.

raona molt més mitjançant el diàleg, mai amb imposicions. Ara bé, assolir un nivell d'esforç, de responsabilitat, prendre decisions i pensar en les conseqüències que tendran en el futur, tot això s'ha perdut bastant.

-I, en aquestes circumstàncies, en quins aspectes els docents se senten impotents?

-Bé, en el fet de no poder influir en les famílies en determinats valors..., en el fet que, de vegades, les famílies diuen una cosa i l'escola una altra, contradiccions molts difícils de resoldre. Aquí, a Madre Alberta, nosaltres intentam fomentar el valor de la sinceritat. Però et trobes que, de vegades, són les famílies les primeres que fan que els fills donin excuses o que fan que, al final, l'alumne digui una mentida. I, de vegades, la defensa que fan els pares dels seus fills no és molt real, els pares tendeixen amb certa freqüència a defensar els seus fills sense voler enfrontar-se a la realitat.

-Seria partidària d'una major disciplina, que tornàs part de la disciplina antiga?

-No, de cap manera!, de la disciplina antiga no. Però sí que hagi certa disciplina. Crec que la norma és necessària, una norma raonada, de consens, però necessària. Per aconseguir una convivència i un mínim de treball és necessària la disciplina.

SELECCIÓ I INTEGRACIÓ

-Els centres concertats reben dues crítiques. Per un costat, es destaca que, a pesar dels criteris objectius d'admissió dels alumnes, fan una selecció encoberta per tal de millorar els resultats acadèmics. Per l'altre, es destaca que en els centres concertats es registren millors resultats acadèmics perquè s'escapen dels criteris d'integració d'alumnes que provenen de sectors més desfavorits.

-És una crítica totalment injusta. Els col·legis concertats estan

absolutament condicionats per la zona on estan ubicats, sense que es pugui fer cap tipus de discriminació. En qualsevol cas, s'ha de dir que els col·legis amb un determinat tipus d'ideari ja determinen una selecció, perquè la gent tria en funció d'aquest ideari. La patronal que jo represent és la dels col·legis catòlics. Per tant, hi ha un tipus de pares que ja no volen que els seus fills vinguin aquí. L'ensenyament és aconfessional però l'educació nostra està impregnada d'uns valors que són catòlics, que els pares tenen dret a triar, perquè hi ha llibertat. En relació a la qüestió de la integració, només puc repetir el que he dit, tot depèn de la zona on és el

col·legi. Hi ha molts de centres concertats que escolaritzen alumnes que vénen de sectors socials necessitats d'integració, perquè estan ubicats a zones on això hi és. Si no n'hi ha més és perquè no en vénen més. És més, no hi ha cap problema al respecte, a Catalunya els centres concertats acaben de signar un acord per escolaritzar, en igualtat de condicions amb el centres públics, alumnes amb programes d'integració.

-En matèria lingüística, compleixen tots els centres escolars concertats l'obligatorietat del mínim del 50% de les classes en llengua catalana?

-Bé, hi ha centres concertats que donen tot l'ensenyament en català. Crec que el decret es compleix. A més, s'ha de destacar que, en aquest tema, ja no existeix la conflictivitat que hi havia abans. És cert que encara hi pot haver conflictes, problemes des dels dos extrems, dels que rebutgen l'educació en la llengua pròpia i dels que, al contrari, defensen la seva incorporació completa. Però són conflictes minoritaris. Aquí, en aquest centre, no hi ha cap problema. Jo som catalana i, en aquest sentit, no tenc cap problema. Veig com, amb el temps, es constata una actitud positiva. I veig també que s'imposa la força dels fets. Estudiar la llengua pròpia ja no depèn d'un major o menor voluntarisme, és una necessitat. Una persona que vulgui viure i treballar aquí necessita les dues llengües.

-Què opina del cas del professor acomiadat al Col·legi dels Teatins?

-M'estim més no opinar d'aquest tema, perquè no el conec. Sembla una qüestió difícil on hi ha, per un costat, el tema de la llibertat de càtedra i, per l'altre, el respecte a l'ideari ideològic del col·legi.

FINANÇAMENT

-Els centres concertats es troben a l'espera d'una revisió del finançament. En quin punt es troba aquesta reivindicació?

-És un problema greu pendent. És cert que l'Administració ha fet un gran esforç per concertar l'ESO i el cicle infantil. A més, també ha fet un gran esforç per homologar el professorat dels centres concertats amb el de l'ensenyament públic. El conveni signat fa dos anys suposa l'homologació de retribucions completa d'aquí a dos anys. Però encara queden moltes coses pendents, per exemple dotar de més professors els centres concertats. O augmentar el finançament de les despeses de funcionament dels centres. En aquests moments, estam ofegats pel tema de les despeses corrents, perquè cobrim malament qüestions tan simples com la neteja dels centres, les despeses de telèfon, el manteniment general. S'ha de dir que en aquests moments a l'Estat li surt molt més barata l'escolarització obligatòria d'un alumne a un centre concertat que a un centre públic.

-Però els centres concertats encara paguen menys als professors per uns horaris bastant més extensos que a l'ensenyament públic.

-Sí, és cert, els professors tenen horaris més llargs als centres concertats. Però és per la manca de professors. No arriben. Ja em dirà com es pot fer, amb el professorat que tenim, el règim de tutories. De moment, donam una hora de tutoria a la setmana per alumne. Ja em dirà quina poca cosa! No basta ni d'enfora. Crec que els professors viuen amb una pressió molt forta. Tenen una professió amb poc prestigi social i, a la vegada, cada dia estan més pressionats. Suporten l'exigència d'haver de saber de tot. Un professor, a més d'haver de ser un bon especialista en la seva matèria, ha de ser un bon pedagog, un bon psicòleg. Pràcticament és el responsable del fracàs o de l'èxit d'un alumne, fins i tot, no només de l'èxit escolar sinó també del de la vida de l'alumne. Els professors tenen, tenim, un pes excessiu. No és estrany que a les estadístiques figurin com els que més pateixen malalties depressives.

-Pensa que pot canviar l'actual estructura de centres absolutament privats i centres privats concertats, que encara hi haurà algun canvi?

-No ho crec, és molt difícil. Tal com estan les coses veig més possible que un centre privat passi a ser concertat que no que un concertat opti pel règim absolutament privat.

PACTE D'ESTAT

-Quina opinió li mereixen els canvis que els partits, en aquesta campanya electoral, proposen per reformar la LOGSE?

-Bé, em sembla encertat tot el que es diu per millorar la formació professional. Nosaltres, aquí, a Madre Alberta, la volem incorporar. Però s'ha de canviar, perquè un sistema educatiu madur no pot pretendre que la sortida única sigui la

universitat, un sistema capaç potencia les sortides professionals, les que la societat reclama. També m'agraden totes les propostes que es fan per revisar el currículum en qüestió horària, per evitar l'actual dispersió de matèries. Ja no m'agraden tant totes aquestes propostes que fan per incorporar revàlides i coses així.

-Fins a quin punt el tema educatiu ha de ser motiu de campanya electoral i lluita de partits?

-Crec que no s'hauria d'utilitzar l'educació amb finalitat electoral. És més, crec que s'hauria de propiciar un pacte d'estat en matèria d'ensenyament, un pacte que tothom respectàs amb independència del color polític. S'han de pactar uns mínims, perquè ja està bé que l'educació sigui subjecta als vaivens electorals i als canvis de criteris. Altres països, per exemple Bèlgica, ja han fet aquest gran pacte. Els temes educatius han d'estar per damunt.

El nou alumnat

Entrevista a Bartomeu Cañellas

per Jordi Calleja

"No pots demanar a un filòleg que tengui eines per solucionar conflictes socials". El professorat públic ha viscut els darrers anys un procés de canvi que algunes vegades l'hi ha fugit de les mans. L'ESO ha fet arribar a les aules dels centres d'educació secundària una realitat nova. Una realitat en la qual el paper de la família és cada dia més fràgil en el capítol formatiu i els problemes d'integració són a l'ordre del dia. Cañellas reconeix que avui s'ha fet un replantejament obligat: sovint és necessari treballar primer els hàbits de treball i de comportament de l'alumnat que els conceptes de cada una de les matèries. Per això demana que l'ensenyament concertat participi de l'educació del sector problemàtic que s'ha incorporat amb l'ESO, que es donin respostes per al sector d'alumnat que té entre catorze i setze anys i no vol continuar estudiant. Cañellas creu que s'està desprestigiant l'ensenyament públic, quan el problema real és un problema social, un problema de base que el Govern ha d'afrontar.

-Vostè ha estat fa poc a Madrid on s'han reunit 400 professors per discutir sobre els problemes o les necessitats generades a partir de l'aplicació de l'ESO, com avalua la situació actual de l'ensenyament secundari?

-Jo crec que s'ha d'anar molt alerta en aquest tema. Evidentment, tot es polititza i qualsevol tipus d'actuació respon a plantejaments polítics, ho vulguem o no. Avui en dia el perill que hi ha és que pareix que si et replantes o demanes una reflexió sobre l'ESO, despertes certes reticències, perquè sembla que t'oposes a la LOGSE. Jo vaig ser el primer a acceptar com a positiu un canvi del sistema educatiu, perquè la realitat de l'alumnat canviava molt i el sistema estava anquilosat. Per això vull dir, per començar, que la LOGSE és per a mi un avanç social molt important, ja que suposa assegurar l'educació fins als setze anys. Ara bé, el que sí puc discutir, després de quatre anys d'aplicació de l'ESO al meu centre, és el pas de la teoria a la pràctica.

Si un llegeix el plantejament teòric de la LOGSE poca gent pot estar en desacord amb el que diu, ara bé, el problema és que els plantejaments són en certa manera utòpics. Parteix d'un alumnat que se suposa superinteressat en la seva formació, d'uns pares participatius i corresponsables, d'un professorat entregat a la feina d'investigació i d'adequació de la metodologia i de la manera de relacionar-se amb l'alumnat, i d'una societat molt atenta i preocupada pel món educatiu. La realitat és una altra. Hem tengut una Administració que ha fet molta via per implantar el nou sistema educatiu sense, a vegades, donar els recursos necessaris i sense veure realment el que implicava dins les aules un plantejament teòric.

-Quines són les contradiccions principals que s'han trobat dins el món educatiu en els darrers anys?

-Hi ha, com deia, un desajustament entre la teoria i l'experiència en viu que ens trobam ara. A les aules hi ha alumnes fins als setze anys, molts d'ells ja no hi voldrien ser i hem de tenir una resposta per a ells, alguna cosa a oferir-los i aquest és el gran repte.

Una de les solucions previstes és el que es coneix com *l'atenció a la diversitat*, això vol dir que el professor a l'aula ha d'assumir múltiples respostes, perquè hi ha múltiples casos entre els trenta alumnes que hi ha a una aula. Una atenció personalitzada per a trenta alumnes és un repte difícil.

El professorat ha hagut d'adaptar-se molt aviat i gairebé pel seu compte, per molts de cursets que s'hagin fet, a una situació nova. No hi va haver una previsió de formació prou clara per a un canvi radical com el que hem viscut. Hem passat de ser professors d'una matèria a educadors o formadors. Aquest és el gran canvi que ha hagut d'assumir el professorat, però el problema és que no l'ha assumit la societat. Una de les queixes més freqüents dins el professorat és que com que hi ha tot tipus d'alumnat també hi ha tot tipus de pares i mares. Normalment abans teníem un tipus de pares i mares bastant confiats en la institució escolar i avui tenim molts d'al·lots que arriben al centre no mal educats, sinó sense educar, és a dir, sense hàbits bàsics de comportament.

Això provoca molts de conflictes i ens hem d'enfrontar a casos que abans no havíem tocat i necessitam més mitjans per fer-ho. Parlam de conflictes que sí que es vivien als centres d'EGB, però no a l'ensenyament secundari, perquè molts d'aquests nins i nines no hi arribaven. Això exigeix molta dedicació del professorat per fer aquest canvi d'una manera no traumàtica. Ha canviat tot i ens ha faltat preparació i informació per assumir-ho. Ha canviat la metodologia, la manera d'avaluar, la conflictivitat a les aules i hem hagut d'assumir un pes molt gran.

EL NOU ALUMNAT

-El motiu central de la problemàtica és el canvi que s'ha viscut dins l'alumnat en allargar-se l'ensenyament obligatori fins als setze anys. Cerquem un exemple pràctic, com han canviat els alumnes de l'Institut Joan Maria Thomàs?

-L'alumnat ha canviat molt. Nosaltres, per exemple, érem un centre amb un excés de demanda i entràvem al centre alumnes que havien aprovat totes les assignatures pel juny. També aquest centre feia l'ensenyament totalment en català, i això marcava un estil de centre, i un estil determinat d'alumnat i de pares i mares. Això permetia treballar d'una altra manera. Ara, socialment, tenim tot tipus d'alumnat, i ens pareix bé. Però si hi ha tot tipus d'alumnat, la problemàtica és totalment distinta. Per exemple, amb l'alumnat que entra a primer, segon i tercer d'ESO, el primer trimestre ens dedicam bàsicament a fomentar i a treballar hàbits socials, de treball i d'estudi. Els continguts de tipus conceptual queden en segon terme, perquè consideram que és més important la feina de fer-los entendre que són a un institut, que han de fer feina, que han de començar a ser autònoms, responsables, que ja no són a l'escola. I aquesta feina és molt cansada.

En aquest àmbit, la conflictivitat és normal. Abans nosaltres vivíem només un sector de la realitat. I ara ha entrat al centre la realitat sencera. I dins la realitat total hi ha al·lots amb pocs principis, perquè ningú no els ha inculcat res, pares que no poden educar els fills perquè ells mateixos no tenen clars els paràmetres educatius, i això juntament amb alumnat que sí vol fer feina i que vol estudiar. El

problema és que han d'estar tots junts des dels dotze anys fins als setze anys, tant el que vol estudiar com el que no ho vol, els que tenen problemes familiars com els que tenen pares preocupats per la seva educació. Si abans, en aquest centre, teníem pares molt preocupats pel tema del català, ara tenim tot un sector de població que ha entrat als centres que tenen el català senzillament com a una llengua escolar i que a la seva vida diària no l'utilitzen mai. I això és també conseqüència de com s'ha distribuït l'alumnat en els centres de secundària. Ara cada institut de secundària té una sèrie de centres de primària inscrits. D'aquesta manera, els alumnes accedeixen directament dels centres de primària als de secundària, de forma massiva. Això provoca un problema a nivell pedagògic i de socialització: l'escola deixa de complir la tasca d'integrar l'alumne en distints models d'actuació. Els alumnes només

Bartomeu Cañellas va néixer a Palma, el juny del 1952. Després d'iniciar els seus estudis de filologia hispànica a l'Estudi General Lul·lià va acabar la llicenciatura a la Universitat de Barcelona. Després d'exercir com a professor a Sóller i a Barcelona, l'any 1979 va arribar a l'Institut Antoni Maura on va ser director del centre dos anys abans de traslladar-se, l'any 1987 a l'institut número 6, a l'antic edifici de magisteri. Aquest institut es coneix des de l'any 1992 amb el nom d'Institut Joan Maria Thomàs, ubicat al carrer Pablo Iglesias. Cañellas compleix ja el seu tretzè any com a director del centre. Degà del Col·legi de Llicenciats de Balears entre els anys 1987 i 1995 ha participat activament a debats sobre la darrera reforma del sistema educatiu.

coneixen el seu model, vénen en massa des del seu centre, i tot i que existeix una coordinació amb el centre de primària, vénen ja amb les mateixes fòbies i filies que tenien a l'escola i les traslladen al centre de secundària. No veuen altre tipus de comportament, no arriben a modificar la seva actuació. En canvi, quan la inscripció en els centres era lliure, tothom tenia la possibilitat d'accedir al centre que volia, el nostre institut podia tenir alumnat de trenta-vuit centres de primària diferents. Mesclar alumnat de trenta-vuit centres diferents dóna la possibilitat de veure diferents models de comportament, de distintes maneres de vestir-se o de divertir-se.

-Els instituts ja eren abans, doncs, a petita escala, el que en aquests moments és la universitat. Un espai on es trobaven alumnes procedents de diferents capes socials i que s'enriquien de conèixer altres pautes de comportament. És això el que ha canviat?

-Efectivament, ara, en canvi, si arriben grups minoritaris molt marcats, només aconseguiràs crear grups marginals, perquè conserven la seva manera de ser i s'enfronten a altra gent que és d'una altra manera. Aquí abans teníem des de joves molt *pijos* fins a fills de pares molt catalanistes amb uns altres valors, hi havia una mescla de maneres de comportar-se, de vestir-se, de parlar, que, després de set hores de convivència de diària, acabava enriquint-los.

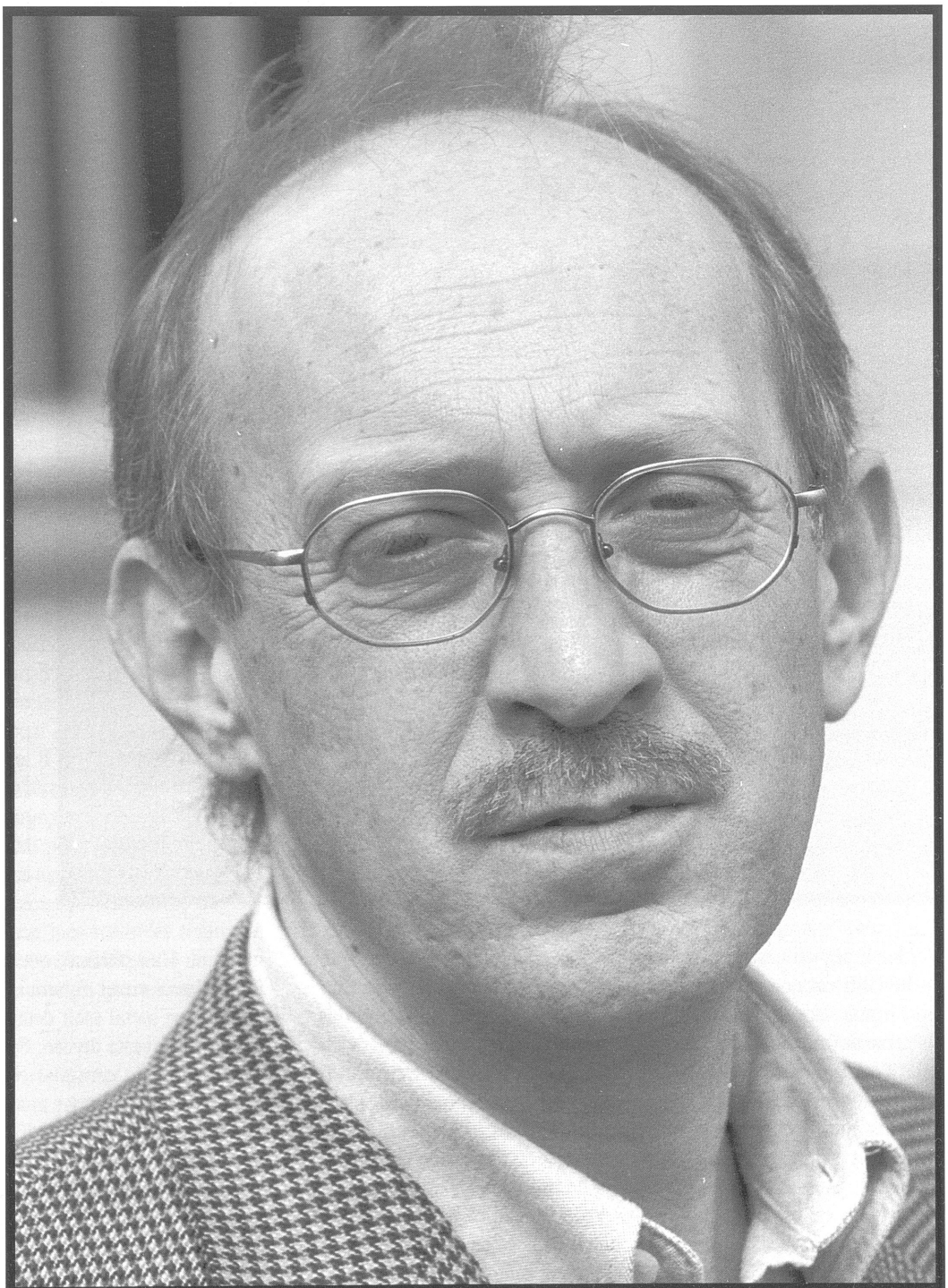
-El nou sistema educatiu planteja dubtes i problemes. Quines solucions es podrien aplicar per corregir aquestes mancances?

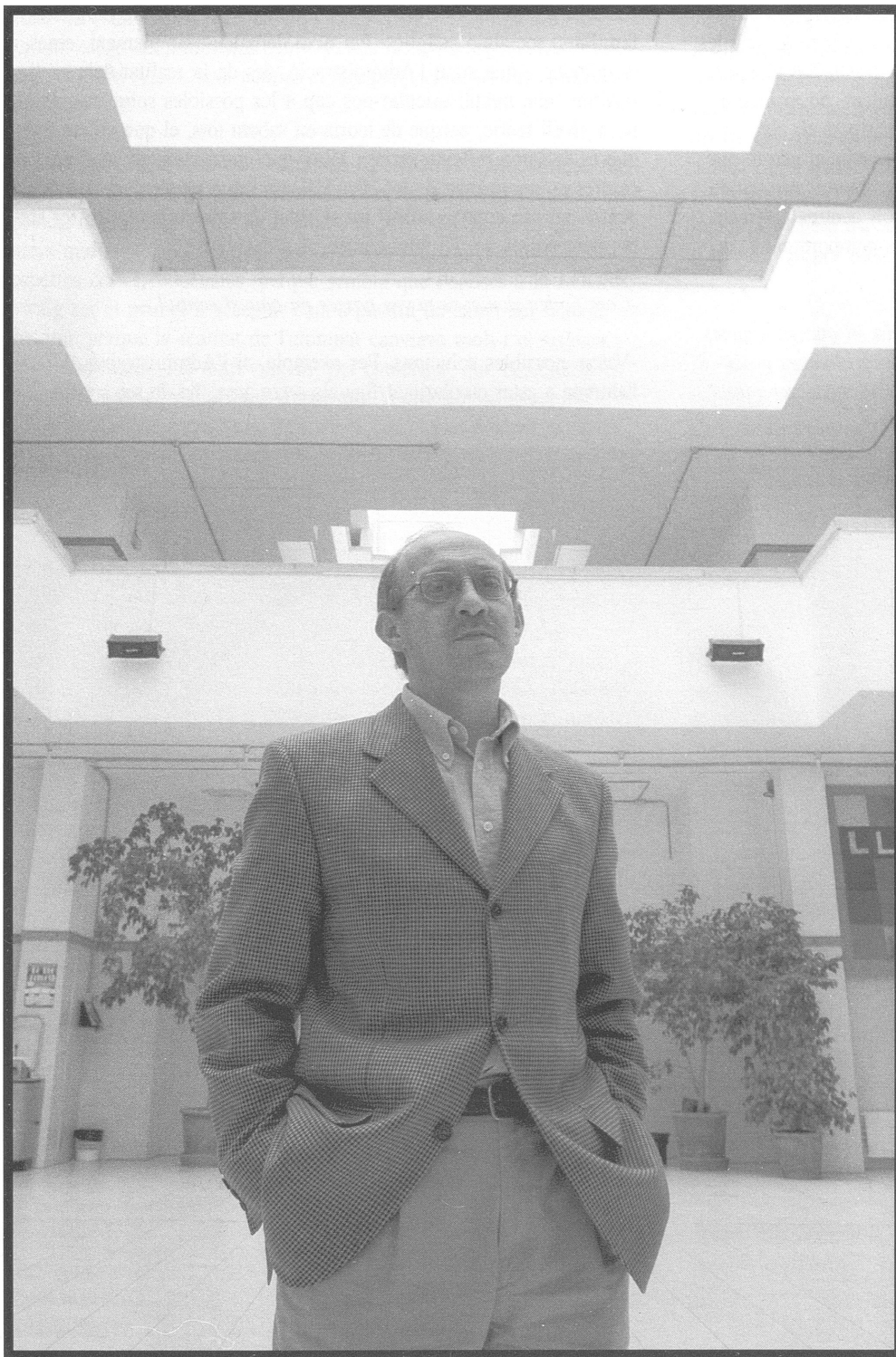
-Si l'escola ha d'atendre tota la problemàtica social que hi ha al carrer, és a dir, famílies desestructurades, nins que estan tots sols a casa seva tot el dia, famílies sense recursos, nins amb discapacitats físiques o psíquiques, al·lots amb comportaments antisocials, necessita mitjans i professionals preparats per a aquests temes. El professor normal, amb bona voluntat, intenta resoldre aquestes qüestions, però és evident que hi ha problemes que han d'atendre psicòlegs, educadors de carrer o treballadors socials. Tots aquests professionals s'han d'incorporar als centres escolars, perquè ara els centres de secundària fan una feina molt important. Atenen tota la població amb tota la problemàtica que du. No se li pot demanar a una persona que ha estudiat filologia hispànica, que és el meu

cas, que tenguin eines i estratègies suficients per resoldre conflictes familiars, socials o psíquics. Per això demanam simplement, eines, estratègies, i que sigui l'Administració, des de la realitat dels instituts, que intenti orientar-nos cap a les possibles solucions. Però no a nivell teòric, perquè de teoria en sabem tots, el que volem és que es faci una reflexió seriosa sobre què passa avui per avui als centres de secundària de les Illes Balears i que no s'esperi que cada centre pel seu compte arbitri un sistema de solucions que potser sigui bo, però potser no. Fa falta començar a davallar a la realitat.

-Com poden donar-se noves passes en aquest sentit?

-Veiem possibles solucions. Per exemple, si l'Administració obliga l'alumne a estar escolaritzat fins als setze anys, ha de ser capaç

d'oferir-li alguna cosa que el motivi.

La LOGSE vol que no hi hagi cap nin de menys de setze anys sense escolaritzar. Nosaltres pensam que comença a fallar la teoria que fins als setze anys han d'estar tots junts, fent el mateix dins la mateixa aula. Perquè és evident que a partir d'una determinada edat els interessos són molt distints i les motivacions i les expectatives són molt distintes. No s'ha de renunciar al benefici social que estiguin escolaritzats fins als setze anys, però se'ls ha de donar alguna sortida. Posau-vos en el lloc d'un al·lot de catorze anys que té molt clar que no vol estudiar, té molt clar que no titularà, i jo només puc oferir-li un títol, però ell no es vol titular. Doncs què hi fa a l'institut? Es començarà a enfrontar als professors, sobretot ara, quan el

nin no rep a casa seva la mateixa educació de fa trenta anys i per tant no es reprimeix davant el professorat. Nosaltres mateixos tenim casos en els quals un professor posa una sanció a un al·lot, i ve el pare a demanar què passa, i immediatament es posa a favor del nin. Hi ha una desconfiança cap al sistema educatiu molt forta. Hi ha un desequilibri. Si un al·lot parla al seu professor amb una absoluta falta de respecte, a casa seva no ho veuen com a anormal perquè a casa seva ho fa habitualment sense que ningú no el corregeixi. I per això l'al·lot crida pels passadissos, entra a una aula sense demanar permís, no fa la feina ... El problema no és, per tant, escolar, sinó un greu problema social. La reflexió no és la Conselleria d'Educació que l'ha de fer. La conselleria ha d'obrir una reflexió més àmplia, sobre els valors que es transmeten avui als fills, pautes de comportament, el que realment és ser pare i mare. Abans era molt clar que la família educava i l'escola ensenyava, i de vegades, es donava una coeducació. I ara, arribarà un moment que l'escola educarà, perquè els pares han abandonat totalment el tema de la correcció, la sanció, en definitiva, l'educació dels fills. Els pares són molt més permissius que el sistema escolar.

-Parlam d'una situació complicada per a l'ensenyament públic. Com s'ha viscut aquest canvi en relació a l'ensenyament privat i a l'ensenyament concertat?

-Aquest és un aspecte clau a la discussió actual sobre la LOGSE. L'ensenyança privada concertada no ha participat en el repte d'escolaritzar la població amb problemes que abans deixava l'escola fins i tot abans d'acabar l'EGB. Jo crec que si l'ensenyament és concertat vol dir que és pagat amb doblers públics, i si a una barriada hi ha dos centres no ha d'anar tot l'alumnat amb problemes a l'institut i la resta a la privada concertada, perquè així crearem dues xarxes independents d'ense-

nyament. Una residual, que serem nosaltres i hauréu d'assumir el repte d'escolaritzar l'alumnat amb problemes i l'altra que es dedicarà a un sector social molt determinat. Però hi ha molts de problemes per evitar aquesta divisió. Si tu vas just per arribar a final de mes i a un centre privat concertat et fan pagar un uniforme i altres afegits... és una manera de posar una barrera. Aquí nosaltres cobram 187 pessetes de matrícula i 1.500 pessetes per material escolar. Els que ens irrita és que en un moment en què l'ensenyament públic havia recobrat un cert prestigi tornam al temps en què l'escola pública era per a aquells que no podien accedir a la privada o per a un nucli que per convenciments polítics o ideològics creiem en l'ensenyament públic, laic i democràtic. El perill és que la gent que ha confiat en

l'ensenyament públic faci enrere i torni a les privades concertades o a les privades. La manera d'arreglar-ho és ben senzilla. Si compartim la mateixa zona, tots els centres de la zona han de participar a la feina d'educar l'alumnat amb necessitats educatives especials, problemes familiars greus, amb manques de tot tipus... L'excusa no pot ser que els centres concertats no tenen personal per a aquest tipus de problemàtica, perquè en poden tenir igual que un institut.

-I com s'ha viscut a l'ensenyament públic la progressiva arribada dels immigrants?

-Aquest és un problema molt lligat al que hem comentat fins ara. Vénen molts de nins quan ja ha començat el curs, molts d'ells desconeixen les dues llengües, el català i el castellà, i això obliga els centres públics a preveure programes d'immersió lingüística i social. Si acumulam aquest tipus d'alumnat a uns centres molt concrets acabarem per crear guetos, d'alguna manera. Impossibilitarem la integració d'aquest alumnat. Aquests nins i nines per integrar-se han de ser pocs a cada centre perquè si són molts no s'arriben a integrar mai. La solució és el repartiment entre tots els centres amb la participació de l'ensenyament privat concertat, perquè s'hi treballa amb doblers públics.

-Quina resposta poden donar l'Administració, el Govern i els educadors a aquells joves que no volen ser a l'escola o a l'institut fins als setze anys?

-Avui la frase de "café per a tots" no serveix. No pot estudiar el mateix temari ni les mateixes hores un al·lot que sap que no vol estudiar i que només vol sortir per començar a fer feina, que un que sap que vol continuar estudiant i té altres interessos. Alguns centres hem començat a fer el que coneixem com a itineraris educatius a partir de quart d'ESO. És un inici de resposta però és una solució molt dèbil per al problema que tenim. Feim distints itineraris entre les optatives i les troncales i agrupam l'alumnat d'acord amb els seus interessos. Quan arribes a quart d'ESO tens cinc cicles formatius per elegir i un d'aquests cicles contempla que hi ha una part de l'alumnat que no vol continuar estudiant. Ho hem d'admetre d'una vegada, hi ha un sector dels joves que vol acabar quart d'ESO i partir a fer feina. És normal, tenen setze anys, no en tenen dotze, i s'ha d'entendre. L'única sortida per evitar que s'abandoni l'alumnat amb problemes és oferir-li uns estudis que ell vegi que li serviran per a alguna cosa. Se li ha de garantir que en sortir als setze anys sabrà llegir, escriure en català i castellà, un idioma estranger i quatre habilitats. S'hauria de poder fer un currículum especial per a aquest tipus d'alumnat que sovint pot arribar a sentir-se marginat pel sistema educatiu. Si el professorat té agrupat l'alumnat per interessos pot marcar i diferenciar els nivells de classe que més rendibles seran per als alumnes. No has d'explicar les mateixes matemàtiques a un alumne que després vol fer una carrera de ciències que a un alumne que només necessitarà unes eines bàsiques.

-Com participa l'alumne sobre aquests canvis. Quina relació té amb el professorat?

-Hi ha una junta de delegats que es reuneix amb l'equip directiu del centre una vegada cada mes. També tenen quatre representants al Consell Escolar que participen a les decisions que afecten tota la

vida escolar. Cada grup té un tutor que una hora a la setmana parla dels problemes amb el grup i els transmet després al cap d'estudis. La participació formalment està garantida i cerquem sempre saber quina és la seva opinió i explicar-los les raons de les mesures que prenem.

-Avui ens crida l'atenció veure com hi ha una demanda enorme per a treballs que requereixen una formació cada dia més específica. Han canviat els temps en què la relació entre l'institut i la formació professional semblava tan allunyada?

-Així és. Abans si tenies el batxillerat escolar anaves a l'institut i si no el tenies anaves a FP, la qual cosa significava una discriminació. Ara això ha canviat perquè l'alumnat de quart d'ESO surt just amb una titulació i pot decidir entre anar a estudiar batxillerat o a estudiar un cicle formatiu. Per una banda depèn del Consell Orientador que fa la Junta d'Avaluació quan acaben quart d'ESO. Aquest informe és orientatiu per aconsellar l'alumne, però no en funció de les notes, i aquesta és la gran diferència, ho consideram en funció de tota una sèrie de característiques de l'al·lot. Avui els cicles formatius poden donar respostes a molts d'alumnes. Avui per exemple, pots estudiar un cicle formatiu d'animador sociocultural. Vol dir això que ho estudiaran els dolents?, no, les coses han canviat i molts dels bons estudiants poden tenir tendència a elegir cicles formatius més pràctics que el batxillerat. El problema dels cicles formatius és que ara mateix hi ha molta oferta de treball i que l'alumne s'ha de decidir abans d'acabar quart d'ESO.

DEMANDES CONCRETES

-Vostè va participar a Madrid a una trobada de més de 400 professors de centres d'educació secundària. Quines reflexions finals pot fer?

-Les conclusions de la trobada són les reflexions d'una representació vàlida dels professors en actiu de centres públics que coincidírem en la majoria de coses. Ara, aquí i avui, la majoria del professorat està d'acord en les conclusions finals. Demanam una solució urgent per al tram dels catorze als setze anys i una flexibilització del sistema per poder donar resposta a aquest alumnat. Que la funció de tutor tenguin els incentius necessaris per assumir el paper fonamental que té avui. Canvis al sistema organitzatiu del centre per poder afrontar els canvis. Demanam més hores per a les assignatures instrumentals, eliminar l'excés de matèries. Un alumne de primer d'ESO té onze matèries en 30 hores i això lleva hores d'aprenentatge de les assignatures bàsiques de l'educació secundària. Si només tens tres hores de llengua castellana i catalana o de matemàtiques a la setmana és difícil que puguis tenir una bona base. Si t'has d'enfrontar a un alumnat amb problemes a les llengües o a les matemàtiques, amb diferents nivells, és impossible en només tres hores setmanals. Si la funció de l'ESO ha de ser que l'alumnat sàpiga llegir i escriure hem de ser més realistes i treballar més la base. Avui l'escola ho ha d'ensenyar tot, i això no és possible. Estic preocupat, perquè darrerament es parla molt de conflictivitat estudiantil i sempre s'ubica a l'esfera de l'ensenyament públic. Es crea un estat d'opinió molt contrari, però no ens resignarem a tenir un paper secundari, no permetrem que l'ensenyament públic perdi el prestigi pel qual durant tant d'anys els professors han treballat.

Taula rodona amb **Emilio Arnao** (llicenciat en filologia, professor de literatura) **Francesc Figuerola** (llicenciat en filologia, professor de La Salle), **Jaume March** (Director de l'Institut Sureda i Blanes), **Neus Santaner** (psicòloga, membre de l'STEI)

Professors en solitari

Per Magdalena F. Mulet

L'escola és el fidel mirall on es reflecteix la societat, tota la societat des que s'aprovà la LOGSE que establí com a norma el que abans era privilegi d'alguns: l'escolarització obligatòria fins als setze anys. El que passa a l'escola no pot ser diferent del que passa al carrer, i per tant la solució que ha de tenir no serà tampoc fruit de la decisió i de l'esforç d'un col·lectiu que no té clar quin és avui el seu paper i que, en tot cas, no està disposat a assumir en solitari l'educació dels joves quan, ni la família, ni el model social, ni els mitjans -diuen- donen suport a la seva tasca. Els professors volen ensenyar, però per educar reclamen el compromís de tots.

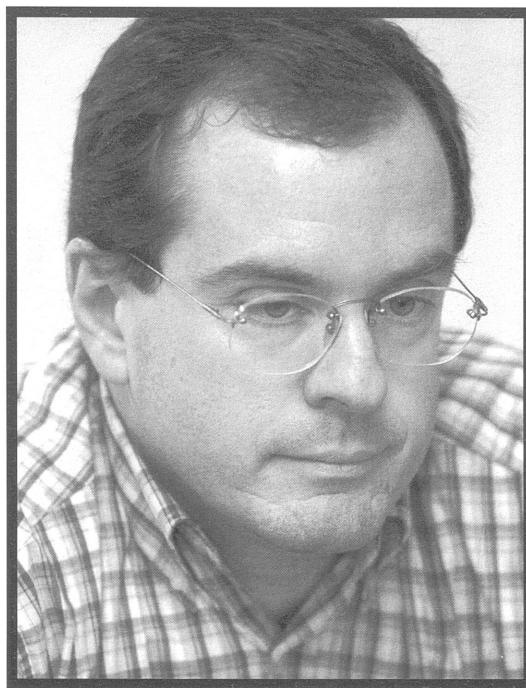
ONA: El tema que volem plantejar avui és massa extens per deixar anar, com en altres ocasions, la conversa. No sé si estaran d'acord que si parlem de la problemàtica escolar podríem estendre'ns i parlar d'ensenyament, però també dels problemes socials, dels valors, dels canvis... de la societat actual. Per això podem centrar, per començar, el tema en un aspecte concret: la reforma de la LOGSE que ara, arran de les eleccions ha tornat a ser debatuda. L'escola no funciona per mor de la LOGSE, necessita ser reformada?

Santaner: Qualsevol reforma crea expectació, i jo ja n'he viscut un parell, la Llei general d'educació, i aquesta, en la qual s'havien dipositat moltes d'esperances però que es van frustrant a poc a poc, sobretot, crec jo, per un parell de motius. En primer lloc no s'ha donat suficient participació a les persones que han d'aplicar la llei a les aules, encara que hi estem d'acord i l'STEI és un dels col·lectius que més hem defensat la reforma, tot i que al moment que s'havia d'aprovar al Parlament estiguéssim en contra perquè la reforma en cap moment, des del principi no ha anat acompanyada d'un finançament i per tant és un vaixell que surt sense massa energia per arribar a bon port.

El temps ens ha donat la raó: la reforma es va descafeïnant per molts de motius i un d'ells és perquè la reforma és per donar abast a un ensenyament obligatori i a una generalització de l'alumnat, filosofia amb la qual estem d'acord, però no s'han donat els instruments perquè l'ensenyament arribi a tot l'alumnat per igual, i això té a veure amb el finançament, i llavors hi ha frustració entre el professorat perquè una part important té ganes de canviar el sistema educatiu, té ganes que el que s'ensenya a les aules en sortir al carrer serveixi per a alguna cosa, que tenguin a veure amb el món laboral i amb el desenvolupament dels joves com a ciutadans, però veuen que el que ensenyen de vegades no té res a veure amb la realitat.

En resum crec que la reforma és un bon vaixell, però sense l'impuls que l'hagués permès arribar a bon port per manca de finançament i de participació dels col·lectius implicats i que l'han de dur endavant.

Figuerola: Estic d'acord, la filosofia de la LOGSE és molt interessant i tothom la va subscriure. Ara, els que som a les aules estem literalment desbordats, si hem d'atendre allò que l'esperit de la llei ens diu, ens és, des del punt de vista físic i temporal, impossible, perquè ens és impossible fer les adaptacions curriculars que s'haurien de fer perquè la classe funcionés, i no pots satisfer l'àmbit de l'alumnat que més ho necessita, ni l'àmbit d'aquells que demanen més coneixement i més procediment. Aquest és el problema amb què ens trobam, i d'altra banda jo not a faltar de vegades, a segons quins sectors, una implicació familiar, sobretot, curiosament, amb l'alumnat que més ho necessita, moltes vegades com a conseqüència de la desestructuració familiar i social que envolta l'alumne. Manca de motivació, d'interessos per allò que estudien, perquè les matèries estan desubicades en relació als seus àmbits d'interès, i, vull tornar a incidir especialment en la qüestió familiar que a mi em preocupa molt perquè per molt que t'hi dediquis, si no tens el suport familiar i social, difícilment tindràs

Francesc Figuerola.

bons resultats. A més, l'àmbit educatiu de tot l'entorn, televisió, serials, etc.. no donen suport a l'escola. El model és d'al·lots i al·lotes meravellosos amb uns cossos extraordinaris que no fan altra cosa que passejar i divertir-se al volant de cotxes d'importació. Els models socials que s'imposen per a la joventut no acompanyen la nostra tasca.

ATENDRE LA DIVERSITAT

March: Jo crec que sí que és veritat que un dels problemes de la LOGSE és el finançament, però no només purament en l'aspecte de dotació de recursos materials als centres, doblers per entendre'ns, sinó que també s'han de cercar alternatives quant a recursos humans per atendre la diversitat. La paraula finançament sempre suggereix dotació econòmica per als centres i de vegades no és això, al nivell del professorat és on fa més falta dotació, per donar resposta a la gent que és a l'escola sense una motivació, perquè hem

de fer una cosa atractiva per a ells, perquè els resulti interessant ser al centre. En cas contrari es creen aquestes disfuncions que es tradueixen de vegades en problemes de violència de baixa densitat, el que passa és que aquests alumnes no volen ser-hi. És el fenomen que es coneix com els objectors escolars, i jo ja parlaria d'insubmisos escolars. Aquesta gent arrossega i pot crear disfuncions a tot un centre. I això només es pot resoldre si se cerca una atenció a la diversitat i fins i tot forçant un poc el que és la LOGSE, és a dir, si la LOGSE marca programes de diversificació curricular i de garantia social, però a partir del setze anys, caldria aplicar mesures d'educació compensatòria probablement des de molt abans. La solució passa per l'educació compensatòria dels dotze als setze, mitjançant formació semblant al que és la garantia social i que la marca la mateixa ordre de compensatòria: es tractaria de professors de formació bàsica que donassin instruments bàsics a aquest alumnat per moure's per la vida a nivell de destreses bàsiques i d'altra banda serien necessaris una sèrie de tallers que els preparassin mínimament per a la vida laboral, uns tallers que els permetessin trobar alguna cosa que els resultés atractiva. És demencial per a aquests alumnes que no fan comptes continuar els seus estudis, que ja els haurien acabat si poguessin, que rebien dins les aules ensenyament d'onze assignatures diferents, a mi particularment em sembla una de les errades grosses de la reforma.

Santaner: Això és provocar el fracàs escolar i elevar-lo a l'enèsima potència.

March: Passen de primària, on tenen un o dos professors, a una dotzena de professors que els tenen tres hores setmanals, i per tant la relació es trunca molt amb el que és la primària. I no sabem fer-los atractiva l'estada al centre, perquè la veritat és que els ensenyem coses que no els interessin gens ni mica.

ONA: Tot això va en detriment en definitiva de l'alumnat més interessat?

March: Són necessàries aules de compensatòria per a aquells que no volen continuar i no tenen motivació. Perquè per molt que motivem, en alguns casos no hi ha manera d'aconseguir aquesta

disposició necessària per estudiar. I hem de cercar alternatives mitjançant una altra manera de fer les coses, i les aules de compensatòria no són la panacea, però poden ser un recurs.

Això suposa que s'han de dedicar dos professors per a cada quinze o vint alumnes... i això són doblers.

Santaner: A més, en aquests casos no hem de parlar de professorat, sinó de persones que siguin capaces de dur aquesta tasca endavant, no parl de psicòlegs, sinó de persones més properes a aquesta problemàtica.

MESTRES DE VIDA

Figuerola: Mestres, en el sentit més ampli de la paraula.

Santaner: No ho sé, persones capaces d'establir llaços entre aquest alumnat que prové de situacions problemàtiques, per no repetir els esquemes de la situació de la qual provenen. Per establir ponts que els permetin superar la situació.

Figuerola: No es tracta tant de persones, sinó d'equips.

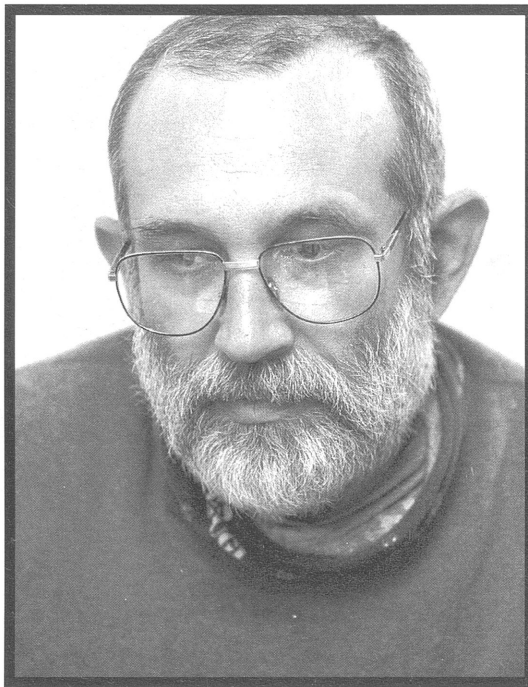
March: Homes i dones, perquè aquest alumnat sovint té desdibuixada la figura del pare i de la mare i necessita referents masculins i femenins, per trobar models.

Figuerola: També crec que aquest alumnat hauria de sortir amb la mateixa diferenciació dels altres, tot i que ha tengut un pla d'estudis diferenciat. Tanmateix aquesta gent s'ha de preparar per a la vida i no per a estudis superiors i no hem de caure en l'error de fer titulacions diferenciades, etc..., no s'han de sentir que són els beneïts de l'escola.

ONA: La divisió per rendiments seria una solució?

Figuerola: En principi la divisió en alumnes a mi particularment, tant des del punt de vista ideològic com pràctic, em repugnava, ara bé, s'ha de fer una reflexió molt més profunda i completa per poder pronunciar-se. I m'explicaré, jo avui hi estic a favor, no en el sentit de dividir els grups entre beneïts i vius, sinó divisions basades en els interessos de cada un. I aquesta divisió de l'alumnat, estic convençut que implicaria una millora per part de tots, un benefici per als que tenen interessos educatius i estudiantils, però també un avantatge gros per a aquells que necessiten altres eines per afrontar l'obligatorietat de l'ensenyament.

Un mateix professor dins una aula no pot atendre aquests dos grups, per simplificar entre els que fan feina i els que no en volen fer, perquè un mateix professor no poc abraçar aquesta diversitat. D'altra banda quant a la família, i em refereix al que deia March sobre les escoles de pares i mares, vull dir que són imprescindibles, però els que més ho necessiten són els que no hi assisteixen, i aquest punt, no em cansaré de repetir-ho, és essencial: les famílies, no totes, però moltes, han delegat tota la seva tasca en l'escola i ens hauríem de replantejar quin és el paper de l'escola.

Jaume March.

EL PAPER DE L'ESCOLA

ONA: Es pot afirmar, doncs, que hi ha una relació directa entre fracàs escolar i problemàtica a l'alumnat amb família desestructurada?

Figuerola: Jo n'estic absolutament convençut.

March: Hi pot haver un bandarra, però en general sí que és una relació directa, mai no podem dir que en un cent per cent, però vaja, gairebé sempre darrera aquesta problemàtica a l'alumnat n'hi ha una altra familiar i en definitiva social.

Santaner: Tal vegada el comentari d'Arnao, que prové del centre més elitista que hi ha ara mateix a Mallorca, pugui aportar alguna cosa nova.

ONA: Però tampoc no hem d'identificar problemàtica social amb nivell econòmic.

Santaner: D'acord, però és una problemàtica, si més no, diferent.

Arnao: En primer lloc vull fer el meu comentari quant a la LOGSE: per a mi la reforma està bé, i crec que el problema se centra sobretot en un aspecte que ja s'ha comentat: la desmotivació dels alumnes. Si no hi ha motivació difícilment pot funcionar una classe, i en aquest tema els professors hi tenim molt a fer i a dir. El professor és l'únic que serà capaç de motivar l'alumnat. Ara, si ho ha de fer ensenyant la matèria, els continguts, ho té difícil. La tasca del professor no pot ser només transmetre uns coneixements als alumnes. Tal volta només si considerem que davant nostre tenim trenta adults, o trenta persones que es preparen per ser adults, podem motivar-los i pensar, cosa que de vegades no és així, que davant tenim trenta persones, que han de saber que la vida, el món també és a les aules. L'alumne no ha de percebre que una cosa és l'aula i altra la vida. I això, tant si fas química com si ensenyes literatura... no hi ha d'haver assignatures humanístiques, enfrontades a les tècniques. Totes les assignatures són responsables d'humanitzar els alumnes.

FUNCIÓ DE L'ESCOLA

Figuerola: Hi estic d'acord, el tema de la motivació és fonamental. Però vull parlar per experiència pròpia, perquè ho he intentat moltes vegades. I arribes el matí amb les classes preparades, que han dut el doble de feina que en altres ocasions, i fas la classe engrescadora i motivadora, i amb material, etc., i per cada hora que fas, et cansen el doble, i a més, no pots mantenir el ritme, per una simple qüestió de força física, de cordes vocals, etc., en aquest cas s'hauria de plantejar, hora de classe, hora de preparació, i clar, això no és així.

Segona cosa respecte a la motivació: la sensació que tenc avui de l'escola és que és una mena d'embut on convergeix tota una casuística, i consider que l'escola no està preparada per afrontar el paper que se li exigeix, i que a més és nou. La primera funció, i no és que hi estigui d'acord, de l'escola avui, segons se'n desprèn de la conversa amb molts de pares, és la funció de guarderia, hem de guardar, llavors hem d'ensenyar, hem d'educar, hem de formar, hem d'estimular, hem de motivar, hem de fer de pares, hem de fer de

mares, hem de fer de psicòlegs, hem de fer d'assistents socials. I ha arribat un punt que hem de replantejar-nos quina és la funció de l'escola, i si arribam a la conclusió que sí, que tot això és funció de l'escola, llavors ens hem de plantejar si estam preparats per fer tot això, i si resulta que és funció nostra i estam preparats, ho hem de fer?, i, ho cobram?, i no em refereix només econòmicament, sinó també amb altres tipus de compensacions socials i d'estimulació? Perquè clar, l'única reacció social davant el que fa escola és: "ah!, tres mesos de vacances".

ESTRÈS AL PROFESSORAT

ONA: Per tant, de quina motivació parlem, de la dels alumnes o de la dels professors? Ara s'ha parlat molt d'aquest 40% de personal que està cremat, la famosa síndrome de burn-out.

Figuerola: Jo crec que és més, encara que no tothom ho manifesta igual. De fet a París ja hi ha un psiquiàtric per a docents. Però això no ho entén la societat.

Arnao: Jo també crec que els professors no som ni psicòlegs ni pares, etc., ara jo parl d'allò que és necessari que succeeixi, perquè els alumnes se sentin motivats, i és que la persona que tenen davant, el professor, els parli d'allò que ells poden entendre i els motiva. I cada professor ha d'assumir això, i ho ha de resoldre com pugui, perquè no hi ha regles establertes per a l'educació, el professor ha de donar la cara.

Santaner: Sí, molt bé, però qui motiva el motivador?

Figuerola: Clar, això és molt important, perquè si el motivador està desmotivats.

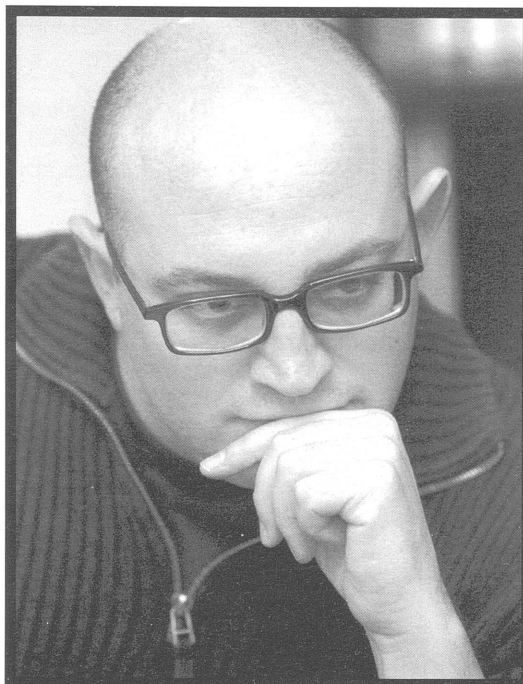
Arnao: L'única motivació del professor pot ser la resposta de les trenta persones que té al davant.

ONA: Això en cas que tenguim aquesta resposta...

Santaner: La societat de cada vegada exigeix més al mestre, i el mestre no pot donar resposta tal i com està establert el sistema. El professorat ha d'estar preparat per a tot i no és així. Està molt bé dir que els mestres s'han d'encarregar de l'alumnat, però no és així, aquesta és una responsabilitat compartida de tota una societat, ensenyar unes matèries no és el mateix que educar.

ONA: I educar no és una responsabilitat exclusiva de l'escola. La problemàtica escolar a Mallorca mostra un perfil diferent del d'altres societats vinents?

March: L'escola és un reflex de la societat, és on convergeix tota la problemàtica social actual. No podem parlar d'escola com d'un ens al marge del que succeeix al carrer. A més, la nostra societat té evidentment característiques ben peculiars. A Mallorca molts d'alumnes, i de pares, no veuen la necessitat d'estudiar perquè en tenir setze anys poden incorporar-se, d'entrada, a un mercat laboral que es mou i que absorbeix una mà d'obra sense preparar. Llavors

Emilio Arnao.

passa que és una mà d'obra sense cap grau de formació, que no pot avançar, que no acaba cap cicle professional, però d'entrada els al·lots veuen que podran guanyar bastants de doblers, i aquest és el missatge que transmet la nostra societat, una societat que és rica i que s'ha fet rica sense massa estudis...

Aquest és un perfil específic de la nostra societat. Per això hem d'incidir en les destreses bàsiques, perquè aquesta mà d'obra quan surt de l'escola i se'n va a fer de manobre, com a mínim pugui fer una factura i un tant per cent correctament.

DESTRESES BÀSIQUES

Figuerola: Escriure i pensar.

March: I si és necessari oblidar-se'n de les matemàtiques i de la física i de la literatura, doncs no farà res, perquè tal volta farà falta primer ensenyar-los a seure correctament, a expressar-se per poder ser entesos. Unes mínimes pautes

socials.

Figuerola: L'economia a Mallorca determina una sèrie de fets. Perquè la nostra societat que s'ha enriquit tan aviat, ha interioritzat uns valors que els joves perceben, fins i tot sense necessitat que ningú no els ho digui. És una desgràcia, entre cometes, haver passat de l'espardenya al BMW, el progrés ha estat econòmic, però l'avanç social no ha anat a la mateixa velocitat. El gran progrés econòmic ha estat en mans de gent que tenia poca preparació, i ara no ho critic, sinó que vull dir amb això que la nostra societat ha interioritzat, com a valor principal, els doblers, i en segon lloc per fer-ne no fa falta tanta preparació, per tant la nostra societat com a tal no valora els aspectes formatius, la nostra societat, no podem negar-ho, ha fet molta de feina, això sí, però no s'ha preparat molt.

Santaner: I d'altra banda la nostra societat és el màxim exponent del que és una societat de l'oci. No només perquè estam immersos en la cultura occidental que tendeix cap a la societat de l'oci, sinó perquè som un lloc de vacances, una destinació d'oci, i sembla que aquí tot és diversió i platja.

L'EDUCACIÓ VA PER BARRIS

ONA: Aquesta problemàtica que han exposat fins ara depèn del lloc on s'ubica un centre. Quina diferència hi ha entre concertades i públiques?

Santaner: Jo crec que sí, l'educació va per barris. I la problemàtica no és la mateixa a un concertat que a un públic de segons quines zones de Palma.

Figuerola: No ho tenc tan clar, crec que s'ha de matisar molt. Perquè tal volta no siguin exactament els mateixos problemes, però la falta d'implicació familiar, la desatenció en definitiva, és igual per tot.

Si les barriades fossin plurals, estaria d'acord que l'escola ha de ser plural. L'escola no es pot centrar en un àmbit d'alumnat, ja sigui escoles nodrides d'alumnat conflictiu o d'alumnat privilegiat, l'escola ha de ser plural i, a ser possible, físicament a l'abast. Ara,

m'estim més que estigui enfora però que garanteixi la pluralitat. Però és l'Administració que ha de reestructurar els centres, que ha d'evitar que es condensi la problemàtica a uns centres determinats mentre que d'altres gaudeixen d'una condició absolutament privilegiada. I això avui no és així.

Santaner: S'aixecaran les famílies en massa. Pensau si el barri de Son Rapinya, Son Armadams, es mescla amb Son Gotleu!

No és el mateix l'escolarització de Madre Alberta que la que hi ha a Sant Pere, per posar un exemple que conec. I la problemàtica tampoc no pot ser la mateixa. Ni d'un bon tros.

Figuerola: Jo em referia concretament que quan parlem de famílies desestructurades no hem de pensar només en classes socials baixes, i de poc poder adquisitiu. I això crec que de vegades no es té en compte, i s'ha de dir.

Santaner: Vull dir, d'altra banda, que per molt concertades que siguin ja se'n preocupen que no hi entri tothom.

Figuerola: Jo crec que tampoc no es tracta de dinamitar els centres que funcionen bé, que n'hi ha i són molts, per tant no ha de passar que el centre absorbeixi més alumnat problemàtic del que pot atendre. Es tracta novament d'una qüestió de recursos i d'una tasca de l'Administració.

March: L'exemple de la Generalitat amb el que ara ha aprovat seria bo. Repartir entre tots els concertats i no caure en l'error de concentrar tota la problemàtica allà mateix, com en el cas de Badalona Nou, un institut que va ser capdavanter en el tractament d'alumnat problemàtic, que tenia recursos, però on anaren enviant massa casos problemàtics i finalment es convertí en un gueto. I clar, ara ja és insostenible.

La diversitat és bona per a tothom perquè educa en la tolerància.

Figuerola: Aquest és un aprenentatge necessari, culturalment i social que no es fa a través dels llibres. Si els centres són diversos i tenen alumnat de procedència diversa, i tenen recursos per poder estructurar aquesta diversitat, el resultat serà beneficiós tant per l'alumnat que necessita ser integrat com per als altres que també en treuran un aprenentatge molt positiu, perquè s'enriquiran i aprendran valors de tolerància. No és bo que els alumnes d'aquests col·legis "privilegiats", s'eduquin sense mesclar-se, sense saber què passa al carrer, no és bo per a la seva formació.

Santaner: Evidentment, perquè no s'educa en la diversitat ni, sobretot en la tolerància, la societat és diversa i l'escola ho hauria de ser. Les escoles d'elit, que no acullen entre el seu alumnat cap tipus de problemàtica també formen joves que no interioritzen coses que són molt necessàries per moure's per la vida i per entendre moltes de coses. Però això és una utopia.

Figuerola: Bé, però hem de tendir a la utopia, no hem de plantejar un model que sigui dolent i imperfecte.

Neus Santaner.

Santaner: La societat és diversa, però classista, i aquests alumnes que s'eduquen sense diversitat continuaran sent classistes.

Figuerola: Però hi estam en contra, i l'escola ha de, com a mínim, voler modificar aquesta realitat i la millor manera de fer-ho serà educant en uns valors que els futurs ciutadans puguin fer seus i a partir d'aquí puguin canviar la societat. Que és difícil?, que no és així avui?, ja ho sabem, per això parlem.

March: Precisament, perquè l'escola és eix d'una possible transformació social.

Santaner: Jo també ho crec que és un eix, però no l'únic.

Figuerola: Per això és molt important la implicació de la resta de la societat, i haurà de ser l'Administració que s'impliqui, perquè la *res publica* ha d'estructurar. Hi ha d'haver una implicació compromesa.

Santaner: La darrera llei orgànica, la Llei de participació govern i avaluació de centres docents en parla, i diu que tots els centres mantinguts amb fons públics, siguin públics o concertats han d'escolaritzar l'alumnat amb necessitats especials, i quants de centres ho fan?, quants de concertats?, l'Administració no ha intervengut, i ho hauria d'haver fet.

Arnao: Jo crec que tot i que estigui molt bé socialment parlant, la realitat ens diu que de cada vegada més hi haurà una elit, i més escoles privades. I, tot i això, l'objectiu comú d'unes i altres haurà de ser el mateix: la motivació dels alumnes. No totes les escoles podran ser iguals mai. I la lluita és del professor, perquè maneja l'educació i és la seva responsabilitat.

March: Però l'alumnat, per moltes hores que sigui a l'escola, que també en podem parlar, resulta que no beu, per dir-ho d'una manera gràfica, només de l'escola, també es mou en altres entorns, que també eduquen i formen: la família, els mitjans de comunicació, el carrer, i això se suma a l'escola. I tot i que la incidència del professor és important, hi ha tots aquests altres factors.

JORNADES LABORALS MASSA LLARGUES

Figuerola: El model dels mitjans de comunicació és importantíssim, i no és el més adient, no va en consonància amb els valors que vol transmetre l'escola.

Quant al nombre d'hores, que no n'hem parlat, també mereix un comentari. Un alumne de secundària passa 33 hores al centre i després ha d'estudiar, un parell d'hores més al dia. Moltes d'assignatures, moltes d'hores i amb uns horaris dels quals encara no n'hem parlat! Jo som defensor de la jornada continuada.

ONA: La demanda és també de guarderia?, les parees demanden un servei social a l'escola?

March: Sí, exacte, però això és una altra qüestió que també s'hauria de veure com es resol. Podem dir que un alumne de secundària per anar bé fa deu hores diàries de feina, això és més

que qualsevol obrer. Al mercat laboral reivindicam les 35 hores setmanals.

Figuerola: Fa falta un altre Llibre Blanc de l'Escola per analitzar una problemàtica que, així començava aquesta taula, és molt complexa. Hem de posar fil a l'agulla si no volem acabar com França o Anglaterra.

VIOLÈNCIA DE BAIXA DENSITAT

Santaner: O els Estats Units.

ONA: *Pot parlar-se de violència als instituts?*

March: A bastants d'instituts de Palma ja hi ha serveis de seguretat, però en general és per defensar-se de l'exterior, i els centres de secundària estan passant d'una política de portes obertes a una altra de portes tancades. Per evitar entrades no desitjades i a la vegada per prevenir l'absentisme escolar.

Figuerola: Quant a la qüestió de públics o concertats..., jo crec que el que hi ha d'haver és qualitat i un marc legal ben determinat per a tothom, públic, concertat i privat. I en segon lloc recursos, perquè els centres puguin fer front a la problemàtica que ara apuntam. I sobretot implicar el col·lectiu del professorat per redefinir quina ha de ser la funció de l'escola, perquè, clar, ara tenim tota una problemàtica al damunt que ens ha vengut sense que nosaltres ni tant sols hi diguéssim la nostra.

Primer s'ha de definir la funció actual de l'escola, i a partir d'aquí dotar-la de mitjans humans i econòmics per poder complir aquesta funció que per consens li hem donat a partir d'aquesta nova realitat que ha suposat allargar dos anys més l'escolaritat.

PROFESSIONALITAT DELS ENSENYANTS.

ONA: *La motivació dels professors té a veure amb la seva vocació? L'ensenyament és una sortida a carreres i per a persones que en principi no tenien pensat dedicar-se a la docència.*

March: Un llicenciat quan acaba la carrera pot ser que sàpiga de la matèria, però no té perquè saber ensenyar-la. Els cursos d'adaptació pedagògica són magres i no han tengut la importància que mereixen, no hi ha prou didàctica. I un que vol ser professor necessita metodologia, recursos per ensenyar allò que no dubt que sap.

Figuerola: Quant a la vocació, alerta!, jo crec que el professor ha de ser sobretot professional, no es tracta tant d'una vocació com si fos capellà que ha de donar la seva vida per la feina, i de vegades amb l'excusa de la vocació la societat demana al mestre coses que el mestre en principi no ha de donar. El professor ha de ser un professional.

Arnao: Jo crec que el professor ha de tenir vocació, és fonamental, perquè en cas contrari no és capaç de transmetre aquest entusiasme i aquesta motivació a la qual tant ens hem referit. I sí, és veritat que hi ha professors que hi són per un sou. Però molts, no.

Santaner: És una professió on veus com gent que entra amb molta d'il·lusió es va desinflant per molts de motius.

Arnao: Jo crec tot el contrari, que el professor ha de ser vocacional i que quan es "professionalitza", acaba amb la seva vocació, torna fred i estableix una distància amb el que fa i amb els que té davant.

Figuerola: Quan parl de professional no em refereix a dominar la matèria que imparteixes la qual cosa don per suposada, sinó a dominar la metodologia, la didàctica, i també des del punt de vista d'interacció amb l'aula. Hi ha una triple divisió: hi ha professors que són treballadors, que compleixen i punt, altres que són professionals que s'impliquen i fan la seva feina, i d'altres que són vocacionals, i que si tu en fas dues, ell en fa quatre...

SOCIETAT DE LA INCOMUNICACIÓ

Arnao: Jo crec que tot es resumeix a saber i poder comunicar, el gran problema de l'ensenyament és que no comunica res, perquè avui també a la societat hi ha incomunicació, si no recuperem la comunicació no hi ha res a fer, i per comunicar ha de ser un home o una dona, una persona.

Figuerola: D'acord, aquesta és la filosofia de la LOGSE.

ONA: *En una societat on la mobilitat, la diversitat, les noves tecnologies tenen un paper fonamental, l'escola haurà de cercar una nova manera d'ensenyar?*

March: L'escola ha de deixar de donar prioritat als conceptes. Avui, d'això no n'hem parlat, és més interessant donar procediment i no conceptes, perquè els procediments et donen la possibilitat de canviar. Els coneixements no són tan importats, el que hem d'ensenyar són els conceptes que permeten accedir a la informació.

Arnao: S'ha de donar la possibilitat d'analitzar, de pensar, als alumnes.

ONA: *Però llavors tampoc no acceptam que la gent no sàpiga on és el Perú. Aquesta és la crítica que es fa als nord-americans, dels quals es diu que no tenen cultura.*

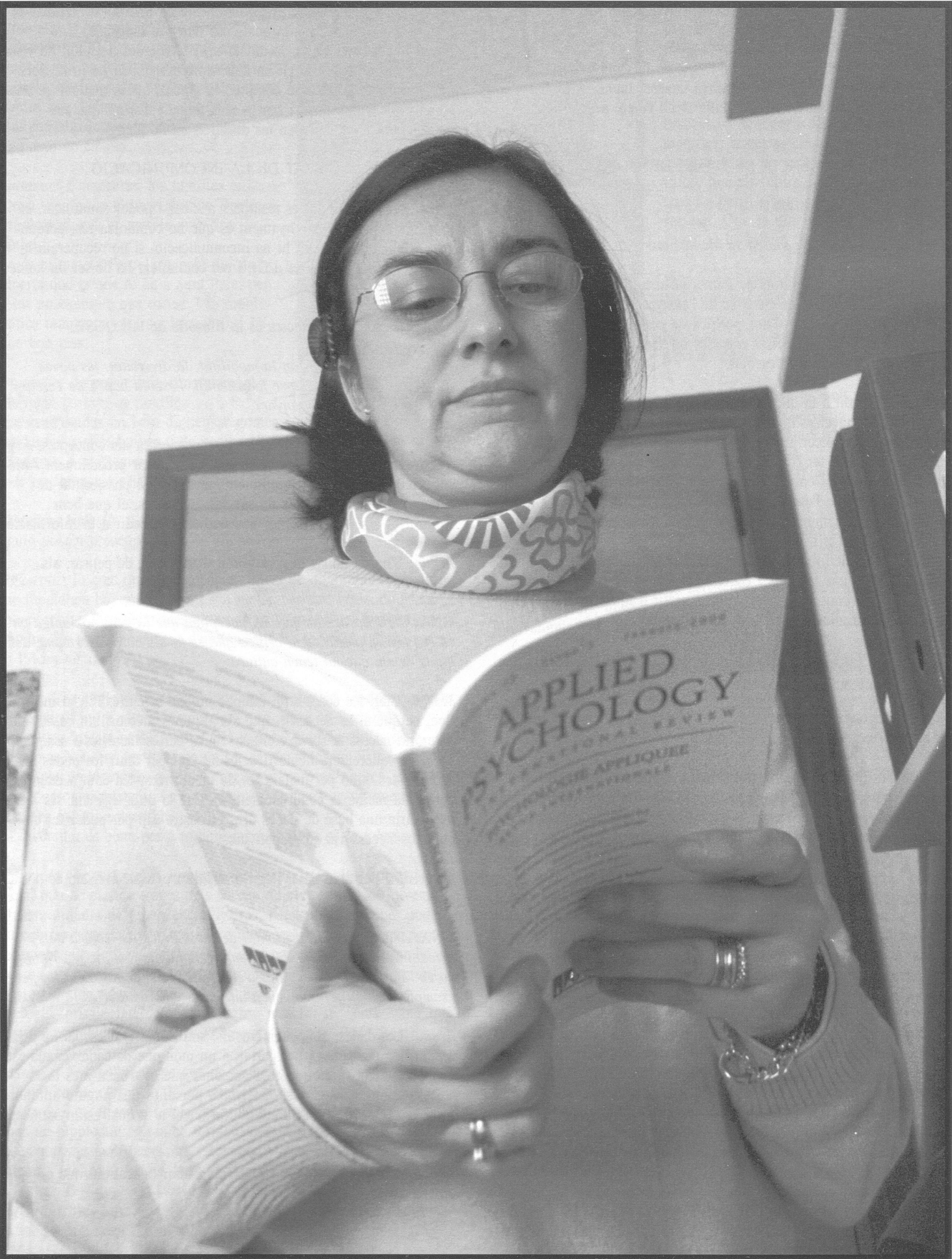
March: Clar, les coses aquí tampoc no són senzilles, en primer lloc, perquè sí és necessari que els alumnes memoritzin coses. La memòria necessita ser exercitada, hi ha certes matèries i assignatures que requereixen memorització, no tant per tenir les dades acumulades, sinó pel mateix fet de memoritzar-les com a exercici, perquè la memòria és un element més de la intel·ligència. És necessària una base de dades dins el nostre cap per poder fer els enllaços necessaris corresponents.

Figuerola: Per això deia, llegir, escriure i pensar, això no és poca cosa.

ONA: *Ara mateix es parla molt del baix índex de lectura dels joves, i de la necessitat de fomentar els hàbits lectors, però ningú no es refereix a la necessitat d'ensenyar-los a llegir televisió, per exemple, i és un fet que veuen un parell d'hores diàries la televisió.*

Arnao: Les dades, els coneixements, són al carrer, l'escola ha de ser un lloc per pensar, per parlar, a un món que de cada vegada està més comunicat, però que crea persones que es troben més totes soles. Parlem a les classes, i formem persones que puguin aprendre a ser crítiques amb tot l'allau d'informació a la qual estan sotmeses cada dia.

March: L'escola ha d'ensenyar a interpretar la realitat, que és aclaparadora.

Les aules cremen

Entrevista a Maria Antònia Manassero

per Maria Ferrer

És l'autora d'un interessant estudi sobre el grau d'estrès i la sensació d'estar cremat que pateixen els professors de Balears. Una investigació que mostra percentatges preocupantment alts, que indiquen que una de les parts fonamentals de l'ensenyament, si no es pot dir la més fonamental, ha aixecat la bandera blanca i ha dit que no pot més, es rendeix, davant l'evidència que alguna cosa no funciona a les aules. Maria Antònia Manassero parla en aquesta entrevista com a professora que és de psicologia social, però, i això li recorda una bella fotografia que té al seu despatx, també com a mare de dues filles que passen moltes hores del dia a l'escola. Estan, com milers de nins, joves i adolescents, davant persones que senten que la seva labor no és compresa ni reconeguda pels seus alumnes, pels pares o pels polítics que fan reformes educatives sobre el paper i se'n desenten de com dur-les a la pràctica.

-Vostè és professora, pateix estrès?

-Jo som professora i pateix estrès en determinats moments, però tenc un avantatge i és que som psicòloga i més o manco em puc arreglar. Ara, vist des de fora, sí. El que passa és que l'estrès del professor universitari és molt diferent que el d'un professor de secundària o de primària. El nostre estrès no és per pressions d'alumnes o coses d'aquest tipus, sinó pel fet d'haver de fer investigació a més de docència, fer un currículum, etcètera, és molt diferent, una altra història que no té res a veure. A mi quan em demanen el nombre de classes que don, qualsevol professor de primària o secundària firmaria, el problema és que jo no només don classe, sinó que he de fer altres coses, i a més, la preparació de les classes nostres és molt diferent. Per tant, sí que patim estrès els professors universitaris, però les nostres causes no tenen massa a veure amb les dels de primària o de secundària.

-Quin motiu la varen dur a fer un estudi sobre l'estrès que pateixen els professors d'aquests dos cicles educatius?

-Això és una investigació que vàrem fer un equip que ja fa temps que treballem en temes d'educació. És un projecte que, com tants d'altres, es va presentar per obtenir finançament als projectes nacionals del Centre d'Investigació i Documentació Educativa, i que fou triat. L'objectiu de l'estudi era veure quina relació hi havia entre estrès i *burn-out*, que són dues coses que, des de

diferents models teòrics, no són el mateix, però sí que estan relacionades, i la seva incidència sobre el professorat, sense comptar l'universitari, pel que ja he dit, que les causes d'estrès o *burn-out* que podríem trobar serien totalment diferents. En el cas dels professors de secundària, parlariem també dels de batxillerat, perquè de fet nosaltres vàrem agafar una època de transició entre batxillerat, secundària i reforma. Érem gent que ja dúiem temps fent investigació sobre el rendiment acadèmic, la seva incidència i tractament i el que anàvem notant era que el rendiment dels alumnes, evidentment, afectava el del professorat, però que hi havia altres factors que no

Nascuda a Palma, **Maria Antònia Manassero** començà a estudiar psicologia a la Universitat de les Illes, però acabà la carrera a Barcelona. Especialitzada en psicologia social, dona classes a la UIB des de fa catorze anys. La seva darrera investigació va ser sobre l'estrès i la síndrome de *burn-out* (col·loquialment, estar cremat) que pateixen els professors de primària i de secundària, en un estudi fet sobre una població de més de sis-cents subjectes. Al treball, hi col·laboraren la també psicòloga social Victòria Ferrer, l'inspector d'Educació i doctor en pedagogia Àngel Váz-

quez, la pedagoga Carme Fernández Bennàssar i la professora membre del departament d'infermeria de la UIB Joana Fornés.

Manassero treballa actualment en altres tres projectes: col·labora amb Esperança Bosch en un estudi sobre violència domèstica, participa a un projecte, coordinat entre la Universitat de València i la Jaume I de Castelló, sobre la síndrome de *burn-out* als serveis, i estudia com és l'ensenyament de ciència, tecnologia i societat a alumnes de secundària i de la universitat.

MOSTRA A L'EXTERIOR EL QUE TENIM A DINS

AJUTS A LA
PROJECCIÓ
EXTERIOR DE LA
CULTURA DE LES
ILLES BALEARS

A les Illes Balears tenim una vida cultural intensa. Però la condició d'insularitat dificulta que els nostres creadors i intèrprets es donin a conèixer a l'exterior. Per això, el Govern de les Illes Balears vol impulsar la difusió de la nostra cultura: teatre, música, arts plàstiques, audiovisuals, literatura, cultura popular...

- Ajuts a l'activitat exterior de creadors, intèrprets, agents culturals, entitats i associacions sense ànim de lucre.
- Ajuts a la participació de creadors, empreses i grups culturals a fires, mercats, exposicions, certàmens i festivals.
- Ajuts a la programació de gires d'empreses culturals amb circuits propis.
- Ajuts a l'edició de còpies i subtitulació de pel·lícules per a la participació a festivals i mostres.

Balears, arreu del món

CONSORCI PER AL FOMENT DE L'ÚS
DE LA LLENGUA CATALANA I LA
PROJECCIÓ EXTERIOR DE LA
CULTURA DE LES ILLES BALEARS

Informació:

Conselleria d'Educació i Cultura. C/ del Capità Salom, 29 • Palma
Tel. 971 17 65 00

Consell de Menorca. C/ de Vassallo, 33 • Maó
Plaça de la Catedral • Ciutadella

Consell d'Eivissa i Formentera. Avinguda d'Espanya, 49 • Eivissa

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General de Cultura

Quatre illes,
un país
cap frontera

eren només aquest. Per això, vàrem pensar que seria interessant fer un estudi sobre la incidència de l'estrès i del *burn-out* sobre el professorat. A causa del contacte amb aquestes persones, ens vàrem adonar que hi havia una sèrie de problemes que els provocaven situacions de tensió, d'estar cremat, i si nosaltres ho analitzàvem des del punt de vista del rendiment acadèmic, hi ha un impacte del professor sobre el rendiment dels seus alumnes, perquè no és el mateix un professor motivat que un que no ho està. Per tant, estàvem estudiant el rendiment acadèmic i, encara que demanàvem que intervinguessin els professors, ho estàvem centrant en els alumnes, però no sabíem quin impacte tenia sobre el professorat, tant el rendiment dels seus alumnes com la seva intervenció sobre aquest rendiment.

L'ALUMNE COM UN OBJECTE

-Més d'un 40% dels professors objecte de l'estudi manifestaren tenir burn-out, que seria el que col·loquialment es diu estar cremat, i un 38% patia estrès. Li sorprengueren els resultats?

-No massa, perquè en part les hipòtesis que nosaltres plantejàvem es varen cobrir. Per ventura el que sí va sorprendre és el percentatge, encara que a altres estudis d'altres llocs també hi ha un alt grau d'incidència.

-Per entendre un poc els dos termes, quina diferència hi ha entre l'estrès i el fet d'estar cremat?

-L'estrès és una cosa i el burn-out és una altra. El que passa és que nosaltres vàrem optar per un model teòric en el qual l'antecedent és l'estrès. Aquest model, el de Peiró, diu que l'estrès és previ i després hi ha una sèrie de factors que duren o no a aquesta síndrome d'estar cremat a la feina. És a dir, una persona pot estar estressada, manejar mínimament bé la situació, tenir un suport social, i no arribar a la situació de burn-out.

-El que és segur és que no arribarà a estar cremada sense tenir estrès.

-Sí, això sí que és segur. El nivell d'estrès és un dels millors elements per predir el burn-out, però no l'únic. Estan relacionats, però una persona pot estar estressada i no necessàriament arribar a tenir burn-out i una persona pot tenir burn-out i no tenir un estrès excessivament molt alt.

-I un professor que estigui cremat, com ho manifesta?

-El burn-out, així com l'estrès, el mesuram amb un únic criteri, té tres factors, que són esgotament emocional, despersonalització i una baixa realització personal. En el cas dels professors, hi ha variacions sobre el mateix tema. Et trobes amb gent que té més o menys esgotament emocional o despersonalització, però tots els que tenen burn-out tenen una baixa realització personal. La combinació entre

ells varia un poc. Per exemple, despersonalització a un professor, que seria una de les coses que es veu més, perquè l'esgotament emocional no es nota tant, suposa crear una distància entre el professor i l'alumne, és a dir, que el professor passa de l'alumne, que és com un objecte, i pensa que per què s'ha de preocupar i tenir cura d'aquesta gent en lloc de fer només el que és la seva obligació. És crear una distància personal tan forta que l'altre, l'usuari, és un objecte i si el professor compleix estrictament amb la seva obligació, ja està, no s'interessa per aquella persona, que és un objecte. Li és ben igual si aprenen o no. Aquest seria el factor més espectacular de tots. L'esgotament emocional crea una sèrie de tensions dins la

persona i la baixa realització personal suposa que aquella persona creu, per exemple, que el que fa a la feina no serveix per a res o que la seva feina no és valorada, ni té repercussió.

L'ESTRUCTURA ORGANITZATIVA

-En el cas de l'estrès, vostès estableixen les raons més freqüents per arribar-hi, entre les quals es troben, per aquest ordre, la manca de temps per preparar les classes, l'elevat nombre d'alumnes, la baixa consideració del professorat, el desinterès i la manca de participació dels pares i l'excés de burocràcia. En darrer lloc, i això a mi m'ha sorprès, perquè em pensava que tendria una major influència, hi ha la conducta i l'hostilitat dels alumnes envers els seus educadors.

-Hi ha coses que cremen molt més que això. Si no tens suport dels teus companys, si t'exigeixen una sèrie de coses i no tens temps, perquè hi ha quaranta reunions i quaranta coses per fer, perquè la burocràcia és enorme, i t'has de reunir amb els pares i amb els alumnes,... amb la feina, què passa? Quan l'estructura organitzativa no és la més adequada, es creen aquestes situacions. Clar, vist des de fora, sembla que l'hostilitat dels alumnes pot influir molt, encara que també he de dir que és un factor que anirà en augment i crec que si haguéssim de repetir l'estudi ara hauria augmentat un poc, però és tota la situació global la que impacta.

-Quan parla de la situació global, es refereix a la mateixa organització del sistema educatiu?

-Sí, perquè hem de pensar que el *burn-out* és una síndrome que depèn de l'organització i d'una sèrie de factors que són dins l'estructura. I s'ha de dir que el *burn-out* fins ara només s'havia vist a professions que anomenaríem d'ajuda: infermeres, professors, psicòlegs, treballadors socials, i en aquest moment, es comença a estudiar a professions que tenen una relació amb un usuari, perquè això crea una tensió i a vegades no es rep una compensació, ja sigui per part de l'organització o de l'usuari. I aquí sorgeix el problema, perquè un professor de primària no tant, però els de secundària sobretot, no tenen cap tipus de reconeixement extern, fins i tot en aquest moment hi ha una ambigüitat del seu paper, que crea molts de problemes. Hi ha una visió de l'estament, que s'ha rebaixat molt i això crea una situació de tensió.

AMBIGÜITAT DEL PAPER DE PROFESSOR

-Per què aquesta ambigüitat del rol?, té això a veure amb la reforma i amb la creació de l'ensenyament secundari obligatori?

-És un problema estructural i li posaré un exemple. Jo l'altre dia baixava en l'ascensor i anava amb una senyora que em va demanar si jo era mestra. Jo vaig dir que sí, perquè si havia d'explicar que no era exactament això i que era allò altre, és complicadíssim. Clar, s'assimila a mestre tot el que sigui ensenyament. A molta gent de secundària que són llicenciats això els cau fatal, els crea un problema de situar-se. Abans, hi havia una gran diferència entre els que eren mestres i els que eren professors. Els que eren als instituts eren professors i els altres eren mestres. En aquest moment, amb la darrera reforma, això s'ha diluït i crea a l'individu el dubte de quin és el seu paper, el reconeixement que té a la societat. Això és una cosa que també passa a infermeria, perquè legalment només són infermeres o infermers, els diplomats, però tu et trobaràs amb qualsevol auxiliar de clínica i l'anomenen infermera o a l'al·lota que té cura una persona major o a la que és a la consulta d'un pediatre. Clar, això crea tensions, perquè des d'un punt de vista de psicologia, nosaltres som el que som en funció també de com ens veuen els altres i la nostra definició és una definició social.

-Hi ha diferències a l'estudi entre el grau d'estrès i de *burn-out* dels professors de primària i els de secundària?

-Estan més cremats els de secundària que els de primària, encara que els percentatges són els globals. A nivell general, i en relació a altres estudis o a altres llocs, ens vàrem trobar que els professors d'aquí tenien un esgotament emocional més alt del normal i una més baixa realització personal. En canvi, curiosament, estaven menys despersonalitzats, si ho comparem amb una altra professió, la d'infermeria, i sobretot si ho comparem amb els estudis de professors americans. Una altra cosa que ens va cridar l'atenció és que nosaltres pensàvem que hi hauria variables sociodemogràfiques i professionals que serien millors per predir l'estrès. En canvi, ens vàrem trobar que era una qüestió estrictament psicosocial i organitzacional, és a dir, la gent estava malament perquè no se la considerava, no se la tenia en compte, no tenien perspectives de futur, etcètera. És gent que fa una tasca important i que no se sent ni reconeguda ni amb suport, ni per part institucional ni social, quant als pares. Sobretot el *burn-out* és una síndrome organitzacional.

-I l'estrès, les causes serien també d'aquest tipus?

-Un poquet menys, encara que sí és veritat que influeix l'organització de l'estructura.

-I les variables personals?

-En els dos casos, el *burn-out* i l'estrès, influeixen molt poc.

ESTRATÈGIES D'INTERVENCIÓ

-Això ens pot dur a pensar que, sent el problema la mateixa estructura del sistema educatiu, la solució és ben difícil, perquè el canvi no depèn del professor.

-Nosaltres en el projecte proposàvem unes estratègies d'intervenció, algunes estructurals i d'altres individuals. Una de les coses que proposàvem era fer grups de professors on ells es comuniquin els seus problemes i es donin suport. També hi ha un altre tipus d'intervencions que funciona, que es fa a altres països i que consisteix a preparar els professors per enfrontar-se a aquest tipus de situacions que es trobaran. Als professors novells, els que comencen i els que es cremen més aviat, perquè comencen motivats i després es troben amb la crua realitat, preparar-los per a aquests tipus de situacions. Després hi ha altres tipus d'estratègies més estructurals, que suposen modificar determinades pautes de comportament dins l'organització. Suavitzar la burocràcia, facilitar la feina, etcètera. Hi ha una cosa molt dura i és que de vegades, un professor, la resposta més habitual que es troba és "vosaltres, amb la quantitat de vacances que teniu". La pregunta que es podria fer al pare que diu això és si ell aguantaria els seus fills i a més els dels altres durant vuit hores seguides, i a més mantenir ordre i disciplina. La veritat és que tampoc no es tenen tantes vacances, perquè es fan més coses quan no hi ha classe.

-Encara així, quasi tots podem contar una experiència que ens demostra la importància dels professors, perquè tots en recordam algun que ens va fer gaudir molt les classes, que ens va ensenyar una manera de veure les coses...

-Jo crec que abans es tenia més aquesta imatge que ara, sobretot amb els mestres de primària. Hi ha una cosa que voldria dir, perquè a més som mare i he estat a una associació de pares d'alumnes, valoram molt els nostres fills, d'acord, i desvaloram molt els mestres, que pensam que tenen l'obligació d'educar els nostres fills. Sí, la tenen, en segons quins aspectes, però hi ha una responsabilitat d'educar per part nostra i això és una cosa que els hem afegit als mestres. Si uns pares no eduquen no poden demanar que l'escola ho faci, i, a més a més, en aquests casos, la feina d'educació que farà el mestre a l'escola, la desfaran els pares a casa.

-Ara hi ha un debat obert entorn de la necessitat de canviar algunes coses de la reforma a l'ensenyament secundari. Per exemple, quina és la seva opinió com a psicòloga sobre la necessitat dels exàmens com a fórmula per comprovar l'aprenentatge dels alumnes? Vostè creu que, com es diu, seria bo recuperar la revàlida?

-No ho veig malament. Hem de partir d'una base, no podem pressuposar que tothom sigui igual, perquè no ho som, i això no vol dir que siguem millors o pitjors, però no tothom és igual. Des d'un punt de vista psicològic tots sabem que hi ha gent amb unes habilitats i unes capacitats diferents d'una altra, sense que signifiqui que no s'hagi de donar les mateixes oportunitats a tothom, això és diferent. Però el que no podem fer és igualar tothom, perquè si ho feim haurem d'igualar a la baixa. Això és un pressupòsit que de vegades no tenim massa clar, que no tots som iguals, i no pots demanar a tothom que faci el mateix, primer perquè en tindràs uns que s'avorriran i deixaran de fer-ho i després en tindràs uns altres que no arribaran, per molt que vulguis, i hauràs d'obrir la màniga. Les revàlides? Hi ha d'haver qualche criteri de filtre, en el sentit d'anar distribuint la gent d'alguna manera i això no és res nou en el món. Hi ha sistemes educatius on aquest mètode és molt extrem i d'altres on no ho és

tant, però jo no veig cap problema per fer una revàlida, on la persona el que fa és recordar una sèrie de coneixements i assentar-los. Després et podran dir que els ensenyaments a vegades no estan relacionats amb la realitat, bé, hi ha ensenyaments que aparentment no estan relacionats amb la realitat, però després t'ajuden a altres tipus de mecanismes cognitius, a una capacitat de relacionar coses, a una capacitat d'abstracció. Hem passat d'aprendre coses, a no conèixer pràcticament res i nosaltres ens en riurem molt del sistema nord-americà perquè no saben molt bé on és Espanya i poden situar-la a Amèrica central, però és que amb segons quines fórmules no li diré que no puguem acabar amb coses d'aquests tipus. Hi ha coses que t'ensenyen a fer funcionar el capet i a tenir una visió més ampla de la realitat, i són coneixements que s'han d'assimilar. Amb la quantitat d'informació que tenen els nostres fills ara, si no els ensenya a pair aquesta informació pot ser complicat.

COM MANEJAR TOTA LA INFORMACIÓ

-Precisament aquesta és una qüestió que es posa sobre la taula, sobretot amb les possibilitats que dona Internet.

-És que es produeix un fenomen molt curiós i és que els al·lots tenen molta informació, però no la manegen bé. Abans teníem menys informació i d'una altra manera, però ens havien ensenyat a emprar la poca informació que teníem per a alguna cosa. En canvi ara, amb la quantitat d'informació que hi ha, és pràcticament impossible manejar-la, per tant hi ha moments que, des d'un punt de vista cognitiu, em sembla que quasi arribem un poc al que feia l'escolàstica, de casos, casos, casos, i quan hem arribat als dos-cents mil, i el dos-cents mil u no s'ajusta, hem de tornar a començar. En una societat on els coneixements canvien d'una manera tan ràpida, el que

es necessiten són uns conceptes bàsics per manejar i a partir d'aquí poder construir-ne uns altres, perquè tot canvia tan acceleradament que es tracta senzillament de tenir unes bases de raonament, de maneig, perquè si has de tenir tota la informació és impossible. I, a més, n'hi ha tanta que l'has de seleccionar. El patró és saber seleccionar la informació. A mi de vegades em fa molta por la divulgació, por en el sentit que consider que s'ha de formar la gent, que tots tenim dret a saber coses, però em fa por des del punt de vista de si tenim estructures per poder manejar la informació que ens donen. Posaré un exemple. Hi ha un programa que veu molta gent de la tercera edat, que és *Saber Vivir*, i em sembla molt bé, perquè promou determinats hàbits, etcètera, però també es produeix que la gent es creu el que s'hi ha dit, sense pensar que en el seu cas no funciona, i només perquè ha sortit al programa, i ho ha dit un metge, o un psicòleg, ja és la veritat per damunt de tot. S'imposa el principi d'autoritat i ningú no ho qüestiona.

-Quant al que comentava abans, de reconèixer que no tots som iguals i de com això pot influir negativament en la qualitat de l'ensenyament, es planteja també en aquest debat entorn de l'ensenyament secundari que hi hauria d'haver una organització de les classes pel rendiment dels alumnes. Això no ens pot dur a una divisió injustificada i negativa entre els llests i els beneïts?

-Això és molt dur, perquè el rendiment acadèmic està lligat a molts de factors. Hi ha gent que, tenint capacitat, no rendeix gens per moltes de circumstàncies. No ho sé, però des d'aquest punt de vista no ho faria pel rendiment, però sí que tendria en compte que, a les mateixes classes, no tothom és igual i no s'ha d'igualar per la mitjana baixa, sinó per la mitja de veritat, perquè no se'ns avorreixin uns i els altres no arribin. I encara així hi haurà gent a la qual s'haurà de donar unes vies alternatives, i que no podrà seguir un ritme, i no per llei s'haurà de dir que s'han cobert uns objectius quan no és així. I això es pot saber per les revàlides, que comentàvem abans. Aquí hi ha un gran problema, jo quan vaig acabar la carrera vaig començar a fer feina a escoles i una de les coses que em va acabar fent més por o que em vaig trobar més varen ser al·lots amb uns buits de coneixements que feien que els seus rendiments fossin de cada vegada pitjors. Gent que no havia cobert aprenentatges, que li havien quedat coses sense assimilar i havia construït amb buits. Anaven a l'orientadora, al gabinet, amb aprenentatges, amb coses, mal establertes, que feien que el tot no funcionàs. Gent que per exemple havia anat fins llavors bé, fins als set o vuit anys, i a partir de llavors havia començat a ranquejar, i et venien als onze o dotze anys amb problemes. Quan detectaves el cas te n'adonaves que, per exemple, potser no tenia clara una cosa tan simple com una seqüència lògica. I això què implica? Dons és una cosa que necessitam, per exemple, per llegir. Aquests eren al·lots que no és que no tenguessin capacitat, sinó que en un moment donat se'ls havia passat això, i de llavors ençà anaven construint amb un buit, i com que no eren beneïts, anaven més o manco trampejant. Per això li deia que jo el tema del rendiment no el tenc tan clar, perquè hi ha gent amb coeficients de cent setze, cent divuit, quan la mitjana és cent, per tant normals alts, que vénen amb aquests problemes d'aprenentatge amb dotze, tretze anys. No, jo no ho faria per rendiment, sinó per un altre tipus de criteri, encara que tampoc no separaria massa la gent.

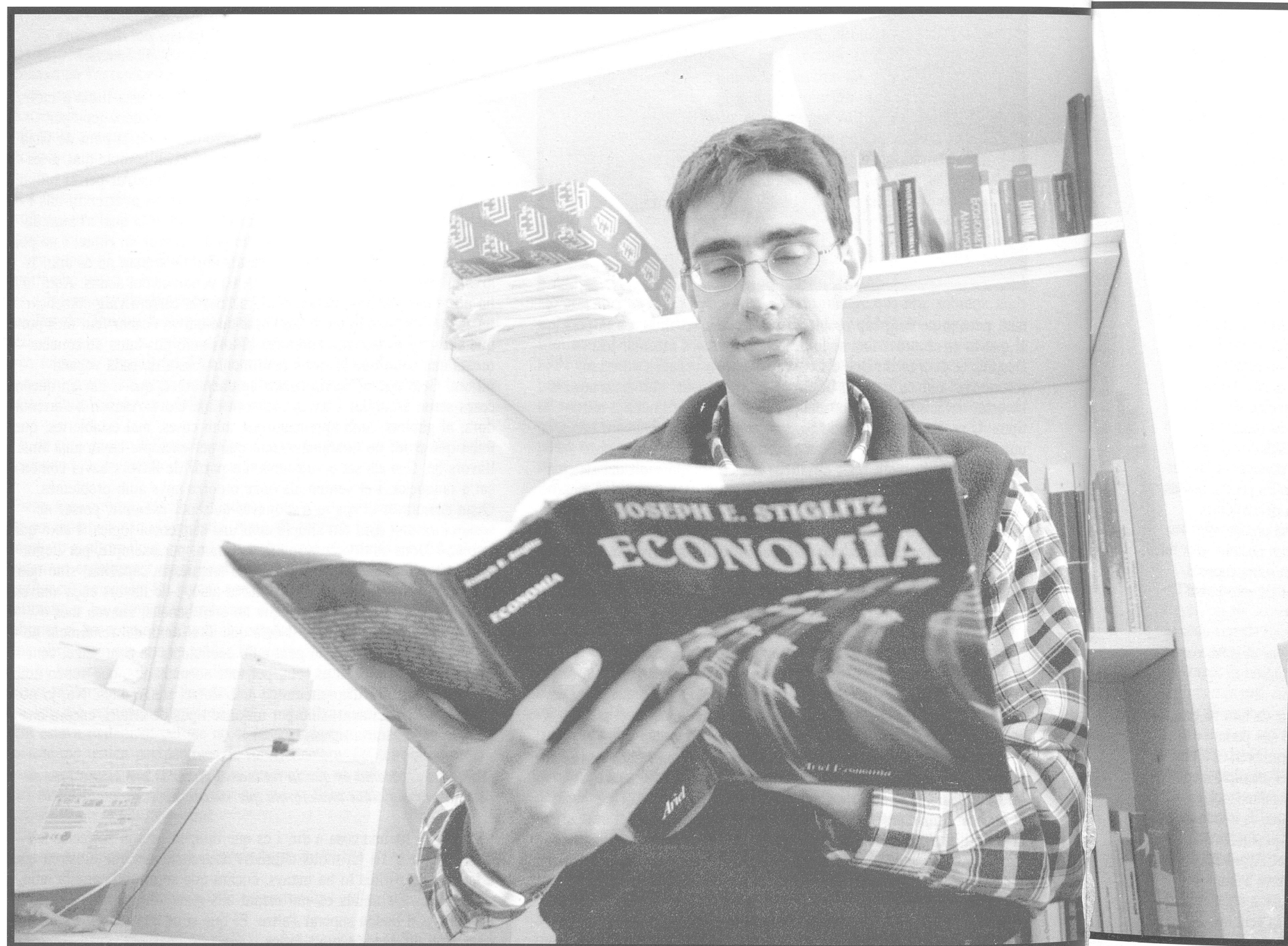
-Potser el problema és que hi ha massa alumnes per classe i no es pot dedicar suficient atenció als que més la necessiten.

-Sí, però hi ha una cosa a dir, i és que tampoc no són perfectes les classes petites. Hi ha molts d'estudis internacionals que mostren que a les classes petites hi ha menys, encara que sigui una paraula tabú, competició. Els al·lots es van creant ells mateixos per comparació i els motiva si poden superar l'altre. El que sí és una rèmorà és tenir gent amb diferències molt fortes.

Rics però poc formats

Entrevista a Joan Rosselló

per Antoni Oliver

Joan Rosselló, professor d'economia de la UIB ha fet un estudi sobre el capital humà a les Balears, és a dir, sobre el grau de formació de les persones que accedeixen al mercat laboral. La conclusió que més crida l'atenció és que Balears és la comunitat més rica, i la que va a la cua quant a formació. Això en part és degut que la balear és una economia molt depenent dels serveis, però no és aquesta l'única causa. Joan Rosselló conclou que per al creixement econòmic, és necessària una bona formació i que s'ha de procurar incrementar els recursos educatius.

-Balears és una de les comunitats més riques i la que té menys formació.

-Sí, és una de les observacions inicials. De fet, Balears és una de les comunitats més riques, per no dir la que ho és més de totes, i té un capital humà molt poc format. Això em va cridar l'atenció. Els nivells de formació de la població de Balears són relativament baixos. Això sorprèn, perquè els països que són més rics són, precisament, els que tenen uns nivells més grans de formació. Tenim nivells inferiors en educació que comunitats molt més pobres que nosaltres, comparativament, com pot ser Andalusia. Una altra cosa que sorprenia era que a Balears els salaris, la mitjana del salari mensual, és més baixa que a altres comunitats, som també al nivell d'Andalusia. Això també sorprèn, perquè a les comunitats més riques els treballadors haurien de tenir salaris més elevats. Aquí es veu el contrari, que som a nivell d'Andalusia tot i que som molt més rics que a Andalusia, i som per davall Navarra, el País Basc, Madrid, Barcelona, etc. La lectura, no obstant això, que són els empresaris que exploten els treballadors, no acaba de ser certa del tot, perquè aquí els treballadors tenen un nivell inferior que a la Península, i per tant es pot pensar que l'empresari paga més als treballadors que tenen més formació. No és exactament que hi hagi una major explotació del treballador per part de l'empresari. Si s'observa això per sectors, indústria, construcció i serveis, arribam a la conclusió que a indústria i construcció cobren menys que la mitjana espanyola, però en el sector serveis cobren més, aquesta és una lectura que s'ha de fer no només mirant el sou mitjà desagregat de l'economia de les Illes, sinó que s'ha d'analitzar per sectors. Però el sector serveis és una agregació de molts de sectors, no només del turístic, el que és curiós és que en el sector turístic, quan la productivitat és més elevada que a la resta del país, els salaris no són més elevats, aquí sí que es podria

fer una crítica, i és que els empresaris turístics no paguen d'acord amb la productivitat, això també és el que diu la teoria econòmica i en aquest fet també hi incideix una qüestió de mercat. El que jo intentava era cercar una explicació a aquests dos fets, per què sent molt rics els salaris són molt baixos i per què sent molt rics el nivell educatiu de la població és baixíssim. Si hi ha una economia que se sosté amb molt baixa formació, el primer que es pensa és que els sectors productius demanen gent de molt baixa formació. Aquí no aportam res nou i se sap que la indústria del turisme fins ara emprava treballadors amb molt baixa formació.

-Ara això comença a canviar.

-Efectivament, això comença a canviar. Però encara hi ha molta gent disposada a fer treballs que requereixen poca formació i l'empresari, sigui amb gent d'aquí o amb gent de fora, agafa aquesta mà d'obra i no li paga més perquè sobra gent i també perquè són salaris que es corresponen amb una poca qualificació. Però també hem vist, i aquest és un aspecte positiu del turisme, que a poc a poc, la indústria turística ha anat generant empreses molt més grans, amb molta més dimensió. No era el mateix gestionar una cadena hotelera fa quinze anys o ara. Ara són necessaris molts més tècnic, informàtics, economistes, advocats, per tant el turisme a la llarga generarà una demanda de professionals que per ara no és satisfeta, perquè moltes de les necessitats d'aquestes empreses se satisfan fora. Per exemple, qüestions d'auditories, tecnologia, informàtics, ho fan empreses de fora. Això indica que hi ha una demanda de professionals i que aquesta demanda de professionals no està satisfeta. Per tant, l'estructura productiva sí té a veure amb el fet que el nivell de formació dels treballadors sigui relativament baix, però aquesta estructura productiva, a poc a poc, canvia i demana més treballadors qualificats.

MILLORAR LA FORMACIÓ

-Què es pot fer perquè hi hagi una major formació?

-He de remarcar que la decisió de formar-se o no, no sols depèn de les ofertes que hi ha al mercat, que n'hi ha moltes, sinó que, a la fi, és una decisió personal. Jo, per exemple, fa uns anys hauria pogut triar anar a fer feina a un hotel i vaig decidir, per una qüestió personal, optar per la formació, perquè si un inverteix en formació més endavant tindrà sous més elevats i podrà tenir feines molt millors. Però això no té res a veure amb el mercat, sinó amb una visió personal de les coses. El que veiem a Balears és que els joves quan volen sortir a fer feina, troben feina tot d'una, quan arriben als setze anys, els joves troben ara feina i es deixen enlluernar per uns sous que a curt termini són molt elevats per a ells, però que després aquests sous pugen relativament molt poc. Si decidissin estudiar durant una sèrie més d'anys, acabarien per cobrar més. És a dir, que aquí hi ha una qüestió personal. Els joves que han decidit estudiar prefereixen guanyar sous baixos quan són molt joves i anar pujant els sous a mesura que tenen més formació. Tampoc no es pot obligar ningú a estudiar.

-Quin ha estat el paper de l'Administració en aquestes qüestions de formació, fins ara?

-Aquí és molt important distingir entre quan el Govern balear no tenia la competència en Educació i quan ja l'ha rebuda. Fins el 1997 la competència en Educació era exclusiva de Madrid, per tant tot el sistema que hi havia fins al moment que es rep la competència no té res a veure amb el Govern, en tot cas executa bonament com pot una política educativa, però tot venia definit des de Madrid. El que s'observa és que des del Govern central, sempre s'ha deixat una mica de banda Balears. Quan es mira la despesa del Govern central aquí, es veu que és molt més baixa, en termes per capita, és a dir, doblers per estudiant, o en nombre de professors... és més baixa que a la resta de l'Estat espanyol. Això té a veure, perquè si l'Administració no posa els mitjans, que en definitiva és el que estimula o desmotiva els estudiants, la gent no estudiarà. Si, al contrari, ofereixes un bon institut de formació professional, els estudiants hi aniran. Si veus que a

Joan Rosselló naix a Ciutadella l'any 1970. Ha publicat als Serveis d'Estudis de Banca Catalana, El capital humà a les Illes Balears, estudi que arriba a conclusions sorprenents respecte a la societat il·lenca. Des del 1998 és professor d'economia pública de la Universitat de les Illes Balears.

FP no s'inverteix o hi ha una aglomeració important, els alumnes no poden fer pràctiques, etc., no hi aniran. Finalment és una qüestió de doblers.

LES RÀTIOS DE L'EDUCACIÓ A LES ILLES

-A la universitat passa el mateix?

-Sí, passa el mateix. El que es veu és que amb la universitat s'hi ha gastat molt poc, encara que hi ha una tendència a canviar. Però el que s'ha de matisar és que el Govern central sí que ha invertit, però així i tot no s'arriba a les ràtios d'altres comunitats autònomes. Per exemple, el nombre d'alumnes per professor aquí és més elevat en secundària i en primària que a altres comunitats, senzillament perquè aquí es posen menys mitjans. El tercer agent que pot explicar la situació en què ens trobam ara quant a formació és l'Administració. És a dir, que tenim l'economia, els mateixos individus i els seus pares que han de pensar que ho paga invertir en formació i l'Administració que, tot i que ha fet un esforç, no ha estat suficient.

-Com es podria estimular l'estudi, anant més enllà de la decisió personal?

-Quan un decideix estudiar ho fa crec que, en primer lloc, per satisfacció personal, i en segon lloc de cara al futur. És molt important la carrera que s'escull i que es pugui realitzar aquí. La forma d'estimular l'estudi? S'ha de distingir el nivell de formació. L'educació és obligatòria fins als setze anys, per tant aquí no s'ha de motivar res, ja està motivat per llei. El problema va a partir dels setze anys. Balears no està malament en percentatge d'alumnes que reben educació secundària, però això és perquè, senzillament, és obligatòria, aleshores les ràtios són més o menys iguals que a altres bandes. El problema ve després dels setze anys. Si un estudiant vol seguir una formació a nivell universitari, se li ha de donar l'oportunitat. Si no té recursos econòmics, suposadament, hi ha un sistema de beques, no se l'ha d'obligar a estudiar economia o matemàtiques, això ho ha de decidir ell, perquè el que importa no és la formació específica que tenguim, sinó la mentalitat oberta i la formació genèrica. A Estats Units les carreres es fan en funció d'uns crèdits i es pot tenir més assignatures d'una carrera que d'una altra, però tothom rep aquesta formació genèrica que permet tenir una ment formada i amb capacitat de raonament i d'aprenentatge. Les beques són un sistema per dur la gent a la universitat. D'altra banda, no tothom ha d'anar a la universitat, i s'han de fomentar sistemes de formació professional bons i aquest darrer aspecte no s'ha aconseguit, malgrat que es va fer una reforma de la FP, i ara s'ha tornat a fer una reforma. Però el que s'ha de procurar és que els estudiants que fan FP realment aprenguin un ofici. Hi ha oficis que estan molts ben pagats, per exemple un mecànic, un lampista, hi ha uns oficis específics que fan que qui té una bona formació en aquell ofici guanyi molt més que un altre que ha passat per la universitat. Això passa perquè realment hi ha necessitat d'aquestes professions i el que s'ha de fer és formar bons professionals en aquests oficis. Un bon mecànic no es forma només fent feina a un taller, hi ha d'haver una formació complementària, més o menys teòrica. Millorar la qualitat de l'educació és important, sobretot de l'educació secundària, i fomentar que els estudiants continuïn anant a la universitat, és cada vegada més important, amb beques i donant els recursos suficients a les administracions públiques i al sistema educatiu.

-Quin és el rendiment dels estudiants, hi ha molt de fracàs escolar?

-No vaig entrar tant en aquests temes, però pel que sé, de converses amb professors de secundària, em sembla que el sistema va a pitjor, no va bé. A la universitat veiem que els alumnes cada vegada vénen menys preparats, amb un nivell molt baix en aquelles assignatures que suposen un raonament, matemàtiques, etc. Això és el que jo percep, i parlant amb professors et diuen que la reforma no va bé, no és cap novetat dir això ara. A Mallorca es varen reunir els professors de secundària i ells mateixos varen reconèixer que la reforma no segueix les passes adequades, bàsicament, diuen que

per una qüestió de manca de recursos. No conec personalment el tema i no puc dir com van les coses, però el que diuen els professors és que no van bé.

FALLA EL SISTEMA EDUCATIU

-Vaja panorama si l'educació primària i secundària van malament i la formació professional tampoc no va bé.

-El sistema ara falla. No sé com anava el sistema antic a FP, però l'educació secundària era millor, tampoc no motivava gaire, perquè la gent deia que no ho pagava fer dos o tres anys més. No només és culpa del sistema educatiu, hi tenen molt a veure els pares, si tenen capacitat econòmica o no, encara que jo no crec que això sigui un límit, perquè hi ha molts de joves que no tenen a la família recursos econòmics i continuen estudiant, amb beques o amb més esforç. No s'ha d'atribuir tot al sistema educatiu, perquè resulta tal vegada que el sistema educatiu és així, perquè la gent no va a estudiar i això suposa que es donen menys recursos, i com que es donen menys recursos els estudiants veuen menys sortides i no continuen estudiant. Tal vegada és un cicle viciós i no un cicle virtuós. No ho sé. No s'han de cercar un parell de culpables, sinó que el sistema, ara per ara, és així, i així no pot continuar. Però han de ser els experts en educació primària, secundària, etc., que analitzin les causes i prenguin una decisió. No tothom ha de fer un cicle universitari, això seria un absurd, però si millora l'educació secundària milloren les coses. Ara s'ha vist, per exemple, amb els estudis d'hostaleria. Gent que abans anava a fer feina a hotels i a restaurants sense formació i hi anava a començar de mosso i tenia una feina, ara ja passa per l'Escola d'Hostaleria i no té consideració universitària encara que compta com un mòdul, però és positiu, perquè les noves generacions sí es formen. Ara, han de ser les persones del sector turístic les que han de dir si a aquesta formació bona, o no.

-Sembla que sí.

-Tenen un èxit laboral perquè hi ha una gran demanda. Un restaurant que tenguim una mica de categoria a l'hora de contractar algú sempre contractarà personal que tenguim una mica de formació. No és que necessitem filòsofs, però si persones formades i és clar que si la formació és universitària és millor, perquè t'obre més la ment, el cap està més obert i tens una major recepció per veure els problemes que hi pugui haver a un determinat lloc, i com que has vist diferents situacions, tens una capacitat de triar, una capacitat d'anàlisi major. El que importa és la formació, sigui o no universitària, per exemple a l'Escola d'Hostaleria els ensenyen com dur un restaurant, com millorar determinades presentacions, etc. És positiu que es faci aquesta formació. També és molt important el tema dels idiomes. Abans difícilment hi havia algú que parlava idiomes, avui en dia, totes les generacions que surten parlen algun idioma, en tenen unes nocions, etc. Tal vegada no tenen un anglès molt bo, però si ho necessiten seran capaços d'aprendre molt més ràpidament i no haver de començar de zero i això també és positiu.

-El fet que els tècnics que es necessiten aquí hagin de venir de fora, com incideix en el mercat laboral?

-S'ha de distingir la formació d'aquí i la formació de fora, de fora ve gent amb formació molt més brillant que la nostra. Però com que parlem d'una situació de temporalitat, també ve gent de fora a fer de cambrer, és a dir, amb una formació escassa. També hi ha gent de fora, per exemple anglesos o alemanys, que munten empreses, per exemple de telecomunicacions, que requereixen una bona formació, i ara fan feina aquí. El que és important és que aquí es generi una demanda de serveis. El que deia que fins ara no hi havia gaires professionals, per exemple per fer auditories. Abans una empresa que necessitava una tasca d'aquest tipus se n'anava a Barcelona, ara aquestes empreses que feien això a Barcelona s'instal·len aquí. Aquesta demanda atreu més gent, el que seria interessant és que la gent que es contracta sigui gent d'aquí, és a dir, que aquí es pugui donar aquest servei i

no que hagi de venir gent de fora, no perquè molestin o deixin de molestar, sinó perquè és trist que per fer determinades feines nosaltres no siguem capaços o no ens interressi fer-les. En aquest sentit la formació canvia el panorama, hi ha economistes que han estudiat fora i que són d'aquí i tornen aquí a fer feina. Hi ha cadenes hoteleres que contractaven molts d'economistes de fora i ara a poc a poc les empreses grans contracten de cada vegada més gent d'aquí. El repte de la universitat és poder satisfer aquesta demanda i no només d'economistes, sinó d'advocats, de gent que pugui fer feina a les caixes d'estalvi, o dur empreses d'informàtica, que, per cert, és una de les carreres amb més èxit de col·locació. Evident, com més empreses de fora vinguin millor, perquè donaran més feina, però el repte és que hem de ser capaços de fer front a aquesta demanda.

-També resulta que hi ha molta diferència entre la formació teòrica i la pràctica.

-La universitat no forma persones que surten en el mercat i troben feina de seguida. L'objectiu de la formació universitària és formar gent que sigui flexible a l'hora d'adaptar-se. No pots preparar una persona per a totes les feines que li poden sortir. Aleshores del que es tracta és de donar una formació genèrica, però després això s'hauria de compatibilitzar amb una formació pràctica. La universitat això ho fa a través de la Fundació Universitat-Empresa. Els estudiants surten a fer feina. Això és fàcil en uns casos i més complicat a altres. El problema és que tal vegada no es compta amb una disponibilitat suficient de places perquè tots els estudiants puguin fer aquestes pràctiques. Per exemple als que interessa l'Administració haurien de poder ser becaris a l'Administració o a una empresa gran. Hi ha carreres on també es complica, per exemple, història o filosofia. Però el que importa és que hi hagi una bona comunicació universitat, empresa, societat. Cada carrera és un món a part.

-La societat de serveis només genera aquest tipus de demanda de què vostè parlava?

-El turisme sí, però no tots els serveis són turisme. Som a una societat de serveis on els serveis generen un 85% del producte interior brut (PIB), però de cada vegada més les empreses d'aquí inverteixen a fora i exporten coneixement de com es gestiona una empresa. Tenim el sector serveis, però no només és hostaleria, perquè una gran empresa turística no es pot dir que sigui només una empresa que té hotels, perquè la gestió és complicada i no només té cambrers, té informàtics, advocats, economistes, dona feina a molta gent. No és només el servei de turisme el que genera una part important del PIB, darrera el turisme hi ha moltes més coses que tenen molt més valor afegit. S'hauria de distingir entre els diferents sectors del sector serveis, també són serveis la banca, que s'ha desenvolupat moltíssim, les caixes també. El turisme ha d'aprendre a diversificar-se. La construcció és un altre sector que avança molt ràpidament, no només pel turisme, sinó també per segones residències. Aquestes persones que tenen la segona residència aquí moltes són advocats o economistes, metges o enginyers, que també formen part del sector serveis.

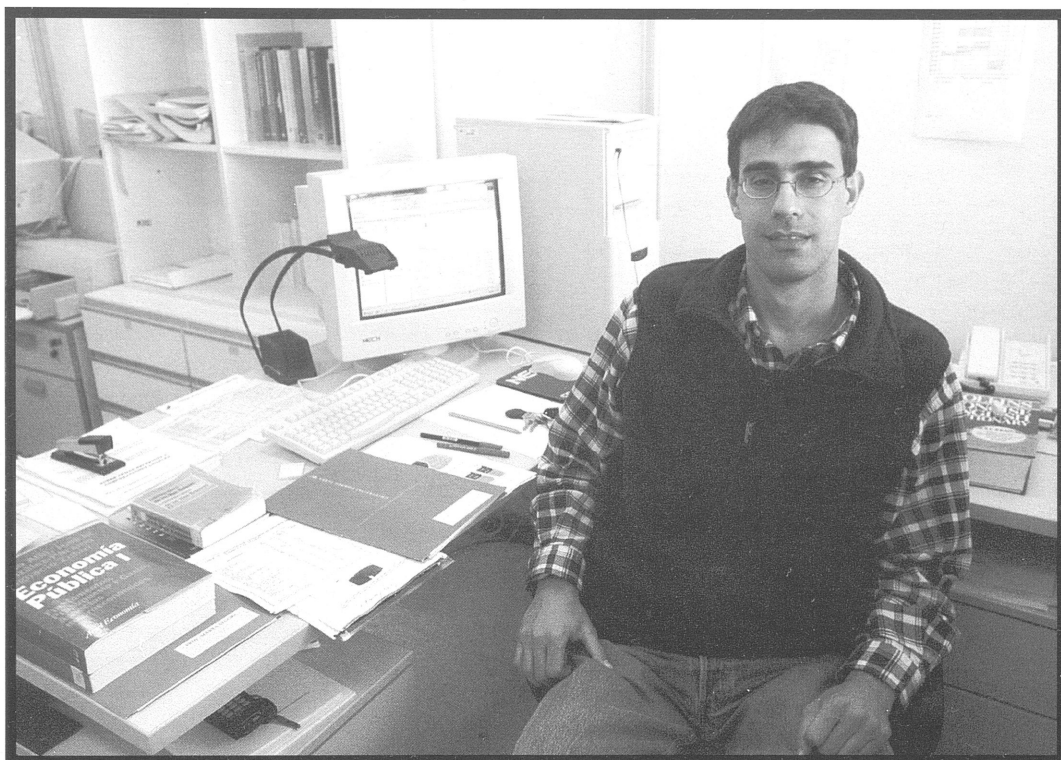
MANQUEN TÈCNICS DE TOTA CASTA

-Aquests professionals són al mercat laboral d'aquí?

-No, fan feina a fora o bé alguns vénen perquè les seves empreses volen muntar aquí el seu negoci, però també acaben contractant gent d'aquí, és a dir, que això acaba generant una demanda de treballadors locals. Aquestes persones són personal qualificat i si demanen algú d'aquí és també personal qualificat.

-Quant a possibilitats noves de formació, noves carreres, com creu que s'ha d'enfocar aquest tema?

-El que es demandarà molt seran els serveis socials, sobretot perquè la població envella molt, l'economia de salut té cada vegada més importan-

cia, perquè s'han de gestionar hospitals, serveis públics. Si surten noves carreres d'aquest tipus, estarà bé. Aquí es començaran a donar aquest tipus d'estudis, però a altres universitats d'Espanya ja s'imparteixen. També hi ha universitats per a gent gran, per a jubilats, tot el que està lligat a temes de salut, no a sanitat, té molta demanda. És evident que a una societat com aquesta, on hi ha tanta construcció, es necessiten arquitectes i enginyers tècnics i superiors. Tal vegada seria positiu que aquestes carreres es poguessin fer aquí, però depèn de la demanda, si la demanda és reduïda surt més a compte que els estudis es facin a fora i donar beques. Però, per exemple, en el tema de la salut, la universitat ha de respondre i donar noves titulacions. Per exemple, medicina, no ho sé, però si la demanda o la necessitat de metges fos elevadíssima, s'haurien de donar aquests estudis. La informàtica s'ha desenvolupat molt a nivell d'estudis i l'economia també ha assolit una bona dimensió, en aquests moments és el departament més gran de la universitat. De dret també es necessita molta gent.

-La demanda és de tècnics.

-Almenys això és el que s'observa. Quan es mira la ràtio de col·locació es veu que els enginyers són els que triguen menys a col·locar-se. No sé si el nombre d'enginyers que demandaria el mercat seria suficient per fer estudis

aquí, però hi ha molta demanda, de fet a les universitats espanyoles els enginyers quan fan quart o quint de carrera ja es pot dir que estan col·locats.

A la UIB s'ha satisfet un sector important d'aquesta demanda amb els informàtics. Ara, seria interessant que hi hagués aquest altre tipus d'estudis tècnics.

Fa set anys la Universitat de Barcelona va començar a donar màrqueting com una assignatura d'economia, ara s'han creat uns estudis de màrqueting, la societat crea més ràpidament o més lentament aquestes demandes.

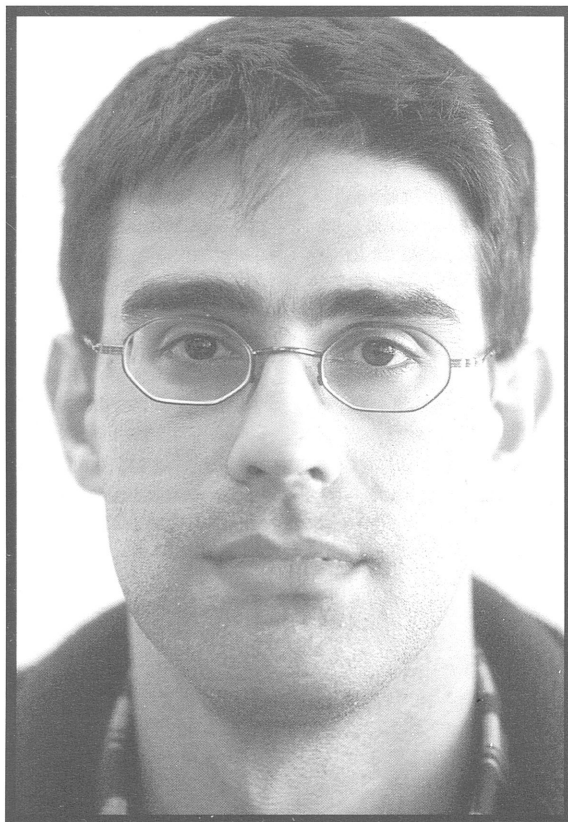
-La universitat és suficientment dinàmica?

-Sempre va una mica enrera, no es pot avançar al que es demana, s'ha d'observar i decidir en conseqüència, sempre hi ha un desajust temporal, però acaba per adaptar-se a les necessitats.

Uns estudis no s'improvisen, s'han de cercar recursos, hi ha d'haver un període d'anàlisi. Es tracta d'assignar de forma eficient recursos escassos. Tal vegada no es poden crear determinades carreres i els recursos s'han de dirigir cap a una altra banda, no crear una carrera, sinó millorar les que hi ha i esperar que hi hagi una demanda superior per escometre aquelles inversions en noves carreres. S'ha de pensar que fer un edifici, avui en dia no és gaire barat, fer una infraestructura nova requereix una inversió molt elevada i s'ha d'estar ben segur de què es necessita.

-Si haguéssim de fer una radiografia del capital humà que vostè ha estudiat, com es configuraria?

-Les dades són agregades i això sempre enganya molt. Perquè hi ha una qüestió de generacions. Les persones més majors, de 45- 50 anys, és perfectament lògic que tinguin un nivell de formació inferior al dels seus fills. El problema no són ells, sinó les generacions futures, que han de tenir un nivell superior. Quan un pare té una formació, motiva i estimula els fills perquè estudiïn, i aquest fill a la vegada, motivaran els seus fills. No ens ha de preocupar el fet que les generacions més velles tinguin baixa formació, sinó el nivell de les generacions futures. En aquest sentit s'ha de tenir en compte també el que necessita l'economia. No tothom pot anar a la universitat, el tema és que s'ha d'adquirir formació. La qüestió important és que les generacions futures estiguin més ben formades, per això es fa referència al capital humà, perquè és una qüestió acumulativa. Quan tens una persona que té formació, la té durant tota la seva vida, segurament es va reciclant. El que s'ha d'intentar és que el capital augmenti. A l'hora de fer una radiografia, no és que l'illenc sigui una persona de renda molt elevada i sense formació, no és això. El lema que podria sortir d'aquí dient que som rics, però incults, tampoc no és exactament així. El que passa és que hi ha poca educació superior, però això té una tendència a superar-se, perquè cada vegada hi ha més estudiants a la universitat, perquè els pares d'aquesta gent han estudiat o han entès que no basta tenir un negoci i fer feina. Molts de pares que tenen negocis turístics, volen que el seu fill estudiï, per tant hi ha un canvi de mentalitat que ja s'observa i això és positiu. Aquests tipus d'estudis s'han de fer cada cinc anys, per veure l'evolució. La idea és tornar a fer aquest estudi d'aquí a cinc anys i veure com evoluciona i si les noves generacions adquireixen de cada vegada més formació, i jo crec que sí. També es veurà quin tipus de professionals demanda el sector turístic i l'economia i ara per ara s'observa que la demanda tira cap a professionals més qualificats, fins i tot dins el sector turístic, perquè cada vegada més la gent més formada té major pes dins el

sector turístic que també continua demanant cambrers i administratius. L'Administració que en el seu moment va fer un esforç ha de continuar fent aquest esforç, ara correspon al Govern balear fer-lo.

INCIDÈNCIA EN EL CREIXEMENT ECONÒMIC

-Quina incidència té la formació en el creixement econòmic?

-És una incidència molt positiva. Hi ha una literatura molt extensa sobre això del creixement econòmic i el capital humà que mostra com el capital humà, la formació del capital humà, permet que es creixi molt més, perquè una persona que té coneixements, sigui perquè els ha adquirit a la universitat o perquè du uns anys de feina, el *know how*, millora la productivitat, perquè redueix els terminis d'aprenentatge. També l'empresari redueix els costos de formació, perquè si la persona que contractes està preparada costa relativament poc que aprengui de fer la seva feina. A vegades la formació el que fa és accelerar el creixement, això és veu a Estats Units on hi ha un creixement fort, però la formació és la millor i la més dinàmica. Si la gent està

formada té capacitat per dur a terme iniciatives, crear nous negocis, i això genera una major demanda de feina i és una bola que es va fent gran. Això es veu també a les Illes, i s'observa que si la gent es va formant acaba fent feina a empreses, a companyies, amb perspectives de creixement i el creixement de totes les companyies és el que genera el creixement econòmic. Ara la formació s'ha de fer segons la demanda del mercat, si tothom estudiàs el mateix no seria així de positiu. El mercat dona un senyal del que necessita i veus que necessiten gestors, comptables, professionals especialitzats, no vull idolatrar el mercat, perquè crec en el sector públic, però el mercat orienta clarament, dona uns senyals, les empreses donen aquests senyals i el repte és fer front a aquesta demanda.

-L'economia de Balears té possibilitats de no dependre tant del sector serveis?

-Suïssa, Luxemburg, Liechtenstein, són tot sector serveis i els va bé. Això no vol dir que s'hagi d'eliminar la indústria o l'agricultura. Hi ha una demanda de productes i s'ha de satisfer aquesta demanda. El que s'ha de demanar a la gent és si està disposada a pagar més pels productes d'aquí. No crec que una societat s'hagi de terciaritzar o hagi de ser només sector serveis, al contrari, agraïm que aquí hi hagi tomàtiga de ramellet, perquè no la poden dur de fora... o un determinat formatge. Aquests sectors tenen un pes, no desapareix l'agricultura ni la indústria, el que passa és que cada vegada tenen una aportació inferior sobre el PIB, sobre la resta de producció per la preponderància del sector serveis, però això no té res a veure amb que desapareguin sectors. L'agricultura no desapareixerà i la indústria tampoc, perquè el sector serveis no pot viure sense indústria.

-I la incidència de les noves tecnologies?

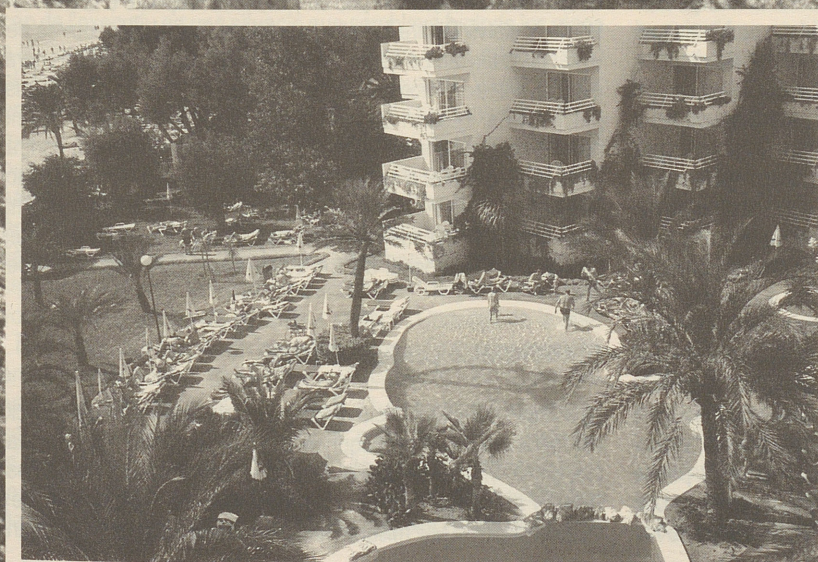
-Serà de cada vegada més important, per Internet es pot fer quasi tot, comprar, ja hi ha als Estats Units supermercats virtuals, reservar bitllets, hotels. Hi ha molts de serveis que són a Internet. Això generarà una modificació de les feines que hi ha ara, perquè es necessitaran determinats serveis en menor escala. Les màquines estalvien treballadors, ara, la nova tecnologia generarà una nova demanda de nous treballadors. Els treballadors s'han de reciclar.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

Medi ambient, front de batalla

(pàg. XLVI)

Divisió d'opinions sobre l'ecotaxa

(pàg. XLVII)

Medi ambient, front de batalla

El passat mes de febrer serà recordat per la consellera de Medi Ambient, Margalida Rosselló, com la prova de foc en aquest primer tram del govern de Pacte de Progrés: el conflicte sobre l'aigua potable, els residus sòlids i la declaració de la serra de Tramuntana com a Parc Natural són alguns dels temes que han escalfat els ambients polítics. De moment la crisi s'ha superat, però queda encara molt de camí per recórrer.

S.V.

Va ser, sens dubte, la primera gran crisi interna del govern de Pacte de Progrés. Ja n'hi havia hagut d'altres, però des de fora - provocades des del Consell Insular de Mallorca a causa de les transferències de competència- però no com aquesta. Durant

dies, o almenys durant unes hores, les tertúlies polítiques apostaven per un esclat del pacte provocat per una sortida del Govern per part d'Els Verds. La papereta era difícil: EMAYA, i de rebot l'Ajuntament de Calvià, havien posat l'executiu contra les cordes. L'empresa d'Aigües de Palma havia dit, potser no

d'una manera massa contrastada, que l'estiu que ve hi podria haver greus mancances que afectarien tant la capital mallorquina com el municipi veí. Una reunió d'urgència al Consolat de la Mar acabava d'ajornar una setmana la decisió definitiva. Margalida Rosselló reclamava mesures que no hipotecassin el futur, però la situació no permetia maniobrar amb comoditat. Els Verds i el PSOE creuaren acusacions de manca de solidaritat o de poca experiència. Finalment, però, arribà la pau. Els tècnics havien trobat una solució intermèdia que permetia garantir el subministrament a l'estiu sense haver de prendre mesures antiecològiques.

EL FANTASMA DEL MÓSTOLES

El tema no era nou, però ho havia de ser la solució. No quedava més remei. L'any 1995 Mallorca s'enfrontà a l'inici d'un nou cicle econòmic expansiu amb un greu problema: la manca d'aigua dolça suficient per subministrar la població, un problema que el model de desenvolupament no havia estat capaç de resoldre a pesar de quasi trenta anys de continu creixement. Llavors, cap institució no gosa garantir el subministrament sense acudir a mesures extremes i així va ser, contra tota lògica, que s'optà per trencar un principi que fins llavors s'havia considerat inamovible: l'aigua va deixar de ser un factor limitatiu per al desenvolupament. Durant tres anys, el Móstoles, un antic petrolier, va fer quasi tres-cents viatges des de Tarragona amb una càrrega equivalent a seixanta mil metres cúbics diaris.

L'operació Vaixell va ser un escàndol internacional. Sens dubte era la culminació del procés de balearització i, sobretot, un desbarat ecològic. Però era menester una solució d'emergència a partir de la qual planificar amb cura i de manera definitiva el futur hídric de l'illa. Certament, des que finalitza aquesta "operació" fins ara s'han donat algunes passes, començant per la dessaladora que, a causa del seu consum energètic, genera nous problemes mediambientals, i també es posaren en marxa noves

extraccions, però no es va fer res per frenar l'increment constant del consum.

La conseqüència és que per manca de previsió han passat dos anys i, després d'haver trencat els límits, el creixement ha continuat de manera que avui ens tornam a trobar quasi en la mateixa situació que el 1995. El Móstoles va desaparèixer, encara que el deute contret -quasi sis mil milions de pessetes- no s'ha acabat de pagar, però el seu fantasma continua. Si més no, ara, si no es pogués comptar amb la dessaladora, no n'hi hauria prou amb un vaixell, sinó que n'hauríem de menester dos. Per això, l'opció que maneja EMAYA, solució d'emergència, és l'ampliació de la planta i forçar la captació de nous recursos dels ja malmesos aqüífers, tot com a resposta a la necessitat política de solucionar el pròxim estiu, atesa l'escassetat de pluja que arrossegam.

PRIMERA CRISI

Però aquesta resposta va posar a prova el Pacte de Progrés o, si més no, ha provocat la primera gran crisi en la feble estructura de la coalició. Segons està ben escrit a la lletra del Pacte, tots els partits coincideixen en les mesures que s'han d'aplicar a mig i a llarg termini incloent, en primer lloc, la restauració de les limitacions naturals com a principi, de manera que malgrat la tècnica ho faci possible no s'ha de permetre que les Illes creixin per sobre de les disponibilitats de recursos naturals. Aquest és, si més no, un principi estratègic que mai no s'hauria d'haver trencat. Per tant s'imposa, tal com destacà el president Antich, una solució definitiva, que faci desaparèixer no només l'ombra del Móstoles, sinó qualsevol altre fantasma relacionat amb els recursos hídrics, no a curt termini, sinó per a sempre. És a dir, una planificació territorial que tendeixi a limitar el creixement demogràfic, per controlar així la demanda, i una planificació hídrica basada en un equilibri entre la possible oferta i els recursos existents. Com a regla general el consum d'aigua de cada illa mai no hauria de superar la mitjana anual de pluja, ja que si se supera, allò que es fa és esgotar el recurs, provocar la seva salinització i fins i tot, altres problemes ecològics, els efectes dels quals encara no s'han estudiat.

Sigui com sigui, hom sent la temptació de donar suport a Els Verds en el seu pretès radicalisme que, com hem vist, no és tal sinó la conseqüència d'una diagnosi perfectament documentada i acceptada pels tècnics responsables. No obstant això, convé introduir en aquest raonament algunes consideracions polítiques que són imprescindibles per entendre el dilema al qual s'enfronta el Pacte de Progrés. D'entrada, entenem que una pujada del preu de l'aigua potser sigui inevitable com a conseqüència del seu cost (l'operació Vaixell no va ser precisament barata i la pagam tots els ciutadans) i que, en aquest sentit, el sector turístic és un consumidor encara molt poc conscienciat respecte a la necessitat de l'estalvi. D'altra banda, les reparacions de les xarxes per evitar pèrdues també seran molt costoses. L'aigua serà més cara, però la decisió d'incrementar els preus per raons conjunturals, per fomentar l'estalvi de cara a una situació d'emergència, no només no seria eficaç, sinó que potser fos políticament contraproduent, i debilitaria encara més la debil majoria que avala l'actual executiu. Com a prova n'hi ha prou a constatar com s'ha incrementat el consum de benzines i com s'han comprat més cotxes que mai a pesar del fort increment que ha registrat el petroli.

PLANIFICAR A LLARG TERMINI

Fa falta una planificació a llarg termini i una labor d'educació mediambiental que provoqui un canvi en els hàbits de la població, un canvi que fomenti l'ús racional dels recursos i el seu estalvi. Fan falta infinitat d'inversions en velles i noves infraestructures per millorar tots els recursos i aprofitar, mitjan-

çant la reutilització de les aigües depurades, fins a la darrera gota possible, però sense causar danys ni a la naturalesa ni a cap sector econòmic, ni al turisme ni a l'agricultura. Això durà temps. Potser no sigui suficient una sola legislatura. Per això Els Verds han de saber, ja que per això firmaren el Pacte, que en política hi ha dos horitzons. Un, el llarg termini, en el qual hi caben fins i tot les utopies, com reclamava el mateix Antich quan va ser investit. I l'altre, el curt termini, el conjuntural que, en definitiva, és el que marca el ritme d'allò que és possible i que determina tant la satisfacció dels ciutadans com la popularitat dels governants. Ningú no demana la reaparició del Móstoles, però sí una sortida més o manco acceptable per a un problema urgent. Allò que es demana és saber sortejar els obstacles -tot i que algunes mesures no siguin ecològicament perfectes- per tenir l'oportunitat de planificar el futur, que és allò que no varen saber fer els altres.

EL PLA DE RESIDUS DE MALLORCA

Però com dèiem, aquest no és l'únic obstacle que ha hagut de sortejar el Govern amb Els Verds com a principals protagonistes. També s'ha hagut de donar sortida al conflicte dels residus sòlids amb l'aprovació del Pla per a Mallorca, un pla que preveu reciclar més del 30% dels fems, frenar-ne la producció als límits actuals i d'aquesta manera no haver d'ampliar la incineradora. El Govern confia que aquest projecte sigui suficient i que, endemés, pugui ser cofinançant per la Unió Europea, però no per això ha quedat lliure de conflictes. En aquest cas és doble: per un costat les associacions ecologistes -tal volta per mantenir una actitud vigilant- han criticat que no s'hagi posat data per tancar la cremació. Per l'altra, les associacions de veïns pròximes a Son

Reus i a Santa Margalida, els dos punts neuràlgics del Pla de residus, han amenaçat de dur el Govern als tribunals per considerar il·legal un pla que concentra les plantes de tractament en dues zones que, en la seva opinió, estan densament poblades.

LA SERRA DE TRAMUNTANA, PARC NATURAL

I, finalment, l'equip de la conselleria s'ha d'enfrontar a partir d'ara a una nova oposició, la dels propietaris de possessions de Tramuntana que s'oposen a la declaració de Parc Natural, perquè consideren que afectarà greument els seus interessos. El cap de l'oposició, Jaume Matas, ha pres partit en aquesta polèmica i ha afirmat que el parc seria una confiscació dels béns dels propietaris. No cal dir que des de la Conselleria de Medi Ambient es pensa de manera molt diferent i que, de fet, la declaració forma part dels compromisos del Pacte de Progrés per a aquesta legislatura. Tot i això, la consellera, que ha rebut el suport de les principals associacions conservacionistes de Mallorca -com el GOB i la Societat d'Història Natural- s'ha mostrat prudent a l'hora de fer un judici de valor contra els propietaris, als quals ha agraït públicament l'esforç de conservació de les muntanyes de Mallorca.

No obstant això, Margalida Rosselló opina que la figura del Parc no perjudicarà els interessos de la propietat sinó que, tot el contrari, els procurarà mitjans per dur endavant la tasca de conservació. Creu la consellera que s'ha mal informat els opositors del Parc i que una campanya d'informació aconseguirà aplanar el camí. Potser sigui així, però de moment aquest sembla ser el tercer gran front obert del qual hem parlat al començament d'aquesta crònica.

Divisió d'opinions sobre l'ecotaxa

L'impost turístic o la mal anomenada ecotaxa ha provocat una forta divisió d'opinions entre els empresaris del sector turístic i l'executiu. Aquest, no obstant això, compta amb el suport dels sindicats i de la PIMEM, així com -segons les enquestes- de la major part de la societat que veu amb bons ulls que els turistes paguin per conservar el medi ambient.

ONA

La situació es va tibar prou com per provocar la intervenció del cap de l'executiu en una situació que semblava fugir de les mans a la Conselleria de Turisme que, fins llavors, havia protagonitzat el debat entorn de la mal anomenada ecotaxa. Varen ser els empresaris de turisme, emparats en les institucions com el Foment o la Cambra de Comerç, la patronal CAEB i les diferents patronals sectorials, hostaleria, agències de viatge, companyies aèries, transports... que sol·licitaren una entrevista a Francesc Antich. El president acceptà el repte, però al mateix temps confià en el suport de la Petita i Mitjana Empresa de Mallorca i en els sindicats, que s'havien mostrat d'acord amb l'impost turístic i tal volta per això també els convidà a visitar el Consolat de la Mar.

El resultat, per ara, és un empat tècnic que l'executiu resoldrà, amb tota probabilitat, després de celebrades les Eleccions Generals de març. En qualsevol cas, ja s'ha anunciat que l'impost serà aprovat i que només cal discutir sobre la manera d'aplicarlo. Segons el president de l'executiu, la millor garantia per mantenir la qualitat de vida actual de la societat de les Illes Balears és el turisme o, millor dit, la societat turística. Però per a això

hom ha de ser capaç d'integrar la principal

activitat econòmica en la vida quotidiana. És en aquest sentit, que s'ha de ser conscient que el desenvolupament turístic ha tocat sostre o que, si més no, no es pot créixer més, sinó que ara l'èxit consistirà a diversificar l'oferta, allargar la temporada i, ja d'una manera inexcusable, a restar pressió demogràfica sobre els mesos de major activitat.

Els darrers esdeveniments entorn a l'aigua- ja comentats en aquestes mateixes pàgines- amb l'amenaça real d'un nou estiu de manca o la guerra dels residus d'obra, conseqüència inevitable de l'excessiva pressió constructora, demostren o avalen la certesa que hem arribat a una situació límit, una situació que ratificava GESA en anunciar que el creixement de la demanda exigia ampliar la capacitat de producció elèctrica molt abans de les previsions inicials. Tot plegat fa que no hi hagi dubtes que la societat illenca tira pedres contra la seva teulada, la qual cosa provocarà a curt termini que l'actual model econòmic deixi de ser una garantia de futur. I llavors, què passarà?

El sector turístic al Consolat de la Mar.

QUI CONTAMINA PAGA

Per això, per evitar haver de donar una resposta a aquest interrogant, resulta estranya la creació d'un front empresarial contra l'anomenada ecotaxa. On és el seu perill: en l'aplicació d'un impost que obeeix als criteris de la Unió Europea que recentment recordava un cop més que "qui contamina ha de pagar" o en l'apuntament constant d'un model de desenvolupament que aviat es tornarà en contra seva? Pot ser que la classe empresarial no sigui la responsable política d'haver arribat a una situació extrema, sobre la qual, endemés, no demostra tenir massa consciència, però sí que és l'agent executor que ha provocat en els darrers quatre anys un desenvolupament superior, fins i tot, al que es registrà durant el primer gran boom turístic. En aquest sentit, cal saber que l'ecotaxa té una doble finalitat. Una és, indubtablement, de recaptació, per tal d'obtenir recursos extraordinaris per a una nova necessitat que, sortosament i com demostren les enquestes, ja s'ha acceptat socialment: l'adquisició d'espais naturals i la reconversió de l'entorn a les zones turístiques més degradades. L'altra és, potser, més simbòlica i consisteix a aixecar la senyera d'una nova època en la qual, com reclamen els empresaris més conscienciats, el turisme s'integri més a la societat. El turisme és el motor econòmic de les Illes, però també el causant dels desequilibris mediambientals. Lògicament, per tant, és necessari que prengui consciència sobre la necessitat de reparar els mals causats.

Al respecte, ja hi ha molta literatura al món, moltes declaracions a favor d'un turisme sostenible o, simplement, d'un turisme mediambientalment ètic. L'aplicació d'un impost turístic amb una clara finalitat mediambientalista ajudaria a crear consciència, al mateix temps que satisfaria una necessitat ben real, fer avançar l'entorn turístic de les Illes cap als criteris de sostenibilitat que ja fa anys es reclamaren des de Río. Això el turista ho entendria i, endemés, no li suposaria cap càrrega feixuga o insuportable, per molt que alguns hotelers massa avesats a un turisme de baixa qualitat, i que ja no és rendible per al conjunt de la societat, afirmen el contrari. Hi ha moltes raons objectives per ser a favor de l'impost turístic, com també n'hi ha per reclamar una major aportació estatal al finançament de la comunitat autònoma. És ja una qüestió de principi. Un criteri que l'executiu balear ha presentat davant la comunitat turística internacional i que, d'ara endavant, obligarà els agents econòmics a contribuir a la

reconversió de les zones turístiques madures o a tenir més cura de les emergents per no caure en els errors anteriors. En aquest sentit, no només sembla just sinó exemplar que aquest nou impost es comenci a pagar a la zona on va néixer la balearització.

OPORTUNITAT POLÍTICA

Resulta difícil trobar raons per oposar-se a l'impost. Altra cosa, evidentment, és discutir l'oportunitat política o la seva aplicació pràctica sobre la qual, d'altra banda, sembla que encara no hi ha res que ja estigui decidit del tot. Per això cal entendre que l'oposició dels empresaris respon, més enllà d'una possible incomplicitat, en el cas que s'hagin de convertir en recaptadors, a problemes més de fons. Indiscutiblement hi ha grups de pressió interessats a remoure les aigües per enterbolir els ambients polítics, de la mateixa manera que molts d'agents econòmics -sobretot els més desarrelats o més internacionals- es neguen a aixecar el peu de l'accelerador, malgrat les nefastes conseqüències mediambientals i demogràfiques que l'actual desenvolupament causa. Però hi ha, també, una oposició situada dins i fora de les nostres fronteres insulars per por que altres zones o països turístics sofreixin el contagi de l'ecotaxa. Grans cadenes hoteleres i majoristes de viatges s'han mostrat preocupats i han exercit pressió sobre hotelers, agents de viatge i companyies aèries. No els preocupa un increment de preus a una zona de gran demanda com la nostra, però sí una alça generalitzada que vengui imposada per criteris polítics i no pel mercat.

No obstant això, la societat balear és prou madura, i els empresaris també ho haurien de ser, per no deixar-se espantar per aquestes pressions. Dels contactes entre el Govern i el front empresarial hauria de sorgir un afany de col·laboració més que no d'enfrontament, ja que al capdavant els interessos de l'executiu i del sector turístic illenc són o haurien de ser molt més pròxims que no els dels hotelers, per citar un col·lectiu concret, i els d'alguns majoristes de viatges. I, sobretot, ara que l'oferta turística de les Illes ja no pot créixer més i que s'imposa l'exportació del coneixement, què millor exemple de *know how* es pot donar que la presa de consciència mediambiental? L'impost turístic és una senyera, una necessitat, però sobretot un símbol de la irrenunciable consciència que cal millorar l'entorn per a ús i gaudi de turistes i residents. O, si més no, no convé que tirem pedres contra la teulada.

Visita històrica a Cuba

El president Antich va visitar Cuba. Durant la seva estada va entrevistar-se amb alts càrrecs del govern cubà, inclòs el seu president Fidel Castro. Va ser una llarga conversa en la qual aparegueren molts de temes. Antich oferí el suport al desenvolupament turístic de l'illa caribenya, i animà els empresaris a invertir-hi sense por a les represàlies nord-americanes.

Aquest suport als empresaris i la inauguració de la restaurada Casa Balear de L'Havana varen ser els eixos principals d'un viatge que sense por als tòpics pot ser qualificat d'històric. Les Illes Balears són presents a Cuba a través dels seus vells emigrants i, també, a través dels hotelers.

El Govern de les Illes Balears s'ha compromès a mantenir contactes tant amb els uns, com amb els altres, sobretot en una etapa tan difícil com la que travessa Cuba en aquests moments. El president balear va expressar el seu desig de democratització, amb l'esperança que aquest fet no ha d'arraconar l'esperit de la revolució.

El turisme, de la mà dels empresaris mallorquins, té un paper molt important a jugar en l'estabilització econòmica de Cuba.

Fidel Castro amb el president Antich.

El Centre Balears Europa afavoreix la internacionalització de les empreses il·lenques

La globalització de l'economia fa necessari ampliar l'horitzó de les empreses. Per això s'ha creat el Joint European Venture, un programa europeu que facilita les aliances entre empreses de diferents països europeus. El Centre Balears Europa i "Sa Nostra" han organitzat una jornada de divulgació, amb una excel·lent acollida de públic.

ONA

Com va dir Francesc Quetglas, el director del Centre Balears Europa, "ens hem d'avesar que el mercat local ja no és només Mallorca o les Illes Balears, ni tan sols Espanya, sinó Europa". Aquest va ser el missatge que adreçà a més de dos-cents empresaris reunits a "Sa Nostra" per rebre informació sobre el programa JEV (Joint European Venture), l'objectiu del qual és fomentar les aliances i la creació d'empreses conjuntes entre petites i mitjanes empreses de la Unió Europea. Hi assistí Enriqué Juaristi, que és cap de la Unitat de Seguiment de Programes Econòmics de la Comissió, a les ordres directes de Pedro Solbes. Juaristi insistí en l'oportunitat que representa la supressió de fronteres, però també sobre la vulnerabilitat de les empreses que no hagin pres mesures per fer front a la competència.

Objectiu: defensar la insularitat en el repartiment de fons comunitaris

ONA

El Govern de les Illes Balears i els seus socis de l'IMEDOC s'han plantejat la defensa de la insularitat, reconeguda en el Tractat d'Amsterdam, com a valoració objectiva en el repartiment de fons comunitaris. Fins ara s'havien tengut en compte factors relacionats de manera més directa amb el PIB o la renda regional, mentre que a Amsterdam ja es va acceptar que el fet insular suposa un condicionant del desenvolupament que cal compensar. En aquest sentit el conseller d'Economia, Joan Mesquida, s'entrevistà a Brussel·les amb el comissari econòmic Pedro Solbes, qui es mostra a favor d'impulsar aquesta qüestió en tots els fòrums comunitaris.

Aquesta qüestió ja va ser presa en consideració per la darrera reunió de regions perifèriques celebrada el febrer a París i pel Comitè de Regions Insulars del Parlament Europeu. Cal destacar que a l'esmentada reunió de les Regions s'aprovà, a proposta de Balears, demanar que la Unió Europea subvencioni, dins dels seus fons de cohesió i estructurals, els sistemes de transport que respectin el medi ambient.

Igualment s'aprovà incloure una esmena sobre la inclusió dins de l'Objectiu 2 d'actuacions mediambientals per a la recuperació de polígons industrials.

UN MÓN DE MICROEMPRESSES

Aquest programa europeu preveu finançar fins al 50% dels estudis previs a la creació de les empreses conjuntes, fins a un màxim conjunt de cent mil euros. Va dirigit a PIMES amb menys de dos-cents cinquanta empleats i una xifra de negocis no superior als quaranta milions d'euros que vulguin formar un consorci amb socis d'un país diferent. S'ha d'entendre que es tracta de qualsevol tipus de conveni, ja sigui societat col·lectiva o empresa de

nova creació, de manera que el capital social estigui dividit com a mínim entre dos socis de diferent nacionalitat i que cap d'ells no tenguí més del 75% de les accions.

A la presentació també hi fou present el director general d'Economia, Antoni Montserrat, que va fer una radiografia de la realitat empresarial de les Illes, fonamentada en l'empresa familiar. A les Illes Balears hi ha -va informar- entre cinquanta i seixanta mil empreses que ocupen tres-cents mil treballadors, és a dir, que a cada societat li corresponen una mitjana de quatre o cinc empleats. "En lloc de parlar de PIMES -afirmà- aquí hauríem de referir-nos a microempresa". Una petita empresa que corre el perill de ser engolida a causa de la globalització del món i, de cara al futur, per Internet.

ALEMANYA A LES ILLES

El Centre Balears Europa posa a disposició dels empresaris il·lencs els seus serveis per ajudar a la internacionalització.

D'altra banda, des de l'IDI (Institut per al Desenvolupament Industrial) s'ha iniciat un treball de camp per conèixer les empreses disposades a cooperar entre si o, en aquest cas, amb socis d'altres nacionalitats, tant per a la transferència de tecnologia com per obrir mercats a l'estranger. En aquest sentit, el sector hotelier de les Balears és pioner, com ho demostren les inversions fetes al Carib i a altres zones turístiques del món. Però la resta de sectors sembla menys disposat a la internacionalització o, si més no, la veuen com una barrera i no com a una oportunitat.

Quetglas aportà una darrera reflexió: "mentre els empresaris de les Illes s'ho pensen dues vegades per sortir a fora, molts d'empresaris alemanys han començat a operar a les Balears amb tota normalitat".

JEV
«Joint European Venture»

PROGRAMA EUROPEO PARA LA
CREACION DE EMPRESAS CONJUNTAS
ENTRE PYMES DE LA UNION EUROPEA

SA
NOS
TRA
CAJA DE BALEARS

Programa de la Unión Europea

Centre
Balears
Europa

W.W.W.
BIT

Neix Travel 24.com, el primer majorista de viatges totalment virtual

S'ha presentat el primer majorista de viatges que donarà serveis íntegrament des de la xarxa. Es tracta d'una empresa alemanya que establirà la seva base d'operacions per a Espanya, Portugal i Amèrica del Sud a Palma. Coincidint amb la ITB de Berlín començarà a cotitzar en borsa.

ONA

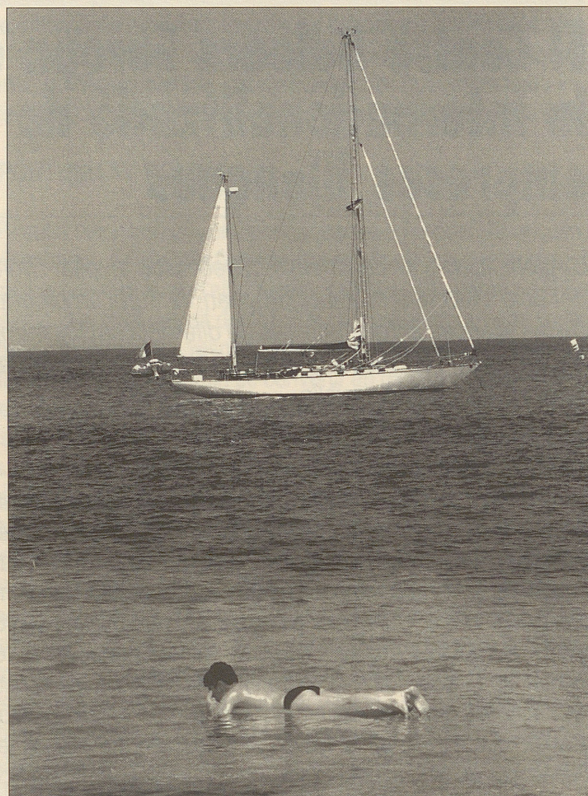
Un nou majorista de viatges alemany s'ha incorporat al mercat amb la intenció de fer la competència als grans, com TUI i Neckermann. L'objectiu és tan ambiciós com difícil, però l'avalua l'eina que utilitzarà: Internet. Travel 24. És el primer majorista virtual que permetrà als clients fer reserves i programar els seus viatges a qualsevol hora del dia o de la nit. Per això ha establert aliances comercials molt variades que van des de la companyia aèria Lufthansa, a l'automobilística Audi o a l'hotelera Barceló. Precisament la seva base d'operacions per a les Illes Balears, les Canàries, Península Ibèrica i Amèrica del Sud s'establirà a Palma, a la seu del grup d'empreses Barceló.

A les Illes Balears, Travel 24 disposa ja d'una oferta de cent cinquanta hotels, la qual cosa permetrà moure entre deu i vint mil turistes en el primer any de funcionament. Entre les novetats que ofereix s'hi troba la possibilitat de variar les ofertes segons les demandes existents en el mercat. Els hotels podran modificar en línia les tarifes i, per la seva banda, el client podrà cercar els preus més adequats a la seva demanda.

Travel 24 serà presentada en societat a la ITB de Berlín i a partir d'aquest moment començarà a cotitzar a la borsa de Frankfurt. No cal dir que els seus promotors esperen fer un negoci i que, d'entrada, pensen invertir 3.400 milions de pessetes en màrqueting durant el primer any.

Segons l'Institut Forrester, l'any 2002 una de cada deu reserves vacacionals es farà a través d'Internet. Només a Alemanya això significarà 11 milions de passatgers d'un total aproximat de 110 milions de paquets turístics venuts. La facturació podria superar enguany els cent milions de marcs alemanys. La nova empresa compta, a més de la base de Palma, amb altres tres sucursals, dues a Alemanya i una a Holanda.

El turisme, un dels sectors més dinàmics a Internet.

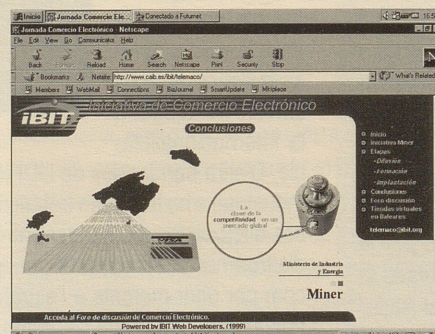
Adreces a la XARXA

Les PIMES de les Illes s'inicien en el comerç electrònic

Sis empreses de les Illes han participat en el projecte sobre comerç electrònic que ha dut a terme l'IBIT (Fundació de les Illes Balears per a la Innovació Tecnològica). Es tracta de Blau Rústic de Marratxí, Motor Car Lagoon d'Alcúdia, Galeries Vicens i Pollentia Club Resort de Pollença i l'Associació Balear d'Agroturisme, totes de Mallorca i Uris Merca-

periència pilot dirigida per l'IBIT mitjançant una iniciativa del Ministeri d'Indústria i Energia per aprendre a comercialitzar els productes i els serveis de les empreses per Internet, tot desenvolupant la pròpia aplicació.

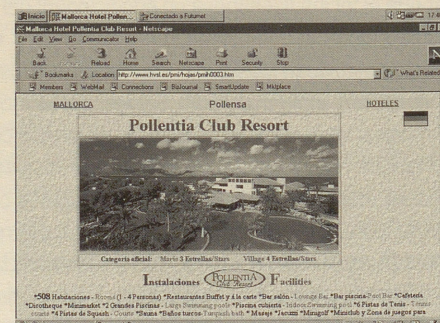
D'aquesta manera es pot dir, segons la directora general de l'IBIT, Elena Medina, que "temes com la botiga virtual, el màrqueting en línia, els pagaments electrònics o els certificats digitals ja no són estranys a les empreses que han participat en el projecte.

www.caib.es/ibit/telemaco

dal de Ciutadella de Menorca.

Entre els productes que ja es comercialitzen a través d'Internet hi ha des d'escultures de pedra, ferro forjat, cortines de llengües, avarques menorquines, fins a lloguer de cotxes i reserves turístiques. Es tracta d'una ex-

www.hvsl.es/pmi

Per a més informació es pot visitar la pàgina web del projecte de comerç electrònic: www.caib.es/ibit/telemaco.

Les Balears presents a la Unió Europea

El **Centre Balears Europa** vetlla pels interessos
de les Illes Balears a Brussel·les i facilita
informació i gestió davant la Unió Europea per
a empreses, particulars i administracions públiques.

Centre Balears Europa és un consorci al servei
de la societat de les Illes Balears.

Atenció al públic:

C. Ramon Llull, 2 - Edifici "Sa Nostra"
07001-Palma de Mallorca, Illes Balears
Tel. 971 71 89 89 - Fax 971 71 46 81
cbe@bitel.es - www.bitel.es/cbe

Direcció i gerència:

C. Palau Reial, 17
Conselleria d'Economia i Hisenda
07001-Palma de Mallorca, Illes Balears
Tel. 971 17 62 28 - Fax 971 17 62 16
cbe@bitel.es - www.bitel.es/cbe

Delegació a Brussel·les

Avenue des Arts, 3, 4 et 5, 7ème étage
120-Brussel·les
Tel. 32 2 223 14 10 - Fax 32 3 223 25 24
centre.balears.europe@skynet.be

**Centre
Balears
Europa**

H₂Or

*L'aigua, **un tresor**. No la tudis*

*L'aigua és un dels recursos naturals més valuosos
del planeta, un tresor que tots hem de preservar.
Fes servir només la imprescindible.*

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Quatre illes,
un país
cap frontera